

DE

pravi naslov za denarne zadeve
ljubljska banka



**Nova
spodbuda**

FOTO VEST

V četrtek so bili po vsej Sloveniji številni posveti o poteku javne razprave o osnutkih zvezne in republiške ustave. Pretresali so tako organizacijska kot vsebinska vprašanja pa tudi sprejemali naloge za drugi del ustavne razprave, ko bo treba ustavne določbe natančneje obdelati v samoupravnih listinah temeljnih organizacij združenega dela, v krajevnih skupnostih in občinah. Posveta sta skupaj sklicala republiška konferenca SZDL in republiški svet ZSS.

Dietišni sladkor

sionon[®]
sladek kot sladkor

sladilo za
diabetike



200 g
Netto

sionon

pridobljen iz na soncu dozorele koruze

PROGA
Prüfungsbüro für
Pflanzenschutz
Bayer Leverkusen
Zvezna republika Nemčija

Mercator 470
PRODAJALN

DELAVSKA ENOTNOST

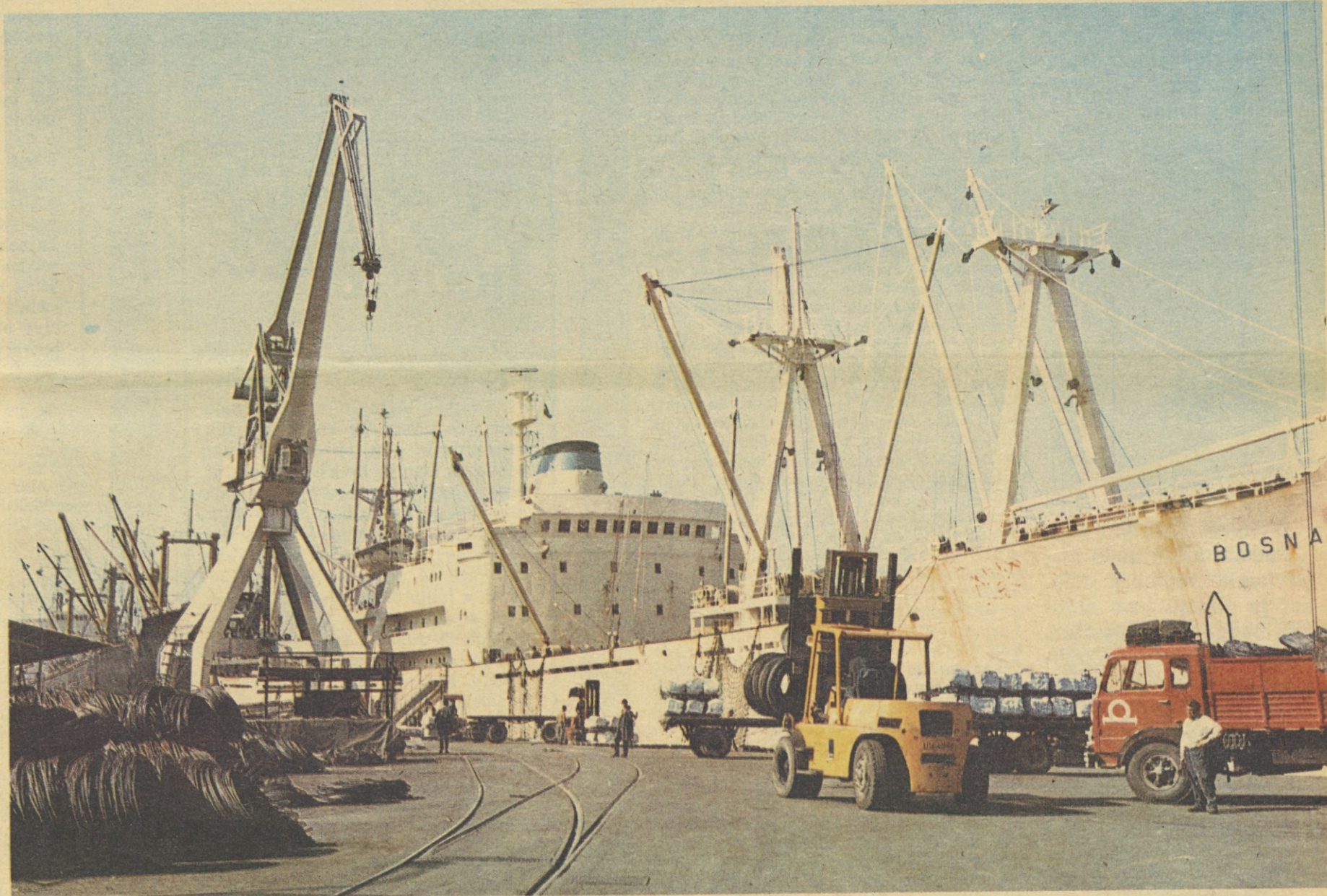
29. SEPTEMBRA 1973 - ŠT. 38 - L. XXX

Brez- vetrje v stano- vanj- skem gospo- darstvu

Letos naj bi začeli uresničevati težnje za bolj usklajeno, organizirano - predvsem pa hitrejšo gradnjo stanovanj, kot jih je začrtala resolucija o razvoju stanovanjskega gospodarstva v Sloveniji. Nekaj korakov k uresničitvi nove stanovanjske politike smo resda že naredili: sklenjeni so dogovori o višini sredstev, ki jih gospodarske organizacije izločajo za stanovanjsko gradnjo, in sporazumi o namenski uporabi teh sredstev, ponekod so začeli solidarnostni skladi. Po drugi strani pa se sliši, da je v uresničevanju stanovanjske politike zavladalo brezvetrje.

Vse kaže, da bomo v letošnjem letu, v katerem se bo za gradnjo stanovanj zbralo več sredstev kot kdajkoli doslej, zgradili celo manj stanovanj.

O tem, kje so vzroki za zatišje, ki trenutno vlada v gradnji stanovanj, smo se pogovarjali z Lojzeto Capudrom - predsednikom skupne komisije sekretariata CK ZKS in predsedstva RS ZSS za usmerjanje in usklajevanje družbene aktivnosti za gradnjo stanovanj za delavce...



V koprski luki

FOTO: A. AGNIČ

Predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, ki je bilo doslej pristojno dajati soglasje k samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, njihovim spremembam in dopolnitvam, si je vseskozi prizadevalo s svojim soglasjem

obravnavati kot element vrednotenja delovnih izkušenj. To je praktično pomenilo, da so podpisnice samoupravnih sporazumov s področja družbenih dejavnosti vrednotile delovne izkušnje znotraj kalkulativnih osebnih dohodkov. Pred časom pa so predlagatelji sprememb k družbenemu do-

cijska komisija te spremembe verificirala.

Za kaj preprosto gre? Za to, da se dodatki za službena leta po teh novih spremembah obračunavajo mimo kalkulativnih osebnih dohodkov (prej znotraj njih). To pomeni, jasno povedano, višje osebne dohodke od poprejšnjih, p-

nije, ki je na svoji zadnji seji minuli teden obravnavalo spremembe in dopolnitve nekaterih samoupravnih sporazumov, se pač do tega problema v tem trenutku ni moglo drugače opredeliti, kot da terjajo enako obravnavanje službenih let v vseh sporazumih. Zato bodo predlagali

**V SREDIŠČU
POZORNOSTI**

meja za dodatek na službena leta 20 let.

Poslej sindikati ne bodo dajali več soglasja k spremembam samoupravnih sporazu-

Če je tako, potem naj velja za vse!

vplivati na to, da so bila merila za osebne dohodke medsebojno usklajena tako znotraj družbenih dejavnosti kot tudi z gospodarskimi dejavnostmi. In menili so, da so v tem kolikor toliko uspeli, dokler ni pred časom zopet nastala novo neskladje.

Znano je v samoupravnih sporazumih dogovorjeno stališče, da je treba službena leta

govoru o nadomestilih voljenih in imenovanih funkcionarjev predlagali, da službenih let ne kaže obravnavati samo kot delovno izkušnjo, marveč kot element vrednotenja minullega dela. Njim so sledile tudi podpisnice samoupravnega sporazuma za upravo, potem za pravosodje in druge - in v vseh primerih je verifika-

meni prerazdelitev ustvarjenih sredstev; pomeni pa tudi, da je službena leta v vseh sporazumih družbenih dejavnosti treba obravnavati enotno (po novem). Kakšna nova neskladja bo povzročila taka odločitev, to bo potrebno še proučiti.

Predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slove-

podpisnicam sporazumov, da predložijo verifikacijski komisiji enotno spremembo, po kateri bi dodatke za službena leta obračunavali na maso kalkulativnih osebnih dohodkov. Ti dodatki pa naj na KOD posameznega delovnega mesta ne bi presegali 20 % njegove vrednosti. In priporočili bodo tudi podpisnicam sporazumov, naj bi bila zgornja

mov. To pa ne pomeni, da se ne bo treba več ukvarjati s problemom, kaj je tekoče in kaj minulo delo, pa tudi s tem, čigavo delo družbeno boljše ali slabše vrednotimo, seveda glede na objektivne materialne možnosti naše družbe. Zdi se namreč, da so to temeljna vprašanja, na katera pa si še ne znamo jasno odgovoriti! **GASPERŠIČ**



VIKTOR VOLČANŠEK:

Še pred leti je bila večina nedovoljene devizne in zunanjetrgovinske dejavnosti organizacij združenega dela usmerjena proti distribuciji deviz, skratka proti uvoznim in izvoznim režimom, manj pa je bilo kršitev, ki izvirajo iz različnih oblik dejavnosti naših organizacij v tujini. Zdaj so razmere ravno nasprotno, kajti vsaj 60 slovenskih delovnih organizacij ima svoja podjetja v tujini.



BOGOMIL NEMEC:

Občani, ki ne bodo mogli kupiti ozimnice zato, ker je nimajo kam shraniti, bodo lahko vso zimo kupovali v našem skladišču manjše količine, vsaj zaboj krompirja, jabolk in drugega po grosističnih cenah. Sicer pa smo za ozimnico preskrbeli dovolj velike količine vseh pridelkov.



MARJAN AŠIČ:

V podjetjih nas sprejemajo zelo lepo in ne kot sovražnike, toda... Večkrat slišimo malce užaljeno pripombo, da se pač od čistega zraka ne da živeti. Prav gotovo, vendar čez razumne meje onesnaževanja ne bomo smeli več.

Dela ne bo zmanjkalo

Na račun kršitev in samosvojih »razlag« predpisov o deviznem in zunanjetrgovinskem poslovanju so se in se še okoriščajo mnoge delovne organizacije, ne redko pa tudi posamezniki. Tovrstna kazniva dejanja pri nas ugotavlja zvezni devizni inšpektorat, ki deluje v sestavi zveznega sekretariata za finance, svoje oddelke pa ima v vseh republiških središčih. Ker je ljubljanski oddelek zveznega deviznega inšpektorata že dokončal svoje poročilo o delu v prvem polletju letos, smo njegovega načelnika Viktorja Volčanška zaprosili za kratek razgovor.

— Za uvod morda najprej tole: po pismu predsednika Tita je nastalo bistveno drugačno vzdušje, v katerem organi pregona nedvomno laže in uspešneje kot poprej opravljajo svojo dolžnost. Velja taka ugotovitev tudi za devizno inšpekcijo?

— Najbolj pošten odgovor na vaše vprašanje je, da teh sprememb ne čutimo, ker se je naše delo že prej odvijalo normalno in je tako tudi zdaj. Hočem reči, da v zadnjih trinajstih letih, odkar sem zaposlen na inšpektoratu, ne vem niti za en primer, da bi doživeli kakršenkoli pritisk od kjerkoli, naj kakšen prestopok spregledamo ali potlačimo. Če pa zadnje čase vseeno ugotavljamo nekaj več kaznivih dejanj, s katerimi se ukvarjamo po službeni dolžnosti, jih samo zato, ker imamo več inšpektorjev.

— Če pustimo ob strani prestopke, ki jih store občani kot fizične osebe, in ki jih tudi obravnava vaš inšpektorat, na kaj je predvsem opozoril pregled dela vašega inšpektorata v prvem polletju letos in v katerih delovnih organizacijah so največkrat kršili predpise?

— Še pred leti je bila večina nedovoljene dejavnosti delovnih organizacij usmerjena proti distribuciji deviz, to je proti režimom uvoza in izvoza. Ne trdim, da zdaj tega ni več, ali da prej ne bi bilo kršitev, ki izvirajo iz različnih oblik dejavnosti naših organizacij v tujini. Poudarim pa naj, da smo prej poznali le nekaj delovnih organizacij, ki so imele svoja podjetja v tujini, medtem ko je zdaj vsaj 60 slovenskih delovnih organizacij, ki imajo tudi svoja inozemska podjetja, da različnih predstavništev ne omenjam.

Seznam delovnih organizacij, ki so v večjem obsegu kršile veljavne devizne in zunanjetrgovinske predpise, je precej dolg. Naj povem, da so neprijavljena podjetja v tujini imeli CHEMO Ljubljana, METALNA Maribor in PLESKAR Ptuj. ELEKTROTEHNA in CONTAL iz Ljubljane sta se brez dovoljenja ukvarjala z reekspornimi posli. Kot investicijsko delo v tujini so prodajali delovne sile prikazovali MONTER Dravograd, CONSORTIUM iz Ljubljane, METALNA Maribor in GRANIT Slovenska Bistrica. AVTOTEHNA, PLAMAS, ASTRA, COSMOS, LEK, DVIGALOTEHNA in MERCATOR iz Ljubljane, MARIBORSKI TISK, ALMA in FERROMOTO iz Maribora ter ADRIACOMMERCE iz Kopa so kupčevali z devizami, kršili uvozne režime in opravljali tako imenovane »svič« posle. Kršitev predpisov o kooperaciji s tujino smo ugotovili pri podjetju COSMOS Ljubljana, medtem ko so nepravilno obračunavali devizno stimulacijo GORENJE iz Velenja, HMEZAD Žalec, JADRAN Sežana in MEHANOOTEHNIKA iz Izole.

— Znano je, da marsikatera zadeva, ki jo obravnava devizna inšpekcija, razkrije še druge nečednosti, s katerimi se potem ukvarjajo organi za notranje zadeve, tožilstva in sodišča. Kakšne so neposredne posledice ugotovitve ljubljanskega oddelka zvezne devizne inšpekcije?

— Zaradi 14 vrst ugotovljenih gospodarskih prestopkov, povzročenih v 41 preglednih gospodarskih organizacijah, smo javnim tožilstvom prijavili 25 delovnih organizacij in 43 odgovornih oseb v teh organizacijah, nadaljnjih 6 odgovornih oseb pa se bo moralo zagovarjati zaradi storjenih kaznivih dejanj. Vrednost spornih predmetov, ki jih zadevajo ugotovitve inšpekcije, znaša 222,7 milijonov din. Še posebej pa so inšpektorji v prvih šestih mesecih letos izdali 6 ureditvenih odločb, po katerih morajo delovne organizacije vrniti v tekoče devizne rezerve nepravilno pridobljene devize v višini nekaj več kot 6 milijonov dolarjev. Po nadaljnjih 13 odločbah v vezi z ugotovljenimi gospodarskimi prestopki pa je bila delovnim organizacijam začasno, do dokončne odločitve sodišča, odvzeta nepravilno pridobljena premoženjska korist v skupnem znesku dobrih 80 milijonov dinarjev.

-mG

„Ozimnico imamo skorajda že vso zbrano“, je začel Bogomil Nemeč, komercialist v Agrarni TOZD Kooperacije, ki prodaja ozimnico. „Manjka nam le še nekaj fiziola, vendar bo tudi ta v naslednjih dneh v skladiščih. Računamo, da bo letos prodaja zaradi akcije za ceneno ozimnico bržčas nekaj večja kot lani.“

„Z vseh strani je slišati, da sadjarji vseprek kršijo julijski dogovor, sklenjen v zvezi o nabavnih cenah jabolk, ki naj bi veljala 3 dinarje kilogram pri sadjarjih. Koliko je resnice na tem? Ali pa nemara tudi trgovci prelivata malo olja na ogenj?“

„Lahko, da kdo tako razume, kajti po letošnjih dogovorih glede ozimnice delamo trgovci tako rekoč brez dobička, tako majhna je marža. Vendar moramo reči, da ni v našem interesu, da bi pri ozimnici zaslužili. Zavestno se pridružujemo akciji sindikatov. Res je predvsem to, da sadjarji niso bili zadovoljni z julijskim dogovorom. Rezultat tega je tu: kupili smo jabolka po 3,50 dinarja za kilogram pri sadjarjih. Ker smo jih kupili v Srbiji, bo zaradi visokih prevoznih stroškov maloprodajna cena 4,20 din. Prodajamo pa tudi nekalibrirana jabolka, taka, ki niso prebrana po debelini plodov, po 3,35 din v maloprodaji. Sicer pa nam jih v Sloveniji ponujajo še po višjih cenah, celo po 4 dinarje franko kmetijska zadruga. Takšna cena je le previsoka, čeprav je res, da so slovenska, zlasti pa štajerska jabolka zaradi podnebnih in zemeljskih razmer boljše, predvsem bolj obstojna kot jabolka iz Srbije.“

Krompir prodajajo v Agrarii po 1,70 din za kilogram. Očitna pa je močna pelja pridelovalcev, da bi ceno pomaknili navzgor. Tako cena krompirja bržčas ne bo ostala na sedanji ravni dlje kot do konca akcije za ceneno ozimnico.

„Kako je s sredstvi za nakup ozimnice. Ste si zagotovili kreditna sredstva, ali pa ste sami dovolj močni?“

Cene ne bodo dolgo vzdržale

Koprška Agraria je za prodajo ozimnice pripravila kakih 200 ton krompirja in prav toliko jabolk ter primerno manjše količine čebule in drugih pridelkov, ki sodijo v ozimnico. Računajo, da bodo te količine zadostovale do sredine oktobra, ko naj bi se nakupi za ozimnico končali. Žal pa se podjetje ni moglo držati v juliju sklenjenega dogovora med proizvajalci in trgovci glede cen jabolk. Jabolka so odkupili dražje, kot naj bi jih po tedanjem dogovoru. Drugače tudi niso mogli, če so jabolka hoteli dobiti.

„Za sedaj posojil nismo iskali, čeprav bi lahko dobili bančna ali pa za nakup jabolk celo zvezna kreditna sredstva. Ne vemo, morda pa jih še bomo najeli, morda za nakup zimске zaloge.“

„Kako poteka prodaja ozimnice?“

„Normalno. Računamo, da bo akcija zaključena do sredine oktobra. S posameznimi kolektivi smo se dogovorili, da bodo kolektivno kupili ozimnico. S podjetjem Vodna skupnost smo se dogovorili, da bodo lahko njihovi delavci plačali ozimnico v dveh obrokih. S tovarno Tomos oziroma njeno sindikalno organizacijo pa smo zmenjeni drugače: ker dobe delavci Tomosa osebne dohodke sredi meseca, jih bomo počakali, čeprav bo prodaja za ozimnico uradno zaključena že nekaj dni prej. Kdor od njihovih delavcev bo zmož, bo ozimnico plačal takoj, drugi pa bodo dobili posojilo podjetja. Račun za njihovo ozimnico bomo dostavili Tomosu...“

„Kako pa bo s prodajo krompirja, jabolk in drugih pridelkov kasneje. Kakšne bodo cene za tiste, ki si zaradi utesnenih stanovanjskih razmer ali neprimernih kleti ne bodo mogli kupiti ozimnice. Ti bodo še najverjetneje precej prikrajšani...“

„Točnega odgovora pravzaprav ne morem dati, kot ne morem zanikati da bodo kasneje cene najverjetneje poskočile. Poglejte, naraščali bodo stroški zaradi vskladiščenja, hlajenja. Pa tudi če teh ne bi bilo, skorajda ni verjeti, upoštevaje sedanje želje pridelovalcev, da bi se cene pridelkov vsaj malo ne dvignile. Vendar pa bodo pri nas lahko občani kupovali manjše količine, zaboj denimo, naravnost iz skladišča po grosističnih cenah. Tako prodajamo manjše količine sadja in drugih pridelkov že več let.“

R. B.

„Kako ste lahko zadovoljni z vlogo komisije?“

„Pretirano seveda ne. Stvar je namreč v tem, da naša komisija ni nikakršna oblast in lahko le s prepričevanjem, ugotavljanjem kritičnosti razmer in z družbenim vplivanjem poskuša prispevati k temu, da bi se razmere izboljšale. O našem uspehu ali neuspehu težko sodim. Če bi primerjal s tem, kar bi si mi želeli, potem seveda ni prostora za pretirano zadovoljstvo.“

„Naj to pomeni, da vas v štorski železarni cinkami, emajlirki in drugod sprejemajo kot sovražnike in vas nočejo poslušati?“

Okolje — dobrina vseh

Zadnja leta, ko je skrb za človekovo okolje prišla tudi v Slovenijo v središče javne pozornosti, se je Celje večkrat omenjalo v krogu tistih krajev, kjer je onesnaženost ozračja in voda še posebej kritična. Ker je Celje tudi kraj, od koder neredko prihajajo tehtni predlogi in pobude, kako bi uredili to ali ono, nas je zanimalo, ali se v mestu ob Savinji dogaja kaj zanimivega na področju varstva človekovega okolja. Naše zanimanje za razmere v Celju je utemeljeno kajpada tudi s tem, ker gre za izrazito industrijski kraj, kjer utegne biti razprava o čistem zraku in vodah precej več kot samo »akademsko vprašanje«. Za sobesednika smo si izbrali podpredsednika celjske občinske skupščine Marjana Ašiča, ki je kot predsednik občinske komisije za varstvo okolja najbolj »doma« na tem področju.

„Ne gre za to. Komisija je že nekajkrat obiskala delovne organizacije, da bi se „na kršitev samem“ seznanila z vso težo problema. Moramo reči, da so nas povsod sprejeli zelo lepo in nam niso čudili, zakaj smo sploh prišli. Vse nam razkazali, lepo smo se pogovorili, toda stvari ostajajo, kot so bile.“

„Nočejo? Ne razumejo?“

„Če bi šlo samo za to, ne bi imeli pretirane trdega dela. Realnost je mnogo resnejša, trdimo. Ne moremo si delati ustvar, da je moč imeti v industrijskem mestu tako čist zrak in vodo kot v planinah. Vprašanje torej je, kako čisto okolje si lahko privoščimo. Konkretno, koliko celjska industrija v gospodarskem položaju, kakršnem je, sposobna zagotoviti potrebna sredstva za zaščitne in čistilne naprave. O tem vprašanju je pri nas največ razprav. Večkrat slišimo malce užaljeno pripombo: če mislite, da da živeti od čistega zraka, se lahko kaj hitro dogovorimo.“

„Slišimo, da pripravljate interesno skupnost za varstvo okolja. Vsaj med prebivalstvom občine čutiti želje, da bi do take ustanovitve čimprej prišlo.“

„Skoraj gotovo bomo tako interesno skupnost ustanovili prihodnje leto, ker pričakujemo da bo kmalu prišel „na dan“ zakon o varstvu narave. Naj bo že tako ali drugače, v Celju smo s pripravami začeli in po vsej verjetnosti se naša komisija prelevila v iniciativni odbor ustanovitev skupnosti.“

Nekaj bi pa le še moral dodati. Morda bi bilo celo najbolje, če bi to povedal že na začetku. Res je, da je precejšnja slabost, ker varstvo narave ni zakonsko urejeno in je navsezadnje to slabost, ker v Celju nimamo ustrezne interesne skupnosti, toda... z bistvenim premikom miselnosti ljudi ne bomo uspeli napraviti prida. Pri tem ne mislim samo na vodstva tistih delovnih organizacij, na katere kažemo prstom, češ da so glavni krivci za onesnaženost zraka in voda, mislim kar na vse. Prav vsak moral na svojem delovnem mestu, na svojem dvorišču misliti o čistem okolju in o tem, kako bi k čistosti sam prispeval. Glejte, ni naključje, da se večkrat primeri — na voljo imamo konkretne dokaze — da podjetja sicer imajo čistilne naprave, vendar — jih ne uporabljajo. V takih primerih gre brez dvoma bolj za odnos do stvari kot imeti na voljo materialne možnosti. In prva odnos je naša šibka točka, če smo si to pravilni priznati ali ne. Vprašujem se, ali ne bilo zelo koristno, če bi delavska kontrola prisegla tudi na to področje. Vprašujem? Prepričan sem, da bi se morala! Upam, da bodo tudi sindikati uvrstili varstvo okolja med pomembne naloge svoje dejavnosti.“

Pred sto leti so na širokem polju za železnico in Voglajno začeli graditi peč. To je bil začetek imena „cinkarna“, prve prave in velike industrije v Celju in praktično tudi v Sloveniji. Tne dni se bodo cinkarnarji na svečan način, kakor se pač spodobi za visok jubilej, spomnili poti, ki je ostala za njimi, za sedanjo in številnimi prejšnjimi generacijami delavcev. Kdo bi vedel, koliko jih je v sto letih „šlo“ skozi tovarno, ki je bila skoraj vedno – razen v kratkotrajnih obdobjih krize – pojem za dober zaslužek, hkrati pa tudi za izredno težko delo.

Cinkarna je bila svoje čase izven mesta, vendar nikoli tako daleč, da ne bi bila njena široka črna pleča in vedno kadeči se dimniki sestavni del mestne panorame. Ljudje so jo sprejeli, ker je številnim dajala kruh, jo občudovali zaradi velikosti, jo sovražili zaradi dima in plinov... Odvisno pač od zornega kota gledanja. In kakor skoraj ni moč napraviti posnetka Celja brez cinkarne, tudi vsakdanji pogovor skorajda ne more priti prav do konca, če se ne „spotakne“ ob cinkarno, ki sicer že zdavnaj ni več edina tovarna, največja po številu zaposlenih, gospodarsko najmočnejša, daleč največji izvoznik na širšem področju... Je pa zato kot nekakšna babica celjske industrije deložna posebnega odnosa!

V cinkarni je bilo vedno kaj novega, vedno se je kaj dogajalo, tako da kronistu ni treba biti v skrbeh, da bi mu tako hitro zmanjkalo gradiva za proučevanje starih let razvoja. Težko bi bilo zdaj reči, kateri so bili – poleg ustanovitve – najbolj pomembni mejniki. Ali leto 1910, ko je cinkarna poleg metalurgije začela tudi s kemično proizvodnjo? Ali je to september 1950. leta, ko je bil ustanovljen prvi delavski svet in se je začelo samoupravljalno obdobje cinkarniškega delovnega kolektiva?

Po vsej verjetnosti bomo kasneje tudi govorili, da so bila pomembni mejniki v razvoju tudi komaj minula leta krize. Po desetletju uspešnega razvoja (1953 do 1969) je cinkarna pred šestimi leti že trpela za hudo naduho in je zastarela tehnologija zahtevala nujno zdravljenje ali pa – tudi o tem se je govorilo kot o realni možnosti – naj bi tovarna šla med staro šaro. Zdaj, pravijo, se je že obrnilo na bolje.

Sicer pa... o gospodarjenju v cinkarni in o iskanju poti iz zagate zadnjih let bi se prav gotovo dalo napisati precej zanimivih sestavkov, vendar smo se tokrat odločili, da spregovorimo o ljudeh. Točneje, da se pogovorimo z njimi in jim damo možnost, da s svojo pripovedjo, s svojimi velikimi in malimi vtisi popestrijo mozaik, ki bi mu lahko rekli „cinkarna včeraj in danes“. Očitek bo upravičen: peščica ljudi ne more realno predstaviti vsega, kar se ta čas vrednega in zanimivega dogaja v modernizirajočem se industrijskem kompleksu ob Voglajni. Tega niti nismo hoteli – „povedati vsega“ – temveč smo le znova želeli ilustrirati staro trditev, da je vsak človek življenje zase, delovni kolektiv pa široka (včasih dobra a lahko tudi mačehovska) streha za vse.

Topilnica – strah in ponos

Ludvika Rebernika smo srečali v cinkarni po naključju, ker ne hodi več „na siht“. Je že v pokoju.

V topilnici sem delal 10 let, potem sem bil pa poklicni gasilec. (Resnici na ljubo moramo dostaviti, da je Rebernik povedal natančen datum, ko je začel delati: 13. 10. 1947. in ne morda „približno oktobra, če se ne motim 47. leta“)...

„Topilnica je bila včasih prava pošast. Plača je bila sicer dobra, vendar... veliko jih je prihajalo, a malo vzdržalo dlje časa. Dobro je, da so nehali s tem. Danes je delavec v cinkarni pravi gospod v primeri z nami. Delali smo v lesenih coklah, žaklovinastih predpasnikih, samo ponoči, od druge ure naprej... Nikomur ne bi privoščil takega dela. Veliko starih topilničarjev se zdaj pritožuje zaradi bolečin v hrbtu. Pred hudo vročino iz peči smo se kar tako, na pol goli, hodili hladiti na prosto, kar na dež... čudež, kdor ni ničesar staknil.“

Nekaj pa moram povedati, držali smo pa skupaj. Pomagali smo pri delu in v gostilni smo takoj stopili skupaj, če je kateri naših zašel v težave. V mestu so nas ljudje takoj prepoznali po ožganih obrazih. Topilničar, to je nekaj veljalo!

Zakaj sem zdržal 10 let? Veste, v mladosti sem veliko preстал in tudi rekel sem si, da hujše od partizanov že ne more biti.

Ne, stakali pa nismo nikoli, čeprav smo sem in tja imeli hude sestanke. Veste, čeprav mi je bilo v topilnici najtežje, sem bil pa tistih 10 let le najbolj zadovoljen v življenju. Ne samo zaradi denarja. Navsezadnje smo večkrat udarili tudi udarniško, če je bilo treba.“

Samouprava – vedno kaj novega

Cinkarna ima od dobrih 1800 zaposlenih le slabo četrtno žensko. Torej bi lahko rekli, da gre za izrazito „moški kolektiv“. „Ce imajo „ženski kolektivi“ v Celju moške predsednike, bomo pa mi imeli žensko za spremembo,“ so rekli cinkarji in izvolili Jožico Farčnik, inženirko v razvojnem oddelku, za predsednico centralnega delavskega sveta.

„Ce se že zanimate za samoupravne probleme pri nas, moram povedati najprej, da smo imeli spomlad volitve v organe upravljanja, torej v centralni delavski svet, v štiri delavske svete poslovnih enot metalurgija, kemija, titanov dioksid in grafika – ter dva sveta „pomožnih“ enot, to je vzdrževanja in transporta. Poleg tega imamo še skupne službe.“

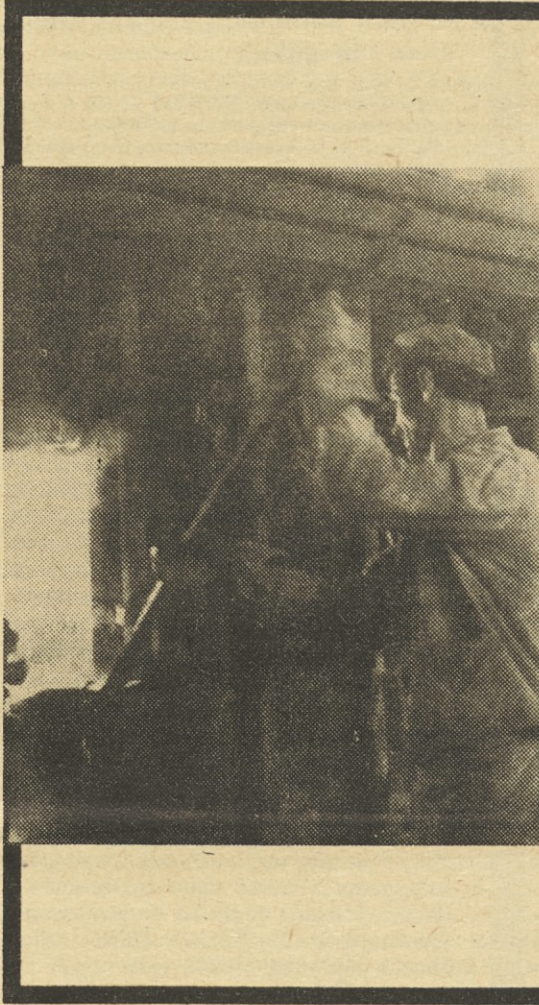
Kakor vidite, zaenkrat še nismo ustanovili temeljnih organizacij združenega dela, čeprav smo se v praksi temu že precej približali. Ni še odločitve, čeprav bo do novega leta vse nared. Po vsej verjetnosti bomo imeli 4 TOZD – torej kot zdaj poslovni enot – in skupne službe. Morda bo zanimivo, da smo sistem odločanja že prešli na delegatski sistem. Vsaka poslovna enota je izvolila po 11 delegatov v centralni delavski

svet, na sejo jih pa mora priti po 7. Ta čas si predvsem prizadevamo, da bi aktivirali delo delavskih svetov v poslovnih enotah, kajti prav ti so bili doslej bolj ob strani in so pravzaprav razpravljali in potrjevali odločitve, ki so bile že sprejete zgoraj. Razumljivo, da ni bilo niti pravega navdušenja niti volje za delo v teh svetih. Polletno poročilo je že ubralo drugo pot: najprej „skozi ogenj“ delavskih svetov poslovnih enot in šele nato na centralni delavski svet. Morda ta primer diši preveč po formalizmu, vendar je bistveno posegel v odnose med posameznimi enotami znotraj kolektiva.

Kaj bi lahko povedala kot predsednica centralnega delavskega sveta? Veseli me, da so najhujše gospodarske težave za nami in so se preroki, ki so nam napovedovali pokop, ušтели. Ni bilo vse odvisno samo od kolektiva, vendar se mi ne zdi brez pomena, da so delavci – veliko se jih vozi iz bližnjih in daljnih krajev, celo iz Zetal – pokazali, da imajo odnos do podjetja. Ko je šlo zares, niso prekinili dela, čeprav smo imeli samo 80-odstotne osebne dohodke.“

Ljudje od vsepovsod

Ivan Šupek dela v cinkarni že 21 let. Kot mlad komunist je, prežet z idejo, da se revolucija dela v tovarnah in ne pisarnah, prišel s hrvaške strani Sotle in tako na svoj način izpričuje, da je cinkarna že po



velja sindikat v našem podjetju in kakšen vpliv ima na odločitve. Naj povem po ovinku: od ljudi je odvisno. Tistih, ki v sindikatu delajo in so pripravljeni resno poprijeti za delo. Tega pač, dela namreč, nikoli ne manjka, ker imamo vsi redno delo in si moraš pač čas za sindikalno delo vzeti. V takem pa en sam človek ne more ničesar opraviti. Velja samo kolektiv in skupna prizadevanja.

Ne bi mogel reči, ali ima sindikat v cinkarni premalo ali preveč vpliva. Težko bi primerjal vlogo sindikata z razmerami drugje. Prav gotovo velja, da enakopravno sodelujemo pri snovanju vseh odločitev in vedno, kadar to zahtevajo razmere, računamo s sindikatom kot z močnim dejavnikom. Glejte, ko nam je šlo močno za nohte, smo se odločili, da mora prav vsak delavec ustno, v pogovoru, izvedeti, zakaj bomo imeli 80-odstotne osebne dohodke... Opravljeno je bilo ogromno delo in sindikat je prav v njem pokazal svojo moč in uspešnost. Prepričan sem, da bi lahko prišlo do hudih konfliktnih situacij, če bi zanemarili ta stik z ljudmi. Če bi ta primer lahko uporabili kot barometer za uspešnost dela sindikata, bi lahko dejal, da sem zadovoljen z rezultatom. Drugače pa – saj sami veste, kako je. Pišemo in govorimo veliko, naposled se pa le izkaže, da se praksa kuje v delovnih kolektivih.

Morda bo držalo, da smo zadnje čase v cinkarni preveč razmišljali o gospodarjenju in manj o človeku, ki to gospodarjenje nosi na svojih ramenih. Kljub vsemu smo dosegli lepe

VSAK JE ŽIVLJENJE ZASE – STOLETNIK DOM ZA VSE

davni tradiciji imela širše zalédje, kot ji ga lahko daje celjska kotlina. Šupek je prebrodil začetne težave – mnogi jih niso – in se ustalil v Celju. Zanj je cinkarna „moja“ in to podjetje, kjer pač delaš zato, da boš jutri odšel drugam.

„Delal sem na najrazličnejših delovnih mestih. Najbolj imam v spominu tista, ko sem bil v neposrednem stiku z ljudmi, novimi delavci, ki so prihajali k nam v službo. Kot referent za sprejem delovne sile sem hodil ponje v južne kraje. Kasneje sem bil upravnik samskega doma cinkarne in sem imel vsak dan priložnost opazovati, kako težko so se prilagajali – povečini fantje iz svobodnega sveta dežele – na nove življenjske razmere industrijskega delavca. Delati z njimi ni bilo enostavno, vendar se mi vedno dobro zdi, kadar srečam znanca iz samskega doma, ki je našel sebe, se ustalil, ustvaril dom...“

Saj je res, da se sliši kot fraza, vendar je to, kar bom povedal, da cinkarno daleč od fraze: tovarna je res bila kovačnica novih ljudi. Spominjam se, ko sem v Bosni „nabiral“ nove delavce. Na zavod za zaposlovanje jih je prišlo 120, potem sem jim povedal, kako težko delo jih čaka – raje sem rekel več kot premalo – nakar jih je 25 prišlo v Celje in samo 8 jih je vzdržalo. Večina od te osmerice, ki je premagala začetno krizo, je menda še zdaj v podjetju, čeprav je od njihovega prihoda minilo že lepo število let. Prav gotovo je veljalo, da si moral imeti za topilnico trden značaj in močno voljo.

Topilnica! Spominjam se, kako je bilo na delavskem svetu, ko smo odločali o njeni ukinitvi. Čeprav so vsi vedeli, da je prav, ker odpravljamo najtežje delo, je bilo veliko nasprotovanja. Pokazala se je močna navezanost na tradicijo in – ljudje so bili v skrbeh za delo. Bali so se, da bi ostali na cesti. No, naposled se je primerilo, da praktično nihče ni ostal brez dela. Verjetno zato, ker smo tista leta bolj delali z ljudmi. Kar zapišite, da smo v zadnjih letih krize, ko smo mislili samo na gospodarjenje, morda preveč zanemarili delavca in njegove probleme. Mislim, da je to v sedanjem času in tudi za v prihodnje naša prva naloga v kolektivu cinkarne.“

Moč in šibkost sindikata

Predsednik sindikata v cinkarni je Franc Pokošek, sicer vodja proizvodnje cinkovega belila.

„O cinkarni bi se pač dalo povedati marsikaj,“ nam je dejal. „Vedno se kaj dogaja. Težko bi odgovoril na vprašanje, koliko

uspehe na stanovanjskem področju. Uspeli smo uveljaviti načelo, naj nova stanovanja dobe predvsem neposredni proizvajalci, če naj jih tako imenujem. Veliko denarja je šlo tudi za kreditiranje stanovanjske gradnje. Tudi sindikat ima svoj sklad, kakih 100 tisočakov je bilo letos v njem. Iz tega sklada dajemo kratkoročna brezobrestna posojila za adaptacije in podobno.“

Vesolja dovolj – objektov premalo

Pred nekaj meseci so se v cinkarni odločili, da bodo imeli profesionalnega referenta za šport in rekreacijo. Marjan Leban, nekdanj nogometaš Kladivarja, se je že pošteno zagrizel v delo.

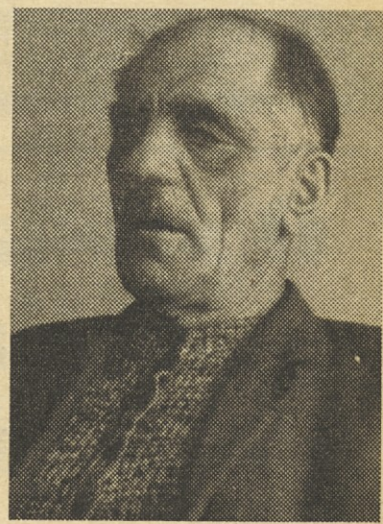
„Lahko rečem, da se kakih 400 članov našega kolektiva aktivno ukvarja s športom in rekreacijo. Malo ali veliko? Če odštejem lepo število tistih, ki se vozijo na delo iz bližnjih in daljnih krajev, in upoštevam samo Celjane, bi moral biti zadovoljen, čeprav... Prepričan sem, da bi lahko število 400 še presegli.“

Osnovna ovira za razmah športne dejavnosti je prav gotovo pomanjkanje primernih objektov. To se bo spet zaostriло zdaj, na zimo. Drugo je, koliko smo uspeli prepričati ljudi, da sta šport in rekreacija sestavni del delovnega procesa in ne le konjiček, torej stvar vsakega posameznika. Skratka nekaj, kar podjetje sploh ne zadeva. No, črnogled nisem, ne vem kako pohvaliti se pa spet ne morem. Čeprav je kolektiv cinkarne na sindikalnih športnih igrah, ki so si v Celju pridobile velik ugled, med vodilnimi ekipami, bomo morali še veliko napraviti, da bo pravi odnos do športa in rekreacije prodril v vse glave. Predvsem seveda v tiste, ki odločajo o sredstvih za to dejavnost.

Naj na kratko povem, da smo letos, poleg sodelovanja na sindikalnih športnih igrah, pripravili obsežen program tekmovanj med posameznimi obrati. Prirejamo pohode v naravo, kolesarske izlete, rekreacijske popoldneve... Morda se bo na koncu leta pokazalo, da je bilo še najbolj uspešno in tudi najbolj primerno tekmovanje za trim športno značko, za katero se zagrizeno poteguje kakih 100 cinkarjev.

Če odštejem željo, da bi radi imeli bistveno več športnih objektov na razpolago – od telovadnic do bazenov in kegljišč – bi si predvsem želeli, da bi si prav izbrali take oblike tekmovanj in rekreacije, da bi pritegnili v aktiven krog kar največ delavcev. Bo že šlo, saj pravijo, da se počasi in vztrajno daleč pride.“

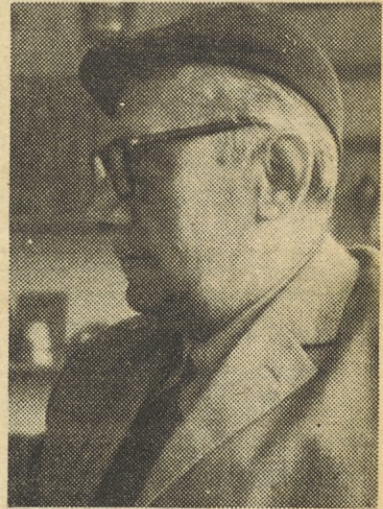
IGO TRATNIK



Ludvik Rebernik: „Po ožganih obrazih so vedeli, kdo smo.“



Jožica Farčnik: „Ženska predsednica moškega kolektiva.“



Ivan Šupek: „O težavah v topilnici sem raje povedal več, kot je bilo res.“



Franc Pokošek: „Sindikatu ima moč, če ljudje hočejo delati v njem.“



Marjan Leban: „Športno srce je široko, razmere bolj mačehovske.“

S tokratno akcijo, ki smo jo zastavili v 11 večjih, manjših in majhnih središčih, smo iskali odgovor na vprašanje: kakšni so prostorski pogoji za izobraževanje odraslih? Ali če rečemo drugače: kako si delavski razred, ki je na oblasti, zagotavlja pogoje za lastno izobraževanje ob delu?

O stiskah pa o odpravljajanju stisk, da o razkošju ne govorimo!

Kadar govorimo o izobraževanju odraslih, nešteto krat slišimo, da to izobraževanje omejujejo tudi skromni in zlasti nefunkcionalni prostori, ki jih imajo za to na voljo delavske univerze.

Enajst večjih, manjših in majhnih krajev smo povpraševali po prostorskih možnostih za izobraževanje odraslih – in dobili smo podobo, ki niti ni tako črna. Seveda o kakšnem razkošju ni govora, saj končno izobraževanje dandanes ni področje, kjer bi arhitekti lahko uresničevali svoje velike zamisli. Pa vendarle, kako dragocena je pomoč nekaterih občinskih skupščin in delovnih organizacij, ki so od besed prešle k dejanjem! Pomoč, ki prihaja, ni v sorazmerju z velikostjo ali bogastvom občine, prej bi rekli, da je učinkovitejša tam, kjer je dozorelo spoznanje, da moramo čim večjemu številu zaposlenih omogočiti izobraževanje ob delu.

Seveda pa imajo verjetno prav tisti, ki menijo, da vseh prostorov za izobraževanje odraslih le ni potrebno posebej načrtovati, graditi, adaptirati in opremljati. Mnogi prostori so lahko na voljo tako mladini kot odraslim. Seveda pa izobraževanje odraslih potrebuje tudi nekatere specifične prostore, ne nazadnje klubske prostore, kjer bi lahko zasnovali mnoge neklasične oblike izobraževanja odraslih. Sicer pa preberite enajst odgovorov – in presodite!

SONJA GAŠPERŠIČ

V Mariboru že konkretni rezultati

– Družbena prizadevanja za izobraževanje odraslih, zlasti delavcev, so v Mariboru že dala konkretne rezultate, pravi dipl. iur. DARIN HASL, direktor mariborske delavske univerze. Občinska skupščina je že na eni lanskih sej razpravljala o izobraževanju odraslih ter sklenila, da bo nujno potrebno rešiti prostore delavske univerze, ki je osrednja institucija za izobraževanje odraslih. S skupnim prizadevanjem družbenopolitičnih organizacij in občinske skupščine je bil ta sklep tudi uresničen.

– Kaj so delavci Maribora pridobili za lastno izobraževanje?

– Iz zgradb, v katerih je že bila delavska univerza kot najemnik dela prostorov (652 kv. m) se je izselil ekonomski center v nove prostore. Občinska skupščina je prevzela del obveznosti ekonomskega centra (5 milijonov din), ta pa ji je izročil zgradbi na Maistrovi 5 in Prešernovi 15, ki ju je občinska skupščina nato predala brezplačno v upravljanje in uporabo delavske univerze. V prostorih so še ostali nekateri prejšnji uporabniki, ki še zasedajo 400 kv. metrov površine. Delavska univerza pa sedaj razpolaga s 1.232 kv. m, od teh 200 kv. m. za upravno-organizacijsko delo, preostalih 1.032 kv. m za učilnice, seminarje, kabinete, torej za osnovno dejavnost delavske univerze.

– Je s tem problem prostorov že dokončno rešen?

– Seveda ne. Delavska univerza bo morala opremljati učilnice z lastnimi sredstvi, zaradi obsežne dejavnosti pa še vedno najemati večje učilnice na šolah. Vendar menimo, da je v Mariboru občinska skupščina delavske univerze ustvarila pogoje, da bomo lahko razvijali svojo dejavnost obsežneje, predvsem pa kvalitetneje.

Mestna skupščina ni mogla reči kaj več o boljših prostorskih pogojih

– Vprašanje prostorov za delavsko univerzo v Ljubljani sodi v sklop vprašanj investicijskega vlaganja v prostore za šole II. stopnje in dijaške domove, kar predstavlja v Ljubljani izredno pereč problem, pravi podpredsednik mestne skupščine SERGEJ VOŠNJAK. Že skoraj tri leta je svet za vzgojo in izobraževanje pri mestni skupščini posvečal posebno pozornost temu problemu in skupno s predstavniki drugih slovenskih mest je prišel do spoznanja, da se ta problem lahko reši le sistemsko, tako da se zagotovi trajen vir sredstev za investicijsko vlaganje v šole II. stopnje in domove. Tako je bil pred časom oblikovan predlog, ki je v skupnosti slovenskih občin dobil podporo vseh slovenskih občin, dosegel že fazo izdelave zakonskega osnutka, potem pa se je ustavilo!

Prav gotovo ne prispeva k hitrejšemu reševanju tega problema tudi dejstvo, da še ni jasno, kako bodo organizirane samoupravne interesne skupnosti za šolstvo II. stopnje in katera skupnost naj bi pokrivala delovanje delavske univerze.

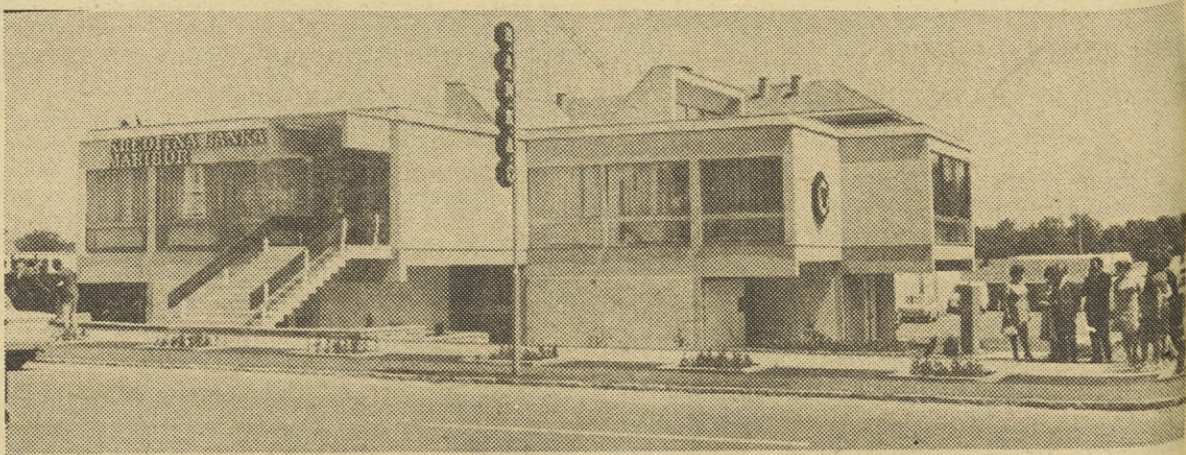
– Seznanjeni smo s stališči in sklepi 21. seje komiteja mestne konference ZKS Ljubljana o nadaljnjem razvoju in dejavnosti delavskih univerz v Ljubljani, kjer je tudi rečeno, „naj skupščina mesta v mejah možnosti uredi kot primarno rešitev vprašanje prostorov, s tem da se sprostiti dodatni prostori in zgradbi na Miklošičevi 26, – upošteva njegov prvoten namen – za potrebe delavske univerze Boris Kidrič“.

– Ideja o zagotovitvi prostorov za delavsko univerzo v nekdanjem Domu sindikatov zahteva približno enaka finančna sredstva kot gradnja novih prostorov, saj vam je znano, da so sindikati ta objekt prodali delovnim organizacijam, da so lahko zgradili svojo novo stavbo in da bi delovne organizacije te prostore odprodale za ceno, ki bi jim zagotovila novo gradnjo potrebnih objektov. To pa je spet povezano z vprašanjem sistemskega zagotavljanja sredstev za investicije v šole II. stopnje in domove. Zato je tudi skupščina mesta na svoji zadnji seji, dne 20. septembra 1973, omejila pravico le na vsebinska vprašanja izobraževanja odraslih, ni pa mogla reči kaj več o boljših prostorskih pogojih za opravljanje te pomembne naloge.

Stavbo imamo – težave bodo z adaptacijo

Nedavno tega je imela delavska univerza Sežana le upravni prostor in „učilnice“ na petih različnih krajih, tudi v gasilskem domu in v menzi.

– Potem smo dobili v uporabo in upravljanje stavbo stare osnovne šole, pravi direktor PAVEL ŠKRINJAR. Danes razpolagamo z devetimi velikimi in z eno manjšo učilnico. S tem nam je občinska skupščina odprla možnosti za izobraževanje odraslih. Toda hkrati so prišle težave: kako z adaptacijo povsem neprimernih prostorov. Zanj bi potrebovali milijon 500.000 dinarjev. To pa je veliko breme za občino z vsemi delovnimi organizacijami, kaj šele samo za delavsko univerzo. Redke delovne organizacije bi bile pripravljene posoditi nekaj denarja, zato smo se odločili za drugo pot, ki pa je seveda zelo dolga. Vsako leto bomo z lastnimi sredstvi uredili po en prostor, v desetih letih bi bila tako stavba urejena, seveda brez centralnega ogrevanja.



Za Mariborsko banko so novi prostori delavske univerze Gornja Radgona (Foto: D. MODRINJAK)

Podjetja so nam pomagala z materialom in delom

Ilirska Bistrica ni velik kraj, so pa delovni ljudje poskrbeli za prostor za lastno izobraževanje. ZDENKA SKOK iz tamkajšnje delavske univerze pripoveduje, kako je to bilo.

– Oktobra leta 1963 se je delavska univerza Tone Tomšič selila v staro stavbo osnovne šole. Poslopje je bilo domala v celoti neuporabno, za silo pa le dva prostora. Ob veliki moralni opori tedanjega sekretarja občinskega komiteja ZKS so nam podjetja iz občine pomagala z materialom in delavci, da smo usposobili stavbo. Zamenjali smo pode, okna in vrata, vse preplekali, popravili streho in uredili fasado. Dve leti trdega dela! Potem smo začeli opremljati prostor za prostorom, pred dvema letoma pa smo uredili tudi centralno ogrevanje. Zdaj razpolagamo s petimi lepimi učilnicami in dvema pisarnama.

V Gornji Radgoni: trije investitorji

– Ob povečani dejavnosti našega zavoda smo se srečali z novimi prostorskimi problemi, pravi direktor delavske univerze Gornja Radgona RUDI JAUŠOVEC. V letih 1958-59 smo uspeli s pomočjo družbenopolitičnih organizacij, da je skupščina občine Gornja Radgona sprejela sklep o tem, da bo soinvestitor zgradbe našega zavoda v centru mesta. Ostala soinvestitorja omenjene zgradbe pa sta bila še Kreditna banka Maribor – za svojo ekspozituro v Gornji Radgoni – in trgovsko podjetje Sloga za svojo trgovino Centrotehna.

Nov objekt je začel graditi Konstruktor Maribor v letu 1970, prav v času našega desetletnega delovanja. Zgradba je bila predana svojemu namenu junija 1971 leta. Del zgradbe, ki je namenjen delavski univerzi, je po kvadraturi največji, obsega pa sejno sobo oziroma predavalnico z avlo in bifejem, knjižnico, tri pisarne, skladišče in avlo, namenjeno za stalne razstave. Del stroškov za opremo je nosila občinska skupščina, del stroškov za novo knjižnico pa takratni Sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti SR Slovenije.

Revirska stiska na 38 kv. metrih

– Revirska delavska univerza razpolaga z dvema prostoroma v skupni izmeri 38 kv. metrov, pravi njen direktor JOŽE MALOVRH. V teh prostorih dela 6 sodelavcev za štirimi pisalnimi mizami, v njih so priročna knjižnica, tehnični pripomočki, skladišče za skripta, tu sprejemamo stranke, se pogovarjamo s slušatelji in predavatelji. Svoj prostor ima delavska univerza še v Hrastniku in Zagorju, toda večino dela opravimo v Trbovljah.

Nemogoče prostorske razmere delavske univerze so tudi družbenopolitičnim organizacijam znane. Na sestanku, ki ga je sklical predsednik občinske skupščine Trbovlje in ki so se ga udeležili tudi predstavniki občinske in revirske konference ZKS, je bila dana pobuda, da se iz Delavskega doma preseli glasbena šola na eno izmed osnovnih šol; če se bo ta pobuda uresničila, bi revirska delavska univerza do prihodnje jeseni prišla do prepotrebnih delovnih prostorov. V dosedanjih prizadevanjih, da bi prišli v revirjih tudi do lastnih učilnic za odrasle, pa doslej nismo uspeli.

Delavska univerza ne potrebuje samo učilnic

– Prostori, da, to je eno osnovnih vprašanj tudi pri delavski univerzi v Slovenskih Konjicah, pravi njen direktor VINKO LANGERHOLC. Kje dobimo prostore za kakih 200 do 300 slušateljev, ki se želijo usposabljanje v naših oddelkih za odrasle?

Razen svoje učilnice v domu kulture imamo vsak popoldan na voljo še dve učilnici v osnovni šoli Dušana Jereba, štiri učilnice pa v nekdanji spodnji osnovni šoli. Te so po velikosti še kar primerne, niso pa funkcionalne. Rešitev je torej začasna, saj je stavba tudi že zelo stara. Eno učilnico imamo še navoljo v nekdanjem proizvodnem obratu usnjene konfekcije, kjer lahko organiziramo tudi praktičen pouk za to stroko v tečajih in oddelku tovrstne poklicne šole. Pri oddelkih v Zrečah in v Vitanju pa uporabljamo učilnice tamkajšnjih osnovnih šol.

Toda če bo izobraževanje odraslih tudi v bodoče zajemalo sedanje ali morda še večje število slušateljev, potem bo nujno potrebno v najkrajšem času resno razmišljati o samostojnih prostorih za delavsko univerzo. Tu ne gre le za klasične izobraževalne oblike, pač pa tudi za klubske in podobno dejavnost, ki je sedaj praktično ni. Temu ustrezno bo potrebno prostore opremiti, če želimo, da bodo resnično služili svojemu namenu.

Nimamo prostorov za predavanja, tečaje in seminarje

Dve pisarni, ena učilnica, pet izposojenih razredov v osnovni šoli – to je vse, kar uporablja delavska univerza v Slovenski Bistrici.

– Perspektiva ni ravno zavidanja vredna, pravi njen direktor VIKTOR SUŠA. Obeta se nam samo izpraznitev pisarne,

ki smo jo odstopili temeljni izobraževalni skupnosti – drugih možnosti za pridobitev novih prostorov, zlasti učilnic, ni. Naše delo je zelo oteženo, saj sploh nimamo prostora za prirejanje predavanj, tečajev in seminarjev. In vendar naj bi se prav družbeno izobraževanje razmahnilo!

Moramo se pač posluževati najemanja prostorov, kar pa nam jemlje čas in denar.

Izobraževalne ustanove naj si pomagajo

Delavska univerza Koper ne sodi med tiste, ki imajo največje težave s prostori. Nekaj dejstev iz pripovedi njene direktorice MARIJE VOGRIC, pa je vseeno zanimivih. V stavbi, ki je občinska, so si zasilo uredili deset učilnic, pol z lastnimi sredstvi, pol pa je prispevala občina. Seveda gostujejo tudi na šolah. Najemnine, ki jim jih zaračunavajo, niso povsod realne. Zato menimo, naj bi temeljne izobraževalne skupnosti odmerile maksimalno najemnino. Res ne gre, da bi prosveta služila na račun prosvete! Upajo tudi, da bodo letos lahko gostovali v novih prostorih ekonomsko-administrativnega šolskega centra, saj je bila prav ta šola nekaj zadnjih let gost v prostorih delavske univerze, ko niso več mogli uporabljati svoje stare stavbe.

Podjetja iščejo organizatorje izobraževanja pa tudi prostorov

Delavska univerza Celje ima ta čas prijavljenih več 2.800 odraslih slušateljev, zanje pa ima na voljo le 7 stalnih učilnic, 21 pa jih ima v najemu.

– Interes delavcev za izobraževanje močno narašča, pravi VIKTOR OPAKA, direktor te delavske univerze. In tudi podjetja kažejo velik interes za organizacijo dvoletnih šol za kvalifikacijo delavce in druge oblike izobraževanja. V vseh primerih iščejo poleg celotne organizacije izobraževanja tudi ustrezne prostore. Mi pa smo velikokrat primorani proti lastnemu interesu odkloniti izobraževanje v nekaterih oblikah samo zato, ker nimamo ustreznih prostorov.

– Ali vidite kakšno pot iz te prostorske utesjenosti?

– Družbenopolitične organizacije, občinska skupščina Celje, temeljna izobraževalna skupnost in Zavod za šolstvo v Celju se trudijo, da bi delavske univerze omogočili normalno izpolnjevanje izobraževalnega programa. V veliko pomoč so tudi osnovne šole v Celju, ki nudijo svoje razpoložljive prostore, laboratorije in tudi predavatelje. Ugotoviti pa moramo, da večina prostorov, ki jih imamo ali pa smo jih najeli, ne ustreza sodobnim normam za izobraževanje. Predstavniki občinske skupščine, odgovorni za to področje, z veliko za vzetostjo načrtujejo rešitev prostorov za DU v okviru novega šolskega centra. Delavska univerza ima nekaj lastnih sredstev, ki jih namerava investirati predvsem za izboljšanje pogojev izobraževanja, to pa je lahko tudi za prostore v sklopu novega šolskega centra. Novi šolski center pa ne bo še tako kmalu dograjen. Upamo, da bomo vsaj deloma rešili našo prostorsko stisko s preselitvijo ene od sedanjih šol v nove prostore.

Zavlačevanje z lokacijo

– Tisti, ki so mislili, da bo pomanjkanju prostorov zadovoljeno s preselitvijo v skoraj nov, a že razpadajočo novogoriški gasilski dom, so se zmotili, pravi RAIKO SLOKAR, direktor novogoriške delavske univerze. Očitno ne poznajo naše dejavnosti ter naraščajočih potreb in želja po stalnem izobraževanju. Že več kot šest let nam solidarnostno odstopajo svoje učilnice gimnazija in nekatere druge šole, seveda ob plačilu najemnin.

Osnovno zahtevo po večjem številu učilnic nam narekujejo oddelki osnovne šole in srednjih šol, k vsako leto številčno naglo naraščajo. Razen tega se povečuje tudi vpis v sekcije in centre za izredni študij na višjih šolah. Bilo pa bi nesmiselno, če bi institucije za izobraževanje odraslih skušale organizirati celotno svojo dejavnost le v lastnih prostorih.

– Da, slišali smo za vašo skupno akcijo.

– Spoznali smo, da bomo prišli na zeleno vejo le če se bomo pridružili tistemu šolskemu zavodu, ki ni pomanjkanje prostorov prav tako omejuje normalen razvoj. Ta šola je Lesni šolski center Jože Srebrnič. Imeli smo več posvetov tudi s predstavniki Izobraževalne skupnosti SRS, arhitekti pa so že izdelali zelo dobro ocenjen in racionalen idejni projekt. Po predračunih bi namreč trenutno veljali stroški gradnje na kvadratni meter le 2.400 dinarjev.

Učne prostore v tej novi stavbi bi v dopoldanskem času uporabljali učenci šolskega centra, popoldne pa bodo v teh prostorih študirali in se izobraževali odrasli. Žal je še vedno sporna lokacija, čeprav je po mojem mnenju ta spornost umetna. V teku so priprave na dogovore s podjetji lesne industrije v zahodni Sloveniji, novogoriškimi podjetji in z novogoriško občinsko skupščino, da bi ob pomoči republiške izobraževalne skupnosti pomagali financirati gradnjo tega prepotrebnega izobraževalnega središča.

Nedavno tega so v Luki Koper temeljne organizacije združenega dela podpisale samoupravni sporazum o združitvi v organizacijo združenega dela. S tem dejanjem, ki pa še ni povsem zaključeno, saj bodo v kratkem še volitve delegatov za samoupravne in druge organe ter priprava nekaterih aktov, kar bo opravljeno do konca leta, se končuje prvi del oblikovanja novih samoupravnih odnosov v koprskem pristanišču. Uveljavljanje prvih izkušenj, popravljanje tistega, kar se bo po daljši preizkušnji pokazalo za slabo ali neuporabno v samoupravni gospodarski praksi, bo naslednji korak. Prvotni koraki, saj je proces izpopolnjevanja samoupravljanja in uresničevanja samoupravnega sporazuma dolgotrajen.

Samoupravni sporazum med luškimi temeljnimi organizacijami združenega dela je plod dolgih, skoraj leto dni in pol trajajočih priprav. V začetku letošnjega poletja so delavci Luke sklenili, da bodo ustanovili štiri temeljne organizacije združenega dela. V javni razpravi so izrazili upanje, da bo prav nova samoupravna organiziranost, gospodarsko so sedanje TOZD že dlje delovale kot delovne enote, odločilno pripomogla ne samo pri krepitvi njihovih samoupravnih pravic glede odločanja, kako z ustvarjenimi sredstvi, pač pa bo tudi odločilna v boju za uspešnejše gospodarjenje in za večjo skrb za delavčev družbeni standard. Ti dve vprašanji sta namreč v življenju Luke temeljnega pomena. Gospodarjenje je spričo bolj ali manj objektivnih okoliščin zelo težavno, včasih tudi neuspešno, rezultat tega pa je v preteklosti zanemarljiva skrb za družbeni standard zaposlenih.



ALOJZ ZELEN: Za nas delavce je bistvenega pomena dvoje: da podjetje dobro gospodari, s čimer je zagotovljena naša socialna varnost, in to, da skrbi tudi za družbeni standard zaposlenih. Ker trdno računam, da bodo novi odnosi v podjetju prinesli tudi boljše gospodarjenje, zdaj, kot veste, je Luka v precejšnjih težavah, se bo lahko povečala tudi skrb za družbeni standard. Dosej zaradi slabih gospodarskih razmer podjetje skorajda ni moglo posvetiti reševanju teh vprašanj kaj prida pozornosti.



JOLANDA JERMAN: Če hočemo, da bodo temeljne organizacije združenega dela zaživele, bomo morali temeljito izboljšati obveščanje delavcev. V dosedanjem samoupravnem življenju je obveščanje pešalo. Dogajalo se je, da so se delavci želeli pogovarjati o svojih problemih, o problemih podjetja, v prostem času, takrat, ko je na primer dež onemogočil delo ali pa dela trenutno ni bilo, vendar so vodje skupin zelo pogosto našli izgovor, da sestanka ni bilo. Delavci smo tako dobili občutek, kot da se nas boje, ali pa da mi nismo sestavni del kolektiva.



RAFAELA TROBEC: Kako bo, bomo videli čez nekaj časa. Vendar kaže, da bomo začeli hitreje in bolj zavzeto reševati nekatere probleme. Ugotovljeno je namreč, da je kakovost dela, ne na splošno, pač pa v posameznih primerih, slaba, da delavci ne čutijo prave odgovornosti do dela in da pešajo tudi delovna disciplina. V teh kamenčkih pa je sestavljen mozaik poslovnega ugleda podjetja. Ne moremo si privoščiti, da bi zaradi ne odgovornih posameznikov ali skupin izgubili ugled solidnega poslovnega partnerja.

Samouprava diha s polnimi pljuči

- Pred nedavnim so TOZD v »Luki Koper« podpisale sporazum o združitvi
- Temelj novih samoupravnih odnosov

„Z ustanovitvijo TOZD in s podpisom samoupravnega sporazuma nismo opravili niti pol poti do uresničevanja novih samoupravnih odnosov. Pred nami je najtežje, najbolj odgovorno delo: da na papirju zapisana načela in naše odločitve o oblikah samoupravljanja tudi zaživijo. To, namreč nabiranje izkušenj iz prakse, ki bodo za nas najbolj dragocene, bo šele pokazalo, ali smo zastavili pravilno in kje bi veljalo naše samoupravljanje še izpopolniti. Prav tako pa nas še čaka nekaj sprotih nalog, brez katerih samoupravljanje v novi obliki ne bi moglo niti zaživeti, tako da s podpisom samoupravnega sporazuma resnično nismo spustili lopate iz rok.“

Tako nam je dejal Lovro Kveder, predsednik osnovne sindikalne organizacije Luke Koper. Podobno so menili tudi nekateri drugi delavci, ko smo se nedavno tega v Luki Koper pogovarjali z njimi o uveljavljanju novih samoupravnih odnosov. Poleg tega pa so delavci izrazili tudi prepričanje, da pomeni zanje nova samoupravna ureditev podjetja zagotovilo tako za uveljavitev njihovih samoupravnih pravic kot tudi za boljše gospodarjenje in večjo skrb za družbeni standard zaposlenih.

Dobro leto priprav

„Junija letos so se naši delavci odločili, da ustanovimo štiri temeljne organizacije združenega dela,“ nam je pripovedoval Ciril Koprivec, vodja kadrovskega sektorja podjetja. „S tem dogovorom smo sklenili več kot leto dni dolge priprave in delo na področju uresničevanja ustavnih dopolnil. Konec maja lani je namreč delavski svet podjetja ustanovil komisijo za uresničevanje ustavnih dopolnil in določil vsebinski okvir njenega dela. To nalogo je komisija v sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami podjetja v celoti izpolnila. Že od pomladi dalje pa so delavci dobili v razpravo osnutek samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v organizacijo združenega dela Luka Koper. Zavaljo zares široke, dolgotrajne in temeljne javne razprave, v kateri so se križala različna mnenja in stališča ter postavljale in tudi upoštevale različne zahteve delavcev, upamo, da je samoupravni sporazum o združitvi dobro pripravljen in da bo po sprejetju spremljajočih aktov tudi zaživel. Res pa je, da nekaj vprašanj še ni dokončno rešenih in da smo izoblikovali začasne rešitve, ki jih bo praksa morala preoblikovati.“

Štiri TOZD

V Luki Koper so ustanovili štiri organizacije združenega dela: operativno, ki šteje kakih 1200 zaposlenih in je po svoji dejavnosti jedro podjetja, izgradnjo in razvoj, luški dom ter skupne službe, ki pa vse tri skupaj zaposlujejo nekaj več kot 200 delavcev.

Delavci TOZD operativa so prepričani, da je ta temeljna organizacija v primerjavi z drugimi tremi nesorazmerno velika in da bodo zaradi tega otežkočene nekatere samoupravne operativne naloge.

„Res so njene dejavnosti mehanizacija, pretovor, skladišče in vzdrževanje med seboj tesno tehnološko povezane,“ nam je pojasnjeval Edvard Poles, vendar je tudi res, da vsaj tri od teh dejavnosti tudi izpolnjujejo pogoje za temeljno organizacijo združenega dela. Vendar smo sklenili, da bi za sedaj ustanovili štiri TOZD, v operativni pa bomo v praksi preverili sposobnost posameznih dejavnosti, da postanejo TOZD in nemara v prihodnjem letu iz nje ustanovijo tri enote. Tako bi imeli v Luki Koper šest temeljnih organizacij, ki bi bile približno enako velike. To pa bi nam omogočilo, da bi uveljavili paritetno načelo pri volitvah v skupne samoupravne organe.“

Paritetno načelo, ki zagotavlja v skupnih samoupravnih odločitvah enakopravnost vseh temeljnih organizacij, je v Luki Koper zaradi nesorazmerno velike TOZD Operativa porušeno. Sindikat v Luki je bil v javni razpravi proti temu, da bi uveljavili načelo paritete v celoti pri volitvah v skupni delavski svet.

Načelo enakopravnosti

„Bolje je, vsaj za sedaj, da poleg paritetnega načela upoštevamo tudi število zaposlenih v posameznih TOZD. Tako smo se po javni razpravi o osnutku samoupravnega sporazuma odločili, da vsaka TOZD izvoli delegacijo petih delegatov v skupni delavski svet, na vsakih 100 zaposlenih pa še po enega delegata. Tako smo v sedanjem obdobju uveljavljanja ustavnih sprememb le zagotovili, „enakopravnost“ odločanja o skupnih zadevah,“ je dejal Lovro Kveder, predsednik sindikata.

Delavska kontrola

Volitve delegatov za saoupravne organe posameznih TOZD in skupne samoupravne organe bodo v kratkem. Ob tem bodo delavci izvolili delegate tudi v druge organe: v komisijo za medsebojna razmerja med TOZD, v odbor za poslovne odnose in razvoj, v odbor sklada za razvoj in vzdrževanje infrastrukture, v odbor rezervnega sklada, v odbor za delavsko kontrolo. V te organe bodo iz vsake temeljne organizacije izvolili po tri delegate. Odbori bodo za svoje delo odgovorni delavskim svetom posameznih TOZD, za skupne zadeve pa seveda osrednjemu delavskemu svetu, pravzaprav pa neposredno preko delegatov vsem delavcem. Ob tem smo se dotaknili tudi vprašanja delavske kontrole.

„Za sedaj imamo nadzorni organ,“ je dejal Ciril Koprivec, „ki proučuje sporna vprašanja ter na podlagi pismenega in ustnega gradiva in razprave oblikuje sklep. Sklepe objavljamo in uveljavljamo interno, v krogu kolektiva, šele če so problemi tako veliki, da jih sami ne moremo rešiti, iščemo pomoč izven kolektiva. Seveda je nadzorni organ le prehodna oblika delavske samoupravne kontrole, ki se bo izoblikovala tudi v vsaki temeljni organizaciji posebej.“

Presajene zkušnje

V Luki Koper so pri uresničevanju ustavnih dopolnil ubrali svojo pot, pri čemer seveda niso nevhvaležno zametavali izkušenj drugih.



LOVRO KVEDER: Javno razpravo je vsebinsko vodil in usmerjal sindikat podjetja, ki je bil ob komisiji za uresničevanje ustavnih dopolnil vseskozi idejni in strokovni nosilec najpomembnejše in najbolj odgovorne naloge, kako uresničiti ustavna dopolnila v vsej njihovi vsebinski celovitosti. Ob tem pa se je sindikalna organizacija posvetila tudi svoji reorganizaciji, saj se je morala prilagoditi novi organiziranosti podjetja. TOZD je tudi družbeno-samoupravno politična celica, imela bo svoj sindikat, aktiv ZK in ZMS.

„Radi prisluhnemo drugim, kadar govore o izkušnjah pri ustanavljanju temeljnih organizacij in uveljavljanju samouprave“, je dejal Ciril Koprivec in nadaljeval: „Sprejemljive ideje ne prevzemamo na slepo, vedno jih prilagodimo našim razmeram. Tako smo se pri uveljavljanju načela, da moramo odločanje približati delovnemu človeku, zgledovali po jeseniški železarni. Samoupravne skupine delavcev, ki so po jeseniškem vzoru tudi pri nas osnovne celice samoupravljanja, smo prikojili našim potrebam. Osnovni namen pa je seveda isti: te skupine so nosilke samoupravljanja, prenašanja samoupravnih odločitev delavcev samoupravnim organom, ki tako postajajo predvsem predlagatelj sklepov in po razpravi v delovnih skupinah uresničevalec stališča večine delavcev.“

Samoupravno povezovanje navzven

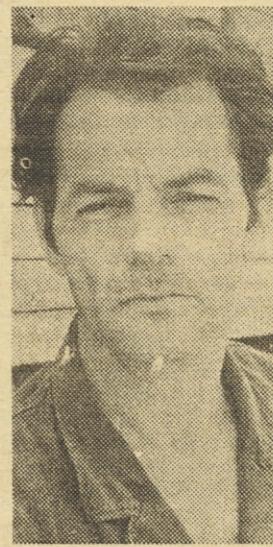
Nova organiziranost podjetja se ni omejevala le na notranjo reorganizacijo in povezovanje temeljnih organizacij med seboj. Luka namerava tesno sodelovati tudi s širšim gospodarskim prostorom, se z njim samoupravno povezati. Pri tem ne gre le za poslovne odnose, kot so, denimo, skupne naložbe in podobno, pač pa za povezovanje pristanišča v samoupravne interese skupnosti posameznih gospodarskih dejavnosti.

„Luka želi biti v tem povezovanju eden izmed nosilcev, saj je že zdaj pomemben usmerjevalec razvoja slo-

brest pohištvo

venskega in jugoslovanskega prometnega sistema jugoslovanskega pomorskega gospodarstva,“ je dejal Ciril Koprivec. „K večjemu vplivu ne le Luke na razvoj slovenskega prometa, pač pa tudi slovenskega gospodarstva na razvoj Luke bo nedvomno pripomogel luški odbor, ki smo ga ustanovili v prizadevanjih za uresničitev ustavnih dopolnil. Poleg predstavnikov Luških TOZD Koper so v njem tudi predstavniki vseh tistih gospodarskih in družbenopolitičnih dejavnikov, ki so zainteresirani za razvoj pristanišča, za razvoj pristaniške industrijske dejavnosti. S tem pa je potrjeno dejstvo, da je razvoj slovenske luke v Kopru stvar znatno širšinega gospodarskega prostora, kot je obala.“

Nanizali smo nekaj drobcev iz prizadevanj kolektiva Luke Koper, da uresniči ustavna dopolnila, da zagotovi delovnemu človeku kar najboljše možnosti za uveljavljanje njegovih samoupravnih pravic. Podoba samoupravnih snovanj v Luki kajpak še zdaleč ni popolna, vendar takšna pravzaprav nikdar ne bo mogla biti. Spremembe v sedanji obliki uveljavljanja ustavnih dopolnil, ki jih snovalci temeljnih organizacij in samoupravnega sporazuma o njihovi združitvi že predvidevajo, bodo kajpak venomer spremljale ne toliko zabavnanjo, pač pa predvsem vsebinsko podobo samoupravljanja v Luki Koper. Prav ta prizadevanja so kajpak najboljše zagotovilo, da so sedanje težnje po globljanju samouprave v koprski Luki padle na plodno tla.



DANILO GREGORIČ: Upravičeno lahko pričakujemo, da bomo v novi organiziranosti laže vsaki organizaciji zagotovili, kdo nosi odgovornost za posamezne rešitve, kar je bilo doslej največkrat zelo težko ugotovljati. Delavski svet podjetja je namreč sklepal o zadevah, ki so jih nato izpolnjevale posamezne delovne enote. Te so pogosto ugotavljale, da so sklepi težko uresničljivi, vendar svoja prepričanja skorajda niso mogle uveljaviti. V novi organiziranosti podjetja in novih samoupravnih odnosih bo tudi delavska kontrola imela znatno lažje delo, kot bi ga imela v starih.

PREDSEDSTVO RS ZSS O PREDLAGANI USKLADITVI
POKOJNIN

Z novim letom!

Gospodarska gibanja, položaj aktivnih zavarovancev pa tudi finančno stanje sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev ne dovoljujejo valorizacije pokojnin pred koncem leta. Izjemo lahko pomeni samo povečanje pokojnin za socialno ogrožene kategorije zavarovancev

Društva upokojencev in posamezni upokojenci so v zadnjih mesecih različnim organom, še posebej pa sindikatom predlagali, naj bi pokojnine letos zaradi močnega povečanja življenjskih stroškov vsaj deloma uskladili že med letom.

Ko je predsedstvo RS ZSS na svoji seji minulo sredo razpravljalo o teh pobudah, je ugotovilo, da dve vzročno povezani dejstva. Najprej to, da so bile pokojnine s 1. januarjem letos določene na 17,7 %, za kolikor so se lani, v primerjavi z letom poprej, povečale. Poprečni osebni dohodki v RS Sloveniji. Naraščanje življenjskih stroškov je tako valorizirane pokojnine, med katerimi nobena ni povečala za manj kot 10 % in še posebej za 85 %, v bistvu razvrednotilo. Gre pa tudi za to, da so se v prvih sedmih mesecih letos osebni dohodki aktivnih zavarovancev nominalno sicer povečali za 15,4 % v primerjavi z istim obdobjem minulega leta, vendar to so spet zaradi zvišanja življenjskih stroškov — realno zmanjšali za 5 % nižji.

Ce vemo še to, da so se tako imenovani socialni prejemniki prebivalstva, mednje sodijo predvsem pokojnine, v strukturi skupnih prejemkov prebivalstva povečali od lanih 18,4 % na 19,1 % v prvih sedmih mesecih letos, podatki o gibanju proizvodnje in dohodka v letošnjem letu, v številu s padanjem realne vrednosti osebnih dohodkov zaposlenih po mnenju predsedstva RS ZSS pomenijo osnovne vzroke, ki terjajo resen in odgovoren premislek o predlagani valorizaciji pokojnin med letom.

Predvsem zaradi gospodarskega gibanja in socialnoekonomskih položajev aktivnih zavarovancev, vsekakor pa tudi zaradi slabega finančnega stanja sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja, predsedstvo republiškega sveta ZSS sodi, da valorizacije pokojnin ni mogoče opravičiti pred koncem leta. Družbeno in ekonomsko bi bilo opravičljivo le povečanje pokojnin za socialno ogrožene kategorije zavarovancev.

Takšno so torej v bistvu vzročno, zaradi katerih predsedstvo RS ZSS podpira valorizacijo pokojnin z veljavnostjo od 1. januarja prihodnjega leta. Dotlej morajo podpisniki družbenega dogovora sporazumeti o kriterijih, na podlagi katerih bodo pokojnine usklajene z gibanjem življenjskih stroškov in osebnimi dohodki zaposlenih.

Ker bo uskladitev pokojnin nedvomno povečala izgubo sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je z letošnjim predračunom sklada ocenjena na 430 milijonov dinarjev, predsedstvo RS ZSS seveda podpira pobudo Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja za sklenitev družbenega dogovora o sanaciji in financiranju sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja za naslednje razdobje.

-mG

PLENUM RO SINDIKATA DELAVCEV INDUSTRIJE IN RUDARSTVA SLOVENIJE
RAZPRAVLJAL O OSNUTKU NOVE ZVEZNE IN REPUBLIŠKE USTAVE

Živahno, tudi polemično

Plenum RO Sindikata delavcev v industriji in rudarstvu Slovenije je na svoji zadnji seji razrešil dosedanega predsednika Stjepana Šauberta, ki je že prevzel dolžnosti direktorja Centra za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, in do izvolitve novega predsednika za vršilca dolžnosti imenoval podpredsednika Srečka Mlinariča. V vsebinsko najvažnejši točki dnevnega reda pa so člani tega sindikalnega organa razpravljali o osnutku nove zvezne in slovenske ustave, v zvezi s tem potrdili vsebino informacije zveznega odbora Sindikata delavcev v industriji in rudarstvu Jugoslavije o nalogah tega sindikata pri organizaciji javne razprave o novih ustavnih dokumentih ter v precej živahni in polemični razpravi tudi sami izrekli več kritičnih in tvornih pripomb ter stališč k vsebini osnutkov obeh ustavnih dokumentov.

Preden kaj več spregovorimo o stališčih RO Sindikata delavcev v industriji in rudarstvu Slovenije do posameznih novih ustavnih določil, je treba povedati, da so člani plenuma izrekli tudi povsem nasprotujoča si mnenja o istih vprašanjih. Tako so nekateri dosledno zagovarjali besedilo, zapisano v osnutkih obeh ustavnih dokumentov, spet drugi — na videz z enako „težkimi“ argumenti — pa menja, po katerih bi uveljavitev novih ustavnih določil lahko pomenila celo korak nazaj v poglabljanju samoupravnih odnosov v naši družbi. Zelo napak bi bilo, če bi na osnovi takih skrajnosti sklepali o togosti mišljenj. Najbrž ne edini, vsekakor pa dovolj verjeten in prepričljiv je drugačen odgovor: res je, da zgradba in izrazoslovske v besedilu osnutkov obeh ustavnih dokumentov v mnogih primerih dopuščata dokaj dvoumne, če že ne nasprotujoče si razlage. Če se je torej razprava razvila v skrajnosti, to pomeni, da so člani plenuma oba osnutka temeljito proučili, razmišljali o smislu in namenu posameznih določil ter se v razpravi zavzeli za to, da bi bilo dokončno besedilo razumljivejše, predvsem, da ne bo dopuščalo nobenih dvoumnih razlag.

ZA KORAK NAPREJ
IN NE NAZAJ!

Potem ko je samostojni svetovalec RS ZSS Vlado Vodopivec udeležencem plenarnega zasedanja spre-

govoril o namenu in vsebini novih ustavnih dokumentov, se je razprava osredotočila predvsem na pet vprašanj.

Ob razpravi o trajanju mandatov se je razgrnila vsa, že iz preteklosti dobro znana paleta dokazov v prid trditvi, da je treba izenačiti trajanje mandatov članov samoupravnih organov in njihovih izvršilnih teles s trajanjem mandatov članov predstavniških teles, torej z mandatom delegatov, prav tako pa tudi vsa paleta dokazov, da je prav tako, kot je zapisano v osnutkih ustavnih dokumentov, po katerih imajo prvi krajši, drugi pa daljši mandat. Plenum je v zvezi s tem ugotovil, da se vprašanje mandata ob uvajanju delegatskih razmerij v naši družbi nedvomno izraža drugače kot doslej in da je zato treba delavcem v združenem delu dati vso pravico, da se svobodno odločajo tudi o tem. Zaradi povsem praktičnih vzrokov pa bi bilo primerno, da je mandat vseh voljenih oseb enako dolg.

V zvezi z razpravo o kolegijskih in individualnih poslovnih organih, predvidenih po 90. do 92. členu osnutka zvezne ustave, se je izoblikovalo mnenje, da ta določila lahko razumemo kot legalizacijo tako imenovanih direktorijev, „obsojenih“ že v javni razpravi o XV. ustavnem določilu in v današnjih družbenih razmerah torej še toliko manj primernih, ali pa kot poslednjejsi razmerje operativnih in samoupravnih dolžnosti individualnih in kolegijskih izvršilnih organov. Člani plenuma so menili, da bi v praksi ustrezala taka rešitev, po ka-

teri bi bili direktorji ali vodje sektorjev oziroma služb individualni in voljeni izvršilni organi za določena področja aktivnosti delovne organizacije. To pomeni, naj bi citirana določila osnutka zvezne ustave smiselno prilagodili vsebini XV. ustavnega določila.

PROTI AVTOMATIZMOM,
ZA DOSLEDNOST IN JASNOST

Več članov plenuma je opozorilo, da ni prav, da so v predsedstvih družbenopolitičnih skupnosti kot predstavniki družbenopolitičnih organizacij omenjeni le ZK in SZDL, ne pa tudi sindikat. Po krajši razpravi je plenum izrazil svoj dvom v potrebo avtomatičnega predstavnika družbenopolitičnih organizacij v predsedstvih zveze, republik oziroma sploh vseh družbenopolitičnih skupnosti, saj lahko le-te svoj politični vpliv uveljavljajo na drug način, z lastno akcijo in delovanjem. Če pa je že potrebno, da imajo družbenopolitične organizacije svoje predstavnike v predsedstvih, naj bi bili v tem dosledni.

Člani plenuma so ostro kritizirali, kot so sami dejali, „zelo osiromašeno“ vsebino besedila o delavski kontroli, o čemer govori osnutek 194. člena zveze in 120. člena republiške ustave. Izrečeno je bilo mnenje, da je treba izpustiti sedanjo alternativno možnost, po kateri delavska kontrola obstaja kot organ v okviru samoupravnih organov ali kot samostojen organ, temveč naj bi jo uzakonili kot samostojen organ. Gre pa tudi za to, da bi že z ustavo določili delavski kontroli njeno delovno področje.

Končno naj opozorimo še na razpravo o nerazvitih in nerazvitosti. Plenum RO Sindikata delavcev v industriji in rudarstvu Slovenije je glede tega sprejel dve stališči: namesto o nerazvitih področjih naj bi v ustavi spregovorili o nerazvitih ali o manj razvitih območjih v republikah in pokrajinah. Med nadaljnjo razpravo pa bi se nujno morali prikopati tudi do objektiviziranih meril, na podlagi katerih bi lahko opredeljevali pojem oziroma stopnjo razvitosti.

-mG

SKUPNO SPOROČILO O AKTIVIH MLADIH DELAVCEV

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in predsedstvo republiške konference Zveze mladine Slovenije sta na skupni seji 26. septembra 1973 sprejela tole skupno sporočilo o aktivih mladih delavcev.

1.

V organizacijah in organih sindikatov ter zveze sindikatov, prav tako pa tudi v organizacijah in organih zveze mladine so se že začele priprave za ustanovitev aktivov mladih delavcev. Potekajo tudi priprave za ustanovitev občinskih in republiške konference mladih delavcev v okviru zveze mladine Slovenije, ki jih bodo sestavljali delegati aktivov mladih delavcev.

Ustanavljanje aktivov mladih delavcev v okviru sindikatov in njihovo povezovanje v konference v okviru zveze mladine je skupna akcija obeh organizacij, ki temelji na sklepih 4. konference zveze sindikatov Slovenije in druge seje konference (tretjega mandata) zveze mladine Slovenije. Ta skupna akcija bo prispevala, da se bodo mladi delavci še bolj uveljavili kot enakopravni člani delavskega razreda in njihove najširše razredne družbenopolitične organizacije — sindikata. V tem svojstvu si prizadevajo, da bi bili njihovi problemi in interesi spoznani kot skupni problemi in naloge vseh delavcev, ki jih je treba tudi reševati v okviru skupnih akcij vseh delavcev ob neposrednem aktivnem sodelovanju mladih.

2.

Aktive mladih delavcev ustanovijo mladi delavci v okviru osnovne organizacije sindikata. Konference mladih delavcev pri zvezi mladine formirajo delegati iz aktivov mladih delavcev iz temeljnih organizacij združenega dela. Aktive mladih delavcev pri organih sindikata nad ravni osnovne organizacije formirajo mladi delegati v teh organih kot obliko dela sindikalne organizacije. Aktivni mladih v sindikalnih vodstvi se s svojimi delegati povezujejo v občinske konference in republiško konferenco mladih delavcev v okviru zveze mladine. Na ta način so aktivni mladih delavcev ena izmed posebnih oblik sindikalne organiziranosti in delovanja, obenem pa so tudi ena izmed temeljnih osnov delovanja zveze mladine.

3.

Aktivni mladih delavcev na sestanku svojih članov izvolijo vodstva aktivov in po dogovorjenem ključu v občini, sami ali skupaj z drugimi aktivni, izvolijo delegate v občinski, medobčinski (mestni, obalni) odbor sindikata ter v konferenco mladih delavcev v okviru občinske organizacije zveze mladine.

Razen delegatov aktivov mladih delavcev in organizacij združenega dela tvorijo občinsko in republiško konferenco mladih delavcev zveze mladine tudi delegati mladih, ki delujejo v okviru občinskih in republiških odborov sindikatov.

Vsi sindikalni organi morajo imeti v skladu z delegatskimi načeli v svojem sestavu sorazmerno toliko mladih do 27. leta starosti, kolikor mladih je v sestavu sindikalnega članstva.

4.

Aktivni mladih delavcev delujejo po programu nalog, ki ga sprejmejo na sestankih aktivov. Organizacije sindikata in sindikalna vodstva v sodelovanju z aktivni odločijo, katere naloge s teh programov bodo uvrstili v skupni program sindikalnega delovanja. Za uresničevanje tako dogovorjenih nalog zagotovijo organizacije in organi sindikata tudi potrebna sredstva.

5.

Akcijo za ustanovitev aktivov mladih delavcev vodita v občini po skupnem dogovoru občinska konferenca zveze mladine in občinski svet zveze sindikatov v sodelovanju z odbori sindikatov, in sicer vzporedno z ustanavljanjem temeljnih organizacij združenega dela.

6.

Predsedstvi RS ZSS in RK ZMS menita, da predstavlja ta skupna akcija pomembno spodbudo in novo organizirano možnost za učinkovitejšo uresničevanje interesov mladih delavcev z njihovim širšim uveljavljanjem v sistemu samoupravljanja na osnovi programa zveze komunistov. Predsedstvi sta prepričani, da bodo aktivni mladih delavcev, organizirani po načelih iz tega sporočila, polno zaživel, kar bo zboljšalo tako delovanje sindikatov kot delovanje zveze mladine v skupnem boju za zgraditev naše samoupravne socialistične družbe.

V Ljubljani, 26. septembra 1973

Predsedstvo RK ZMS

Predsedstvo RS ZSS

Pravna posvetovalnica DE

VPRAŠANJE:

Po večletnem čakanju na stanovanje bom v kratkem dobil v uporabo stanovanje, last podjetja, kjer sem zaposlen. Zvedel sem, da obenem z odločbo za dodelitev stanovanja meni pripravljajo enako odločbo še za nekega drugega delavca, ki naj bi v istem stanovanju dobil eno sobo, saj je brez družine. Tako bi bila v enem stanovanju dva nosilca stanovanjske pravice; kolikor vem, to ni mogoče, zato prosim, da mi pojasnite, ali lahko podjetje dodeli eno stanovanje dvema nosilcema stanovanjske pravice.

A. L. — LJUBLJANA

ODGOVOR:

Po zakonu o stanovanjskih razmerjih, ki velja že več let, ni mogoče ustanovljati novih sstanovalskih razmerij. Če bi namreč bila v enem stanovanju dva nosilca stanovanjske pravice, bi nastalo takšno razmerje, ki, kot rečeno, po zakonu ni dovoljeno. Torej bo

podjetje lahko dodelilo v uporabo stanovanje le enemu nosilcu stanovanjske pravice. Druga oseba, ki naj bi prišla v vaše stanovanje, je lahko le vaš podnajemnik, s katerim boste vi — in ne podjetje — sklenili podnajemniško pogodbo.

Tako torej ne moreta biti v enem stanovanju dva nosilca stanovanjske pravice, temveč le eden, ki pa lahko odda del stanovanja, torej sobo drugemu le v podnajem.

M. LIPUŽIČ



Za tople poletne dni je Modna hiša pripravila vrsto elegantnih oblek in kompletov, ki bodo prijetno in modno osvežili vsako še tako zahtevno garderobo. Tudi za žene z ne več vito postavo v Modni hiši niso pozabili, saj je izbirala oblačila za močnejše postave res pestra in bosta mati in hči zlahka našli sebi primeren model. Nakup v Modni hiši vas ne bo razočaral.



... v jugoslovanskih sindikatih

SVET ZSJ

ŽARIŠČA INFLACIJE ŠE NISO POGAŠENA

Inflacija še ni pogašena, nekatera njena žarišča pa se celo razširajo, je bila ena od ugotovitev predsedstva Sveta ZSJ, ko je pred dnevi razpravljalo o aktualnih vprašanjih uresničevanja politike stabilizacije. Cene iz leta v leto vrtoglavo naraščajo: 1969 za 8 %, 1970 za 10 %, 1971 za 14 %, 1972 za 16 %, v prvih osmih mesecih letošnjega leta pa so porasle že za 18 % v primerjavi z minulim letom. Tudi se ni zanesljivo, da do konca leta raven realnih osebnih dohodkov ne bi zdrsnila pod tisto, ki je bila dosežena v minulem letu. V minulih osmih mesecih se je življenje podražilo za 20 % - stroški za prehrano so se povečali celo za 24,7 % - realni osebni dohodki pa so se zmanjšali za 6,6 %, medtem ko so bili v istem časovnem obdobju minulega leta za 3 % višji.

Tudi z materialnim položajem gospodarstva in dela družbenih dejavnosti ne moremo biti zadovoljni. Stopnja interne akumulacije združenega dela znaša 5 %, prosta sredstva dosegajo komaj 4 % družbenega proizvoda. V prvem polletju letos se je udeležba delovnih kolektivov v ustvarjenem dohodku zmanjšala za 1,3 % v primerjavi z istim obdobjem minulega leta. Pogodbene obveznosti gospodarstva so porasle za 33 % zakonske za 36,6 %, pri vsem tem pa je narasel dohodek le za 18 %. Obresti na kredite so večje za 34 %, bančne provizije za 65 %, obveznosti do občin so se povečale za 91 %, do republik in pokrajin za 118 %, do federacije za 34 %, druge zakonske obveznosti pa so narasle za 34 %!

Sindikatu več besede

Na sestanku zveznega odbora Sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije so menili, da mesto in vloga sindikata v ustavi nista dovolj natančno opredeljena. Iz teksta nove ustave, denimo, nesledi, da mora zvezni izvršni svet sodelovati tako s sindikatom kot tudi s socialistično zvezo, mora pa s predsedstvom SFRJ, kar pa ni logično. Ali drug primer: sindikat nima pravice sprožiti pred ustavnim sodiščem postopka o

presoji ustavnosti določenih problemov s področja samoupravljanja, čeprav bi po oceni sindikatov moral imeti to pravico. Razen tega tudi institucija prisilne uprave ni rešena na najboljši način. Če bo ostala občinska skupščina edini zastopnik družbenih interesov, se zastavlja vprašanje učinkovitosti samoupravnega sistema. Zato bi morali rešitev iskati na samoupravni osnovi.

Nočejo pogovora

Skupnost JZŽ je v imenu ZZTP poslala pisma vsem pristojnim organom in federaciji in republikah, v katerih zahteva, da se ji odobri uvoz 127 kamionov za prevoz kontejnerjev. Hkrati pa so cestni transporterji zahtevali, naj bi železnici prepovedali uvoz težkih kamionov. Komisija gospodarske zbornice Jugoslavije je hotela organizirati dogovor, na katerem bi se cestarji in železničarji sporazumeli o uvozu, toda železničarji se za zdaj o tem ne želijo pogovarjati.

Medrepubliški dogovori namesto zveznih odločitev

Vse več znamenj priča, da so se medrepubliški komiteji v našem socialističnem družbenoekonomskem in političnem sistemu uveljavili kot pomembna oblika družbenega dogovarjanja in usklajevanja stališč republik in avtonomnih pokrajin. Po oceni zveznega izvršnega sveta prav ti komiteji veliko prispevajo h graditvi in utrditvi prakse dogovarjanja republik in avtonomnih pokrajin pri reševanju pomembnih in zapletenih vprašanj s področja razvojne politike, trga, financ, zunanjetrgovinskega, deviznega in monetarnega sistema. Da bi se izboljšali delo komitejev, bodo prisotni zvezni organi analizirali normativne akte, ki urejajo republiško-pokrajinsko usklajevanje stališč ter predlagali potrebne spremembe in dopolnitve.

Medrepubliški komiteji pa so pri svojem delu naleteli tudi na nekatera še nerešena vprašanja, na katera je treba najti nove ali izpopolniti že veljavne odgovore. Skupno so, denimo, ocenili, da je pri pripravljanju gradiv za obravnavanja na sejah medrepubliških komitejev treba posvetiti še večjo pozornost strokovni obdelavi posameznih predpisov in ukrepov. Prav tako je za učinkovito delo medrepubliških komitejev zlasti pomembno, kako oblikujejo v republikah

in v avtonomnih pokrajinah stališča o vprašanjih, ki naj bi jih uskladili. V zvezi s tem je pomembno tudi vprašanje konkretnih pooblastil članov komiteja. Z eno besedo: še naprej je treba izpopolnjevati sistem vnaprejšnjega obravnavanja gradiv za seje komitejev v republikah in avtonomnih pokrajinah. Prevladuje mnenje, da bi bilo smotno, če bi bili vsi člani medrepubliških komitejev še pred obravnavanjem na seji medrepubliškega komiteja seznanjeni z mnenji drugih. Slišati je tudi predlog, da bi bilo treba uvesti v sistem dogovarjanja analiziranje, kako se sklepi medrepubliških komitejev uresničujejo v praksi. To načelo bi veljalo uporabiti tudi za sklepe o tistih vprašanjih, o katerih so imeli komiteji samo posvetovalno vlogo.

Praksa je še pokazala, da so nekatera vprašanja v pristojnosti več komitejev. Zato bi bilo najbolj smotno, če bi v takšnih primerih o teh vprašanjih razpravljali tisti komiteji, ki je za njihovo rešitev najbolj pristojen, oziroma obravnavali naj bi jih na skupni seji tistih komitejev, ki so pristojni za rešitev vprašanj, ki jih obravnavajo, oziroma za oblikovanje predloga, ki ga usklajujejo.

V. B.

● HRVAŠKA

Zares brezplačno šolanje

Rečani iz svojih osebnih dohodkov izločajo poseben prispevek za nabavo učbenikov, ki jih brezplačno prejmejo učenci osemletk. Rečani bodo v letošnjem letu

že četrtrič oskrbeli svoje učence z brezplačnimi učbeniki, pomožno literaturo, beležkami ter priborom. Sredstva za tako pomoč so zagotovili vsi zaposleni Re-

čani, ki od svojih osebnih dohodkov že nekaj let plačujejo 2,86 % za šolstvo ter 1,2 % za gradnjo šolskih objektov.

Kritičen pogled na prehojeno pot

Na pobudo in po naročilu zveznega izvršnega sveta so že začeli pripravljati analizo o uresničevanju družbenega načrta razvoja Jugoslavije v času od leta 1971 do leta 1975. Analizo bo pripravil zvezni zavod za družbeno načrtovanje, z njeno pomočjo pa naj bi odgovorili tudi na vprašanje, s kakšnimi možnostmi gospodarskega razvoja lahko računamo v naslednjih letih uresničevanja srednjeročnega načrta. Ta analiza bo podlaga za pripravo resolucije o politiki razvoja v letu 1974 pa tudi za pripravo novega petletnega načrta za obdobje od 1979. do 1980. leta.

V analizi naj bi predvsem ocenili dosedanje ukrepe eko-

nomske politike in njihove učinke, uveljavljanje socialističnih samoupravnih odnosov, vzpostavljanje stabilnih tokov družbene reprodukcije in uresničevanje temeljnih sestavin politike našega gospodarskega in družbenega razvoja. Zvezni zavod za družbeno načrtovanje bo analiziral tudi dosedanje politiko razširjene reprodukcije, ekonomske odnose s tujino, regionalni razvoj in politiko hitrejšega razvoja gospodarsko premalo razvitih republik in SAP Kosovo, zaposlenost in kadrovske politike pa tudi nekatera vprašanja življenjske ravn delovnih ljudi.

Analizo uresničevanja družbenega načrta Jugoslavije za čas

od 1971. do 1975. leta nameravajo posredovati vsem zainteresiranim organom in organizacijam na ravni federacije, da bi o njej izrazili svoje pripombe in predloge. Ko bo analizo sprejel kolegij direktorjev republiških in pokrajinskih zavodov za družbeno načrtovanje, pa jo bodo - predvidoma že v oktobru letos - posredovali tudi

zveznemu izvršnemu svetu, skupaj z osnutkom resolucije o temeljnih politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974.

Vse torej kaže, da bodo zvezni organi v prihodnje sprejemali družbene načrte razvoja pravočasno, na začetku leta, ne pa kot doslej - šele kasno na pomlad.

V. K.

VOJVODINA

Neenakopravno do žensk

V razpravah o ustavnih spremembah so žene Slavonije in Baranje opozorile na napake in nelogičnosti, ki jih postavljajo v neenakopraven položaj v primerjavi z drugimi ustvarjalci dohodka. Ob ustanavljanju TOZD žene niso dobile položaja, ki jim gre. Celotno delovnih organizacijah, kjer je več kot 70 % zaposlenih žensk, jih v organih upravljanja skoraj ni. Žene Slavonije pa niso zadovoljne tudi z X. amandmajem, ker jih ne postavlja v enakopraven položaj z drugimi proizvajalci, pač pa jih

vnaprej obsoja, da ostanejo gospodinje. Amandma X. namreč ne bi smel vezati kooperantskih odnosov na lastninske odnose. Po tradiciji je namreč uradni lastnik posestva moški. Vendar se je velik del moških s tega področja zaposlil v inozemstvu, zato je obdelava zemlje ostala ženam kot solastnicam. S tem je žena sicer postala proizvajalec, glede na določbe X. amandmaja pa ne more postati tudi kooperant niti zanjo ne veljajo pravice X. amandmaja.

SRBIJA

Upokojenci in nova ustava

Upokojenci v Beogradu zahtevajo, naj bi z novo ustavo uskladili njihov položaj z aktivnimi zavarovanci. Nekaj njihovih ugotovitev in predlogov: zakon razbija enotnost pokojninsko-invalidskega zavarovanja, kajti z ustavo naj bi uskladili tudi kriterije za osnovo in vi-

šino pokojnine glede na vrednost delovnega mesta in delovno dobo; morali bi prepovedati upokojitev pred iztekom delovne dobe in določene starostne meje, razen kadar gre za beneficirano delovno dobo; ustava naj na osnovi minulega dela zagotovi upokojencu pravico ude-

ležbe v samoupravljanju v delovni organizaciji, kjer je bil zaposlen; izenačiti je treba pravice vojnih in civilnih upokojencev glede višine pokojnine; v določbah o krajevni skupnosti pa naj bi konkretno navedli tudi društvo upokojencev kot organizacijo delovnih ljudi.

TE DNI SO REKLI

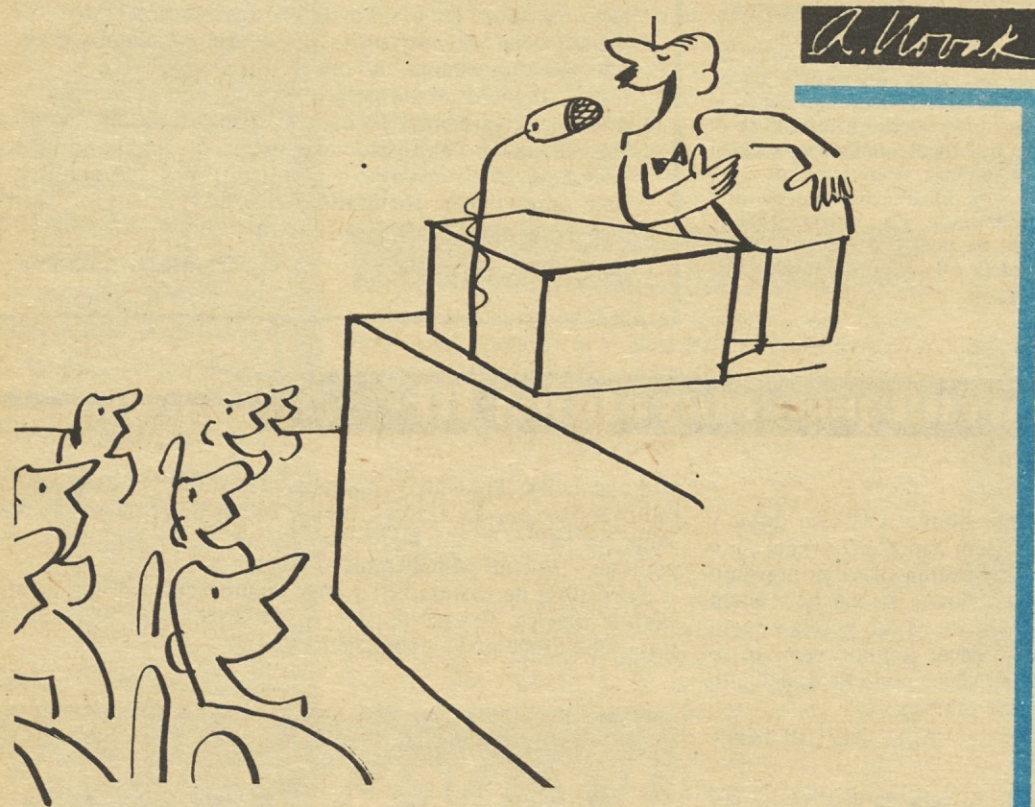
FRANCE POPIT, PREDSEDNIK CK ZKS, NA SEJI ODBORA ZA PRIPRAVO VII. KONGRESA ZK SLOVENIJE:

V političnih pripravah na kongres moramo posvetiti posebno pozornost uveljavitvi krajevne in interesne skupnosti kot temeljne samoupravne celice naše družbe. Krajevno skupnost moramo preobraziti v skupno delovnih ljudi, tako tistih, ki so zaposleni na njenem območju, kakor tudi tistih, ki delajo drugje, pa v njej zadovoljujejo svoje potrebe po varstvu otrok, preskrbi, družbeni prehrani, servisnih uslugah, ureditvi soseske in čuvanju okolja. Razvijati jo moramo tako, da bomo v njej povezali in uresničili osebne in skupne interese, z vzajemnim združevanjem sredstev zadovoljevali posameznika in družine ter oblikovali socialistične odnose med ljudmi. Interese skupnosti morajo postati bistveni pogoj in učinkovito sredstvo, s katerim morajo delavski razredi in vsi delovni ljudje dobiti neposrednejšo kontrolo in maksimalni vpliv na porabo njihovega dohodka na takih področjih, kot so tudi izobrazba, znanost, zdravstvena zaščita, kultura, stanovanjska gradnja in politika itd. Zato morajo biti reorganizirane na tak način, da bodo v njih enakopravno, se pravi s spoznavanjem, dogovorom in skupnim planom odločali delovni ljudje samih teh dejavnosti. Take skupnosti oziroma njihovi vodilni organi bodo potem lahko postali tudi sestavni del skupščine v občini in republici, kadar gre za specifične interese delovnih ljudi teh področij. Krajevna skupnost mora postati pomemben in nepogrešljiv konstitutivni element samoupravnega sistema. Njena materialna osnova izhaja iz dohodka delovnih ljudi in iz njihovega interesa po organiziranem zadovoljevanju njihovih potreb. V njej bodo delovni ljudje lahko neposredno odločali o razporejanju v ta namen združenih sredstev. Za čim hitrejšo uveljavitev krajevne skupnosti v takem družbenoekonomski vlogi si bodo morali prizadevati vsi organizirani subjektivni dejavniki, zlasti pa zveza komunistov.

FRANC ŠETINC, SEKRETAR SEKRETARIATA CK ZKS, NA ZBORU BORCEV IN AKTIVISTOV V CERKVENEM:

Boj za stabilnost našega gospodarstva pomeni hkrati tudi spopad s tistimi, kar je v nasprotju s sabim delom, s pamajno odgovornostjo, z nedisciplino, z brezbriznostjo itd. Znebiti se moramo razvade, da si vzamemo veliko časa za razpravo o tem, kaj ni dobro, poidele pa nam volja in pripravljenost, ko se je treba dogovoriti za ukrepe in jih tudi uresničiti. Samo s spoznanji, kaj vse je slabo, ni mogoče spreminjati stvarnosti. A premalo je samo hoteti, treba je tudi znati. Zato je nujna mobilizacija vseh naših ustvarjalnih sil, našega čuta za disciplino in odgovornost, če hočemo, da bomo našo akcijo speljali do konca.

Komunisti morajo biti v tem boju zgled sposobnosti in revolucionarne vne, poštenosti, spoštovanja zakonitosti, čuta za odgovornost. Le takšni zgledi dajejo zvezi komunistov moč in ugled za uspešno uresničevanje njene idejne in politične vodilne vloge v družbi. Uspešno so lahko samo med ljudmi, v množičnem političnem delu, socialistični zvezi, sindikatih in drugih družbenopolitičnih organizacijah. Le množična politična dejavnost v družbeni bazi je pot, da bosta socialistična zveza in z njo povezan delegatski sistem živa stvar, ki se ne bo mogla spremeniti v dvoranje statisti, s katerimi bi manipulirale profesionalne skupine.



- Ker vem, da ste govorov že siti, vam bom raje eno zapel...

PODOBE NAŠEGA ČASA

— Če dovolite, tovariši, bi povzel! Dogovorili smo se, naj vsak izmed nas vrže nekaj na papir — z nečim je pač treba začeti — potem bi se pa še enkrat dobili in bi tako prišli do konkretne ocene. Samo po sebi pa se razume, da je treba stvari jasno postaviti. Skrajni čas, da se te naloge resno lotimo, kajti na mizi mi kar naprej poje telefon, ker bi v Ljubljani radi čimprej napravili sintezo... Sem kaj pozabil? Ima kdo izmed vas kakšen drug predlog?

Nihče nima več nobenega predloga, ker je sejna soba močno zakajena in se vsem mudi domov. Vsi vstanejo in se drug drugemu smehljajo, le mož, ki je vodil sejo, pokima Janezu, novemu profesionalnemu strokovnemu delavcu na občini, ter reče suho in uradno: — Ti pa še malo počakaj!

Tako si stojita zdaj iz oči v oči šef in Janez, ves v zadregi pred njim. A šef je čisto domač, pokroviteljsko dobrohoten:

— Slišal si, probleme poznaš; če ti ni kaj jasno, me kar brez strahu vprašaj, potem pa začni sestavljati. Čimprej, tem bolje, saj vidiš, da nam že voda teče v grlo. Nikar ne misli, da bodo dru-

gi kaj napisali! Če ne bova midva tega napravila, ne bomo nikoli prišli do ocene. Zato pa dobro pljuni v roke!

In Janez odhaja v svojo pisarno močno počaščen, vendar tudi v strahu, kako mu bo uspelo opraviti težavno nalogo.

Lotil se je zelo resno, s pomočjo kupov papirja na pisalni mizi. Bere vse, kar mu pride pod roko. Razum-

ampak je kot družbeno razmerje zelo ofenziven in se širi na vsa področja dela in družbenih dejavnosti. Tehnokracija v proizvodnih delovnih organizacijah se na razne načine povezuje s tehno-kracijo v velikih trgovskih in zunanjetrgovinskih organizacijah, v bankah, v zavarovalnicah itd. Še zlasti pomembno je, da prihaja do močne vprege med nosilci

zerji, medtem ko...
— Dovolj, dovolj tovariš Janez! reče šef močno vznemirjen. — Zadržuje, ni treba brati naprej!
— Ali ni dobro? vpraša Janez zaskrbljeno in v zadregi.
— Ne rečem, da ni dobro... To ne! Kljub temu me pa zanima, kdo vam je dal te elemente za oceno? Štefan? Martin? Miha?

sedo: od kod in zakaj tovariš Janez.
— Oprostite, iz nekega govora srbskega politika, vendar ne zanalašč. Iz ocene o političnih razmerah v Beogradu. Pa sem mislil, da bi lahko kakšne stavke, hočem reči, kakšno misel o nevarnosti teokratizma ali kako bi že povedal...
Videti je, da je šefu končno odleglo, saj se celo na-

ZAGORSKI UPOKOJENCI KONČNO V SVOJIH PROSTORIH

Izpolnjena obljuba

Novo prostore društva zagorskih upokojencev so uredili v pritličju velike 48-stanovanjske hiše v mestnem središču. Poleg večje sobe za pevski zbor sta še dve manjši za društveno upravo in večja za srečanja upokojencev. Uredili so tudi kuhinjo, kjer bodo pripravljali tople in mrzle obroke hrane, na voljo pa je tudi točilna miza in seveda ustrezne sanitarije.

Društvo upokojencev v Zagorju je nove prostore vizorno uredilo. Zeblo ne bo nikogar, ker so vsi prostori centralno ogrevani. Čeprav so nekateri prostori manjši, so jih vsi upokojenci vseeno veseli, saj vsi naenkrat nikoli ne bodo v njih. Odprti pa bodo seveda ves dan. Društvena uprava je prostore opremila s minimalnimi stroški, nekaj denarja so prispevala podjetja, nekaj pa so primaknili upokojenci iz svojih sredstev.



KAKO DO OCENE?

ljivo, različne pomembne govore, ne kaj drugega, bog ne daj! In že po treh dneh in nočeh potrkra, ves zdelan, vendar z ognjem v očeh, pri šefu. — Tu je, tovariš šef! reče ne brez rahlega ponosa v glasu.

— No, pa preberi!
Janez se odkreha in začne: „Glede na to, da gre pri nas za določena središča in oporišča tehno-kracije in liberalizma, imamo posebne obveznosti v analizi in razkrinkavanju idejnopolične narave in bistva teh pojavov. Za našo nadaljnjo akcijo je zljaj najvažnejše vse zadeve označiti z njihovim pravim imenom, to pa je možno samo, če se v analizi vseh fenomenov zajamejo bistvo in celota njihovih oblik in posledic v politiki, ideologiji in gospodarstvu. Dejstvo je, da tehno-kracizem ne ostaja v okviru delovnih organizacij,

tehno-kracizma v gospodarskih in političnih vrhovih znotraj in zunaj delovnih organizacij in do zelo močnega vdora nosilcev tehno-kracizma v mnoge politične strukture. Veliki managerji sedijo v različnih forumih ter tako ali pa s pomočjo raznih neformalnih načinov ustvarjajo svoj zelo velik realni vpliv na raznih področjih družbenega življenja. Pojem delavskega razreda se je že tako razvojen, da se je skoraj popolnoma izgubil, v političnih in samoupravnih forumih pa število delavcev stalno upada. Politična dejavnost se pogosto omejuje na verbalizem, v katerem je važnejše, kako se govori in ne kaj; lepa beseda je pomembnejša od delavske, forumsko delo in verbalizem pa pasivizirajo delavce. Na sestankih imajo največ veljave dobro informirani fra-

Marjan? Simon? Vinko? Najbolje, da mi kar naravnost poveste, nikar se zdaj izmikati. Že dlje opažam, da proti meni nekaj kuhajo, toda nikoli bi si ne mislil, da mi bodo to kdaj tako jasno povedali. Ampak, nikar naj ne mislijo, da se jim bom pustil. Ni lepo od njih takšno ribarjenje v kalnem, res ni lepo...
Janez prebledi in ničesar ne razume. Gleda papir v rokah, gleda šefa in ne ve, kje je pogrešil.
— No, kje ste dobili elemente?
— Ja, kako naj rečem... Veliko sem bral, tovariš šef, in če se mi je kaj zamešalo v tekst, kaj takšnega, česar ne bi smel tako ostro ali jasno povedati, hočem reči, zapisati...
— Nikar po ovinkih, ampak na dan z jasno be-

smehne in dobrohotno zabrunda:

— Aha, aha! No ja, za kakšen drug kraj niti ni tako slabo, nič ne rečem! Ampak, da bi se kaj takšnega nam obešalo?! Sicer pa tudi ne morete že kar prvi dan vsega znati: treba vam je še prakse, da boste prišli v tok stvari. Razen tega pa že sam stil! Nikjer ni več tako, kot vi pišete: tako je bilo nekoč, ampak je minilo, zato je treba uporabljati pretekli čas pri ocenah ne pa sedanjega, razumete?

— Ja, razumem! reče Janez hvaležno. — Drugič bo bolje!

— To tudi pričakujem od vas! reče šef spet dobrohotno in pokroviteljsko. — Če ne bo bolje, res ne bomo nikoli prišli do kolikor toliko realne in ustrezne ocene.

VINKO BLATNIK

IZGRADNJA REKREACIJSKEGA TURISTIČNEGA CENTRA KRVAVEC

Veliko novega na Krvavcu

Za letošnji praznik republike bo na Krvavec začela voziti nova krožna kabinska žičnica

Minulo soboto smo bili novinarji povabljeni v Kranj in na Krvavec, kjer so nam predstavniki konzorcija za gradnjo rekreacijsko turističnega centra in kranjske občine razložili, kako poteka gradnja enega naših najlepših rekreacijsko turističnih centrov v Sloveniji.

Marjan Masterl, tehnični vodja izgradnje Krvavca, je povedal:

„Leti 1972 in 1973 bosta v razvoju turistične izgradnje Krvavca zapisani kot prelomni. V tem času smo se dokončno odločili za izgradnjo Krvavca in zato ustanovili poseben konzorcij, v katerega je včlanjenih že 25 partnerjev, enajst pa jih še čaka na članstvo. Vsi v kranjski občini smo se namreč začeli zavedati, da je Krvavec kljub postopnim investicijam začel relativno zaostajati za potrebami tržišča in da danes po opremljenosti zavzema v Sloveniji šele sedmo mesto. Zato bomo v prvi fazi izgradnje Krvavca zajeli takšen obseg del, da se bo Krvavec pomaknil na drugo mesto, takoj za Kranjsko goro in pred Pohorje. Na pragu Ljubljane in Kranja bo tako že letošnje zimsko sezono odprto obsežno smučišče, ki bo lahko pozimi vsak dan sprejelo najmanj 3.000 smučarjev, ki bodo ob razmeroma nizkih cenah uživali zimske turistične storitve.“

KAJ POMENI KRVAVEC ZA SMUČARJE

Že dosedanji podatki govorijo, da so na osrednjem delu Krvavca zares priljubljena smučišča za množično smučanje. Pred petimi leti, denimo, je bilo na Krvavcu še zmeraj več poletnih obiskovalcev. Tedaj so zabele-

žili 367.000 žičniških prevozov. Od lani pa že prevladuje zimska sezona, saj je bilo opravljenih že več kot 800.000 žičniških prevozov. V petih letih se je torej število žičniških prevozov povečalo za 2,28-krat. Ob tem pa je treba upoštevati še dejstvo, da se je na spodnji postaji krvavške žičnice zaradi dolgih repov smučarjev iz leta v leto večalo število tistih, ki so zaradi čakanja odhajali v druge zimske športne centre.



Predsednik in podpredsednik kranjske občine Slavko Zalokar in Franc Šifkovič pa sta dodala:

„Želimo si, da bi v konzorcij pristopilo še enajst preostalih kandidatov, da bi Krvavec res čimprej zgradili. Krvavec bo predvsem namenjen preprostim ljudem, delavcem, ki pravzaprav šele začinjajo z abecedo smučanja. Temu primerno bodo tudi vse tri organizacije, ki gospodarijo s Krvavcem, to so Creina iz Kranja, Aerodrom — Ljubljana in Planinsko društvo Kranj, prilagodile cene storitev, da bi bile res dostopne za vsak žep. Naj omenimo samo, da bo dnevna karta na Krvavcu veljala le 60 dinarjev. V to ceno bosta vračunana neomejeno število prevozov z žičnicami in topli obrok.“

Res pa je, so menili drugi predstavniki konzorcija za izgradnjo Krvavca, da z novimi

žičnicami še daleč ne bo storjeno vse, da bi zaživel kot pravi rekreacijski zimski turistični center. To še posebej velja za prenočitvene kapacitete. Komaj nekaj več kot 159 ležišč, kolikor jih je sedaj na Krvavcu, je vsekakor premalo za kakšne večje ambicije. Zato zainteresirani že zdaj razmišljajo, kako bi pridobili nova ležišča, najprej v dolini, pri zasebnikih v Cerkljah in po okoliških vaseh, kasneje pa bi prišla na vrsto tudi gradnja hotelov, depandans penzionov in drugih spremljajočih objektov, ki sodijo v zimsko turistično središče.

IN ŠE: KAJ BO LETOS ZGRAJENEGA?

Pustimo razmišljanja, kaj vse bo še potrebno storiti v prihodnje. Zato pa povejmo, kaj bo letos zgrajenega na Krvavcu. Slavko Zalokar, predsednik kranjske občine je zagotovil:

„Za letošnji praznik republike se bomo na Krvavec po-

peljali z novo krožno kabinsko žičnico iz Janjivca do Gospince. Takoj, ko bo sneg, pa bodo začele obratovati nova dvosedežnica Gospinca — vrh Krvavca, vlečnica iz Tihe doline na Njivice, vlečnica od Gospince do počitniškega doma Eles in vlečnica Podgradišče v Tihi dolini. Zmogljivost teh objektov bo 4.16? smučarjev na uro. Če pa k temu prištejemo že zgrajene žičnice, bo skupna zmogljivost letos na Krvavcu kar 6.500 smučarjev na uro.“

Ob novih žičnicah in vlečnicah bodo zgrajene tudi nove smučarske proge, in sicer prva od Doma na Krvavcu do Gospince v dolžini 1.300 metrov, druga z Njivic v Tiho dolino (dolga 1.400 metrov) in tretja z vrha Krvavca skozi Lukenjski graben do spodnje postaje krožne žičnice, dolga 7 kilometrov in z višinsko razliko 1.200 metrov. Celotna investicija na Krvavcu bo veljala dobrih 31 milijonov dinarjev.

M. ŽIVKOVIČ

• VELENJE

Pomoč za ozimnico

Tovarna gospodinske opreme Gorenje Velenje je za Rudnikom lignita Velenje druga delovna organizacija v Šaleški dolini, kjer bodo iz blagajne vzajemne pomoči dodeljevali posojila delavcem za nakup ozimnice. Rudniku lignita Velenje so za to zagotovljena le sredstva blagajne vzajemne pomoči. V Tovarni gospodinske opreme Gorenje Velenje pa je delavski svet namenil blagajni vzajemne pomoči 800.000 din za posojilo za nakup ozimnice. Prednost pri dodelitvi posojil bodo imeli zaposleni z najnižjimi dohodki na družinskega člana. Posojilo bo mogoče v Gorenju najeti za nakup ozimnice, šolskih potrebščin, zimskih oblačil ter kurjave.

(vš)

• SLOVENJ GRADEC

Konzorcij je ustanovljen

Prejšnji četrtek so predstavniki Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, gostinskega podjetja Pohorje, koroškega aerokluba, turistične agencije Viator, turistično olupševalnega društva Slovenj Gradec in Zavoda za napredek gospodarstva Celje podpisali pogodbo o ustanovitvi in poslovanju Konzorcija turističnih organizacij Slovenj Gradec.

Novoustanovljeni konzorcij naj bi zagotovil večji razmah turistične dejavnosti v Mislinjski dolini v prihodnje, saj bodo njegovi člani nosilci bodočega razvoja turistične gospodarstva. V konzorciju bodo člani usklajevali razvojne načrte in programe investicijskih vlaganj, enotno bodo nastopali na tržišču — prvi tak skupni nastop naj bi bil že za bližnjo zimsko sezono — skrbeli za vzgojo kadrov in opravljali še druge naloge.

Ob podpisu pogodbe o ustanovitvi in poslovanju Konzorcija turističnih organizacij Slovenj Gradec je bilo znova poudarjeno, da delovanje konzorcija ne sme biti omejeno samo na področje Mislinjske doline in da je treba zagotoviti tesnejše sodelovanje in povezovanje organizacij, ki sodelujejo v turističnem gospodarstvu na celotnem področju slovenske Koroške.

(An)

Poštenost na meji

Oddelek Zveznega aeviznega inšpektorata v Ljubljani je v letošnjem prvem polletju obravnaval prekrške 1603 posameznikov. Izmed njih je bilo 900 kaznovanih: 660 zaradi kršitev določil o nošenju denarja — bodisi dinarjev, bodisi deviz — preko meje v potniškem prometu, 240 pa zaradi nelegalnega plačila uvoženega blaga, zastopanja tujih podjetij, nakupovanja deviz in še drugih kršitev veljavnih deviznih in zunanjetrgovinskih predpisov.

Zaradi kršitev določil o potniškem prometu so bile izrečene denarne kazni v skupni višini 163.825 din, odvzetih pa je bilo za nekaj manj kot poldrugi milijon dinarjev gotovine. Sedem oseb je bilo kaznovanih zaradi nepravilnega zastopanja tujih podjetij na skupno denarno kazen 25.000 din. Tem sedmim občanom so devizni inšpektorji še dodatno zasegli tuje valute v vrednosti skoraj 2 milijona din. Zaradi kršenja drugih deviznih predpisov pa je bilo kaznovanih 233 občanov na skupno denarno kazen 324.450 din, v valuti ali v dinarjih pa jim je bilo odvzeto za nadaljnjih 394.660 din gotovine.

Kakšna bo bilanca poštenosti na meji v drugem polletju lahko le ugibamo. Najbrž pa ni daleč od resnice trditev, da devizni inšpektorji le ne bodo imeli toliko dela kot v prvih šestih mesecih letos, kajti epidemija kolere v Italiji je vplivala na bistveno zmanjšanje prehodov preko državne meje.

—mG

● PRIPRAVE NA X. KONGRES ZKS

V opredeljevanju družbene akcije

Sodeč po delu organov za pripravo VII. kongresa ZKS in X. kongresa ZKJ, še posebno pa po razpravi na zadnji seji CK ZKS, bodo priprave na oba kongresa ZK tesno povezane z razrednimi in socialnimi prizadevanji, pričakovani in zahtevami delavskega razreda in delovnih ljudi. Priprave za kongres ZK je treba razumeti tudi kot mobilizacijo vsega članstva ZKS ter delavskega razreda za nadaljnje dosledno uveljavljanje in utrjevanje politične usmeritve ZK po 21. seji predsedstva ZKJ in pismu predsednika Tita. Kongresa morata torej pomeniti kritično oceno prehojene poti v našem samoupravnem razvoju, razen tega pa tudi snovanje načrta, kako delati in živeti v prihodnje.

Kako oceniti prehojeno pot v zanjih petih letih našega razvoja? Nedvomno dokaj ugodno, vendar tudi z nekaterimi kritičnimi pridržki. V času po VI. kongresu ZKS je večina komunistov v naši republiki odločno zavrnila metodo pritiskov pri reševanju problemov razvoja in se, povezano s tem, bojevala za dograditev sistema samoupravnega dogovarjanja od zveze do posamezne delovne organizacije. Uspela je tudi zatreti težnje, da bi se v ZK oblikovale elitne skupine, ki bi vodile organizacijo ter s tem onemogočale pobudo in aktivnost članstva. Večina komunistov je razen tega odločno zavrnila težnje po političnem pluralizmu in obsodila skupinska dogovarjanja za hrbtom ZK in SZDL ter poskuse privatizacije kadrovske politike, hkrati pa se spopadla z nenačelnim slogaštvom pri opravičevanju nesprejemljivih in družbeno škodljivih postopkov posameznikov. Organizacije ZK so se zavzele za angažirano šolo in zaostrovali boj z marksizmu tujo ideologijo, ki je zavračala v revoluciji zgrajen ugled ZK in s tem razočarala delavski razred ter ustvarjala idejno zmedo in prostor za vdore protidelavskih, protisocialističnih in protisamoupravnih teženj. Štiriletno obdobje po VI. kongresu ZKS je bilo tako izpolnjeno z revolucionarnim bojem, ki se je še posebno zaostрил po pismu predsednika ZKJ in IB in 29. seji CK ZKS.

Čeprav smo pri razvijanju samoupravnih odnosov v naši družbi dosegli pomembne uspehe, pa ZKS kot celota s svojim dosedanjim delom ne more biti povsem zadovoljna. Prav zato, da bi se kdaj ne vrnilo v čase, ko se je začela uveljavljati ideja o spontanosti družbenega razvoja, komunisti sodijo, da moramo v prihodnje odločno in organizirano zaščititi družbeni sistem in vse družbene vrednote samoupravne socialistične družbe, predvsem pa z ustavo zagotovljene pravice delovnih ljudi in občanov, enakopravnost narodov in narodnosti ter neodvisnost in nedotakljivost socialistične Jugoslavije. Še zlasti bi se morali na kongresih ZK zavzeti, da bo država vedno bolj postajala instrument delavcev, sredstvo samoupravne demokracije in specifična oblika uresničevanja diktature proletariata. Poleg te temeljne naloge si bo morala zveza komunistov tudi še naprej prizadevati za integracijo delegatskega sistema in odločno nasprotovati lokalističnim, tehnokratskim in pragmatističnim težnjam. Prizadevati si mora za usklajevanje vseh interesov. Krepiti bo morala tudi delovno, materialno in idejnopolično odgovornost vseh nosilcev samoupravnih, družbenih in državnih funkcij ter z neposrednim idejno političnim vplivom uveljavljati družbene kriterije in odgovornost pri izboru delegatov za vse družbene funkcije.

Komunisti in organizacije ZK v predkongresni razpravi sodijo, da razredni cilji socialistične preobrazbe in demokratična metoda, s katero jih ustvarjamo, zahtevajo od ZK kot nosilke revolucionarne akcije, da s svojim delovanjem v družbenopolitičnih organizacijah mobilizira množice in jih vključuje v skupen proces samoupravnega odločanja v družbi na osnovi programa in politike ZK. Zveza komunistov se je zato dolžna zavzemati za nenehno krepitev revolucionarne, razredne vsebine ter za demokratično vlogo, samostojnost in odgovornost družbenopolitičnih organizacij, hkrati pa se stalno bojevati proti praksi in stališčem da bi te organizacije delovale kakor politične stranke, zaprte in ločene od ZK.

Zveza komunistov se bo tudi v prihodnje morala brezkompromisno bojevati proti zanižanju vodilne vloge delavskega razreda in teorijam o utapljanju delavskega razreda v množico delovnih ljudi kot celote. Komunisti bi slabo ravnali, če ne bi vedno znova razkrinkavali pravega bistva takih razlag. Takšne razlage so odraz sodobnih meščanskih teorij, ki pluskajo čez naše meje v naše okolje, njihov skupni imenovalec pa je zanižanje zgodovinske vloge delavskega razreda v sedanjih razmerah. Pri tem te teorije najpogosteje izvirajo iz povečevanja in precenjanja vloge znanstveno tehnološke revolucije in dejstva da se bistveno zmanjšuje število nočnih delavcev, ter različnih teorij o vodilni vlogi inteligence in zanižanju pomena revolucij in njenih zakonitosti v razvoju človeške družbe. Za pripadnost k delavskemu razredu pa ni bistveno delo, ki ga nekdo opravlja, marveč položaj v proizvodnih odnosih oziroma v razpolaganju s pogoji, sredstvi in sadovi dela. V sedanjih razmerah imamo še vedno opraviti z ostanki razrednih odnosov, ki so delno dediščina preteklosti, v glavnem pa nastopajo na osnovi tehnokratske in birokratske vladavine nad družbenimi sredstvi za proizvodnjo. Zavrlo tega se morata delavski razred in ZK stalno bojevati proti tehnokratskemu in birokratskemu monopolu in s protisamoupravnimi silami, ki iz tega izvirajo. To nalogo pa bo — po oceni udeležencev javne razprave o izhodiščih za pripravo dokumentov X. kongresa ZKJ — ZK dosegla le z uveljavljanjem vodilne vloge delavskega razreda v družbeni reprodukciji in s političnem odločanjem s pomočjo delegatskega sistema.

V. B.

NEKEMU SESTANKU NA ROB

Sestali so se kolektivi nekaterih ljubljanskih osnovnih šol in varstvenih ustanov. O novi ustavi in o predlogu družbenega dogovora o kadrovske politiki v Ljubljani je tekla beseda. Tako zasnovan sestanek je ponujal možnost, da se razmišljanja o novih družbenih odnosih povežejo z neko aktualno problematiko, v tem primeru s prizadevanjem za hitrejšo podružbljanje kadrovske politike.

Ta zapisek naj velja prevsem razpravi, tistemu, kar je prosvetne delavce še posebej zanimalo. To pa je bilo — štipendijska politika. Družbeni dogovor o štipendijah in posojilih je sestavni del družbenega dogovora o kadrovske politiki v Ljubljani, jim je bilo pojasnjeno. In

dalje, z družbenim dogovorom naj bi dosegli, da bi za štipendije več prispevale tiste delovne organizacije, ki imajo boljši kadrovske sestav, ki so torej od družbe že dobile več šolanega kadra. Seveda pa je vsak dogovor jalov, če v njem res ne bodo sodelovali in odločali delovni ljudje, je bilo rečeno. In potem je prosvetne delavce zanimalo, ali so v družbenem dogovoru o štipendijah zapisani socialni kriteriji za štipendije. Seveda so, jim je bilo pojasnjeno, a morda tega tudi mnogi delavci po tovarnah ne vedo.

Premišljuje. Prav pred dnevi nam je Dnevnik posredoval primer, ko je direktor kar sam, brez delavcev, a v imenu delavcev odklonil družbeni dogovor o

kadrovske politiki kot neprimerno in kot vmešavanje od zunaj v samoupravne pristojnosti delovne organizacije. In premišljuje, ali niso nemara prav tako vprašanja prosvetnih delavcev tudi dokaz, da se nekaj sporazumevamo in dogovarjamo, pa očitno vse predaleč od delovnih ljudi. Prosvetni kolektivi res nimajo sami denarja za štipendije, a imajo možnost poskrbeti za slehernega talentiranega osnovnošolca, ki bi bil štipendije potreben, da ga pripeljejo pred prava vrata in da ne bi ostal praznih rok. Ne nazadnje bi si s takim sodelovanjem v štipendijski politiki lahko prosvetni kolektivi zagotavljali tudi več podmladka za pedagoški poklic.

s. g.

Brezvetrje v stanovanjski gradnji

Lojze Capuder o uspehih in neuspehih prizadevanj Zveze komunistov in sindikatov za gradnjo stanovanj za delavce

„Naše naloge izhajajo iz sklepe skupne seje sekretariata CK ZKS in predsedstva RS ZSS, ki so bili sprejeti letos zgodaj spomladi,“ je posegel v preteklost Lojze Capuder. „Komisija je bila ustanovljena za uresničevanje teh sklepov. Da bi akcija tekla čimbolj usklajeno, naj bi bile tudi v občinah ustanovljene komisije iz predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in občinskih skupščin. Pred nami je vrsta nalog, prva pa je ustanavljanje samoupravnih stanovanjskih skupnosti. Le-te naj bi bile ustanovljene do konca letošnjega oktobra.“

„Kot nam je znano, prav ustanavljanje teh skupnosti ni steklo, kot bi moralo in kot smo pričakovali. Kje, sodite, so vzroki za takšno stanje?“

„Najnovejši podatki o številu samoupravnih stanovanjskih skupnosti kažejo, da v večini občin te še niso ustanovljene. V prenekaterih občinah sindikati in zveza komunistov niso izpolnili svoje dolžnosti pri uresničevanju prej omenjenih sklepov glede stanovanjske politike. Sodi celotno, da ponekod podcenjujejo položaj v stanovanjskem gospodarstvu. V takih primerih se največkrat izgovarjajo, češ da še nismo sprejeli zakona o stanovanjskih skupnostih, da torej manjka okvir. Vendar je pred nami že predlog tega zakona, se pravi, da je javna razprava o osnutku že mimo in da so torej najvažnejše iztočnice že dane. Ne glede na to pa računam, da tudi zakon v kratkem ne bo več izgovor, ker bo v najkrajšem času sprejet in potem takem ne bi smelo biti več kakršnih ovir, da ne bi do konca oktobra ustanovili samoupravnih interesnih stanovanjskih skupnosti.“

Dosedanja praksa je pokazala, da so najbolj na tem področju napredovali tam, kjer se niso izgovarjali na pomanjkanje ustrezne zakonodaje, temveč so poskusili stvari reševati po svoje. Tako so na primer v Mariboru prav pri izbiri sredstev solidarnostnega sklada ukrepali po svoje, saj sicer sredstev, ki so jih nujno potrebovali za rešitev perečih stanovanjskih problemov delavcev z nizkimi osebnimi dohodki, ne bi mogli dovolj uspešno uporabiti v letošnjem letu.“

„Poseben problem v stanovanjski politiki je Ljubljana. Ne le zaradi razsežnosti pomanjkanja stanovanj, pač pa tudi zaradi posebne družbe-

nopolitične ureditve, saj mesto sestavlja pet občin. Kakšna naj bi v Ljubljani bila samoupravna stanovanjska skupnost — po vašem mnenju seve?“

„Na to vprašanje ni mogoče odgovoriti na kratko. Prepričan pa sem, da bo treba najti takšno obliko, ki bo v največji meri zagotavljala bazi, se pravi delovnim ljudem v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih, odločanje o uporabi sredstev, ki se nabirajo za gradnjo stanovanj, in o drugih pomembnih zadevah. Oblika, v kateri bi prevladale občinske stanovanjske skupnosti, pa ne bi smela preprečevati možnosti, da se sredstva za stanovanjsko gradnjo ne bi koncentrirala, prav tako pa ne bi smela preprečiti koncentracije strokovnih služb. Zagotavljati bi morale enoten, usklajen program „gradnje stanovanj v mestu in enotno izvajanje stanovanjske politike.“

„Slišimo, da je letos sredstev za gradnjo stanovanj znatno več kot katerokoli leto doslej, vendar sredstva za zdaj še niso uporabljena. Zavoljo velikih potreb po novih stanovanjih v naši republiki je to hudo narobe. Kje so vzroki za to?“

„Za sedaj še nimamo dokončno izoblikovanega gospodarja, to pa so pri stanovanjskih sredstvih samoupravne stanovanjske skupnosti, zato se ta sredstva ne obračajo tako, kot bi se morala. Vzrokov za takšno stanje pa je seveda še več. Manjka nam družbeni dogovor o gospodarjenju s sredstvi, ki jih gospodarske organizacije namensko oročajo pri bankah za stanovanjsko gradnjo. Tudi zasebniki se manj kot doslej odločajo za vlaganje svojih sredstev v gradnjo stanovanj. Rezultat spleta vseh teh razmer je, da bomo letos v Sloveniji najbrž zgradili manj stanovanj, kot smo jih, denimo, lani, čeprav je sredstev precej več.“

„Zasebniki skorajda ne morejo več računati na družbeno pomoč pri gradnji hiš ali pa nakupu stanovanj. Novi, sicer začasni pravilniki bank o višini stanovanjskih posojil in kreditnih pogojih pa otežen in bolj obdavčen promet z nepremičninami — vse to je pristriglo peruti zasebni pobudi pri gradnji stanovanj. Ali je to pametno dejanje?“

„Namen stanovanjske politike prav gotovo ni bil porezati krila zasebni pobudi. Spraviti jo je treba le v meje organizirane zasebne gradnje, v družbeno

sprejemljive okvire. Naša komisija se bo z zasebno stanovanjsko gradnjo še posebej ukvarjala in lahko zatrdim, da je ne nameravamo omejevati bolj, kot je potrebno in družbeno koristno. Sodi, da bi celo morali pospešiti zasebno gradnjo, koncentrirano v tako imenovana satelitska naselja, seveda tam, kjer to prostorske razmere dovoljujejo. Moram pa poudariti, da — dolgoročno gledano — zasebna gradnja ne sme prevladovati nad družbeno, kot je nekaj časa bilo pri nas. Vsekakor pa je res, da so v sedanjem, prehodnem obdobju težave pač večje, kot bodo potem, ko bo nova stanovanjska politika v celoti uresničena in bo gradnja stanovanj tekla po novih načelih.“

„Kako potemtakem pospešiti uresničevanje začrtane stanovanjske politike, kako odločneje prisistiti na tiste dejavnike, v začetku ste nekatere omenili, ki se preveč mlačno in premalo odgovorno lotevajo tega problema?“

„Naša komisija namerava pospešiti, kolikor se bo le dalo, vse akcije, ki naj bi uresničile smernice CK ZKS in RS ZSS glede stanovanjske politike. Pri tem nameravamo zaostriiti tudi politično odgovornost posameznikov in družbenih dejavnikov, od katerih je odvisno uresničevanje začrtane poti v stanovanjski gradnji. Zato tudi podpiramo pobude za združevanje slovenskega gradbeništva. V združenem gradbeništvu vidimo močne nosilce stanovanjske gradnje. Kot sem že prej dejal, je prva naloga pospešiti ustanavljanje samoupravnih stanovanjskih skupnosti. Poleg tega bomo morali razčistiti, kako deluje mehanizem zbiranja sredstev v solidarnostnih skladih in kako se s tem denarjem gospodariti. Naša naloga je, da pospešimo podpisovanje družbenega dogovora o uporabi sredstev, ki jih gospodarske organizacije oročajo v bankah. Uresničitev teh in seveda še nekaterih drugih nalog bo še v letošnjem letu zagotovila, da bomo v prihodnjem letu v stanovanjskem gospodarstvu začeli z bolj urejenimi odnosi. To nam bo tudi vodilo pri sestavljanju dolgoročnega programa stanovanjske gradnje, ki bo dal pravo perspektivo in usmeritev ne samo investitorjem stanovanjske gradnje, pač pa tudi njenim izvajalcem.“

R. B.

GLEDALIŠKI
LJUBITELJI
NA VALU 202

Program, da, to je vprašanje!

Z jesenjo bo zaživel delo tudi na amaterskih gledaliških odrih. Po poletnem premoru so postali gledališki ljubitelji spet redni gostje v radijski oddaji „Na valu 202“. Pripovedovali bodo o svojem delu.

Za začetek nas je najprej zanimalo, kakšne naloge si je za novo sezono zadalo Združenje gledaliških skupin Slovenije, ki združuje vedno več gledaliških ljubiteljev po vsej Sloveniji. Predsednik združenja JANEZ KARLIN nam je o načrtih in delu povedal naslednje:

— Nova gledališka sezona seveda terja nove obveznosti. Pričeli bomo, tako kot smo sicer že lani, s posveti, se pravi z nekakšnimi delovnimi srečanji vseh vodilnih delavcev v amaterskih gledaliških skupinah, h katerim zdaj enakovredno štejemo tudi lutkovne odre. Na teh srečanjih naj bi ocenili lansko delo in iz te ocene naj bi izhajal tudi novi program za posamezna področja in navsezadnje tudi za vsako skupino posebej. Glavne razprave na teh srečanjih pa bodo namenjene skupnemu programu združenja, ki leto-letno želi, da bi bila dejavnost skupin bolj vključena v kulturno dogajanje domačega kraja. Menimo, da dobre predstave, ki nastanejo na amaterskih odrih, ne bi smele ostati neizkoriščene, se pravi, da bi imeli le premiero in še eno ponovitev morda v domačem kraju. S temi predstavami naj bi načrtno gostovali tudi v drugih krajih svoje občine. Tako bi prispevali tudi amaterji k stalnejšemu kulturnemu življenju po naših krajih. S tistimi uprizoritvami, ki bi bile najboljše, pa naj bi seznanjali ljudi s širšega območja. Seveda bi jih tudi izbrali za naša srečanja, ki jih vsako leto organiziramo.

Na posvetih bomo dosti govorili tudi o repertuarni politiki, izbiri besedil. Hočemo, da bi tu iz leta v leto napredovali, da bi amaterske gledališke skupine segale po sodobnih izpovednih tekstih in da bi izbirale taka dela, ki bi občinstvo pritegnila. Naj ljudje, ki odhajajo z amaterske predstave, tudi razmišljajo. Skratka, tudi ljubiteljska gledališka skupina naj se v gledališko in kulturno življenje vključuje s čimbolj aktualnim programom.

Med drugimi nalogami je najpomembnejša vzgoja kadrov. Osebnost menim, in tako sodi tudi naš odbor, da bi v Sloveniji lahko imeli še več dobrih gledaliških skupin, če bi imeli dovolj dobrih režiserjev. Zato bi želeli, da bi po vseh področjih letos spet zaživali režiserski tečajji vseh stopenj in da bi vsakdo, ki vodi gledališko skupino ali se ukvarja z režijo, takšen tečaj tudi obiskoval. Kasneje pa naj bi se udeležil republiških izobraževalnih seminarjev in seveda tudi sam obiskoval poklicne predstave, bral literaturo in se tudi sam izobraževal.

VLADIMIR KOCJANČIČ

Podpisniki družbenega dogovora o določitvi kriterijev in osnov postopka za določanje delovnih mest, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, so se sporazumeli, da dajo pričujoči osnutek družbenega dogovora v javno razpravo. Pripombe, ki jih bodo imeli posamezniki, organizacije združenega dela ali organizacije na predloženi osnutek, naj pošljejo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Kidričeva 5, ali kateremu drugemu od podpisnikov najkasneje do konca oktobra 1973. leta.

DRUŽBENI DOGOVOR

**O določitvi kriterijev in osnov postopka
za določanje delovnih mest, na katerih
se šteje zavarovalna doba s povečanjem**

(OSNUTEK)

Na podlagi 43. in 2. točke 90. člena zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list SRS, št. 54/72, 26/73) in 226. in 260. člena statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji (Uradni list SRS, št. 1/1973) republiški svet Zveze sindikatov SR Slovenije, Gospodarska zbornica SR Slovenije, Izvršni svet Skupščine SR Slovenije in Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji sklenejo tale

DRUŽBENI DOGOVOR

o določitvi kriterijev in osnov postopka za določanje delovnih mest, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem.

I.

Podpisniki tega družbenega dogovora so soglasni, da naj se zavarovalna doba, ki se šteje s povečanjem v pokojninsko dobo, rešuje v skladu z ustreznimi določbami zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SFRJ št. 35/1972), ki se glasijo:

56. člen:

„Zavarovalna doba, prebita na delovnih mestih, na katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo ali na katerih zavarovanci po dopoljenih določenih letih starosti ne morejo več uspešno opravljati svoje poklicne dejavnosti, se šteje s povečanjem. Povečanje zavarovalne dobe je odvisno od teže in škodljivosti oz. od narave dela in sme znašati največ 50 %.

Zavarovancem, katerim se zavarovalna doba šteje s povečanjem, se starostna meja za pravico do pokojnine zniža odvisno od povečanja zavarovalne dobe.

Delovna mesta, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, povečanje zavarovalne dobe na teh delovnih mestih ter ustrezno znižanje starostne meje določijo skupnosti v skladu z zakonom.“

57. člen:

„Za delovna mesta, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem zato, ker je delo na takih delovnih mestih posebno težko in za zdravje škodljivo, je mogoče določiti delovna mesta, na katerih se stekajo tile pogoji:

1. da v zvezi z opravljanjem dela na delovnem mestu znatneje delujejo na zdravstveno stanje in delovno zmožnost delavca škodljivi vplivi kljub temu, da so bili na zadevnih delovnih mestih uporabljeni vsi splošni in posebni varstveni ukrepi, ki jih določajo predpisi, ter drugi ukrepi, s katerimi jih je mogoče odpraviti ali zmanjšati;

2. da opravljajo delavci delo na delovnem mestu v težkih in za zdravje škodljivih razmerah neposredno ob viru škodljivih vplivov v nepretrganem delovnem procesu;

3. da dela na delovnem mestu v okoliščinah iz 1. in 2. točke tega odstavka isti delavec poln delovni čas, ki je za to delo določen. Pri tem velja za poln delovni čas tudi delovni čas, ki ne traja 42 ur na teden, če je za posamezna delovna mesta določen krajši delovni čas zaradi posebnih delovnih pogojev.

Za delovna mesta, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem zato, ker je opravljanje poklicne dejavnosti omejeno z dopolnitvijo določene starosti, je mogoče določiti delovna mesta v tistih poklicih, v katerih fiziološke funkcije organizma zaradi narave in teže dela v tolikšni meri pešajo, da delavcu onemogočajo nadaljnje uspešno opravljanje iste poklicne dejavnosti.“

ter v skladu z določbami zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki se glasijo:

43. člen:

„Republiški svet zveze sindikatov Slovenije, gospodarska zbornica SR Slovenije, izvršni svet skupščine SR Slovenije in skupnost sklenejo družbeni dogovor, s katerim se dogovorijo o ukrepih in dejavnostih v zvezi z delovnimi mesti, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

Z družbenim dogovorom se opredelijo kriteriji in osnove postopka za določanje takih delovnih mest, osnove za sklenitev dogovorov o načinu in rokih za odpravljanje posebne težavnosti dela in škodljivosti dela za zdravje ter o kriterijih, s katerimi se ugotovi, katere organizacije v celoti plačujejo večje stroške in katere organizacije prispevajo le del stroškov, nastalih zaradi povečanja zavarovalne dobe in zaradi znižanja starostnih mej za pridobitev pravice.

Z družbenim dogovorom se dogovorijo tudi o svojih nalogah v zvezi z obveznim strokovnim usposabljanjem delavcev na takih delovnih mestih za dodatni poklic, z načinom občasnega premeščanja s takih delovnih mest, s prepovedjo dela prek polnega delovnega časa, z dolžino delovnega časa, z dnevno, tedensko in letno rekreacijo delavcev ter s stalno ali občasno revizijo delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

44. člen:

„Preden skupnost določi, na katerih delovnih mestih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, si mora priskrbeti strokovno mnenje ustreznih strokovnih zavodov in organizacij o težavnosti in škodljivosti dela na teh delovnih mestih, o možnosti uvedbe varstvenih ukrepov za zmanjševanje škodljivih vplivov in rokih, v katerih je možno te ukrepe izvesti ter omejiti ali odpraviti posebno težavnost in škodljivost delovnih mest.

Skupnost si je dolžna pred odločitvijo priskrbeti mnenje republiškega sveta zveze sindikatov SR Slovenije, gospodarske zbornice SR Slovenije in republiškega sekretariata za delo.“

II.

Podpisniki tega družbenega dogovora ugotavljajo na podlagi načel, določenih pod I, da je priznanje zavarovalne dobe, ki se šteje s povečanjem, pogojeno z delovnimi pogoji: na določenih delovnih mestih, le-ti pa so odvisni od tehničnih in znanstvenih dosežkov v tehnologiji, organizaciji in medicini dela ter posebno od higiensko-tehnično varstvenih ukrepov pri delu.

Glede na tako soglasno ugotovitev in stališča podpisniki, hkrati z drugimi družbenimi dejavniki in pristojnimi organi, nenehno skrbijo za izboljšanje delovnih pogojev, in to posebno na tistih delovnih mestih, na katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo.

Za doseg te ciljev se podpisniki zavezujejo, da glede na svoje pristojnosti, določene s predpisi, in glede na svojo družbeno dejavnost sproti ukrepajo, tako da bodo organizacije združenega dela v celoti izpolnjevale vse predpise o varstvu pri delu ter v zvezi s tem hkrati izvajale vse tiste ukrepe varstva pri delu, s katerimi je možno zmanjševati oz. odpravljati posebno težavnost in zdravju škodljivost dela.

Med ukrepe, ki zmanjšujejo oz. odpravljajo škodljive vplive na zavarovančevo zdravstveno stanje oz. delovno zmožnost, zlasti štejejo:

- skrajšanje delovnega časa;
- občasno premeščanje delavcev na druga delovna mesta;
- uvedba ustreznih odmorov med delovnim časom ipd.

Izhajajoč iz načel, določenih pod I. tega družbenega dogovora, so podpisniki soglasni, da delavci na delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, ne morejo delati dalj kot poln delovni čas in da morajo organizacije združenega dela z določanjem dolžine delovnega časa, z dnevno, tedensko in letno rekreacijo delavcev in z občasnim premeščanjem s takih delovnih mest skrbeti, da zmanjšajo težavnost in nevarnost dela na takšnih delovnih mestih.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka podpisniki upoštevajo glede dolžine delovnega časa v premogovnikih družbeni dogovor o upoštevanju osebnega dohodka, doseženega v delu preko polnega delovnega časa za izračun pokojninske osnove in osnove za nadomestilo osebnega dohodka iz zdravstvenega zavarovanja.

III.

Postopek za ugotavljanje in določanje delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem

1.

Postopek za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem je praviloma možno uvesti le za taka posebna težka in za zdravje škodljiva delovna mesta, na katerih so bili predhodno uvedeni vsi varstveni ukrepi, določeni s predpisi, in drugi ukrepi, s katerimi je možno posebno težavnost in zdravju škodljivost dela zmanjšati oz. odpraviti.

Ne glede na določbe prvega odstavka te točke je možno uvesti postopek in začasno priznati zavarovalno dobo s povečanjem tudi na takih delovnih mestih, na katerih je podana posebna težavnost in zdravju škodljivost dela tudi zaradi tega, ker niso bili na takih delovnih mestih predhodno uvedeni in uporabljeni vsi varstveni in drugi ukrepi pri delu in sicer v tistih

gospodarskih dejavnostih (panogah), pri katerih bi takojšnja in celotna uvedba vseh varstvenih in drugih ukrepov ogrozila normalno poslovanje ali celo obstoj organizacije združenega dela.

2.

Predlog za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem lahko podajo organizacije združenega dela, strokovna združenja in družbenopolitične organizacije.

Predlog se vloži na direkcijo službe Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, ki mora uvesti postopek v roku dveh mesecev od dneva, ko prejme predlog.

Če poda pobudo za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem posameznik ali skupina delavcev organizacije združenega dela kateremu od podpisnikov tega družbenega dogovora, mora le-ta obvestiti ostale soprodpisnike in pobudo odstopiti pristojni temeljni organizaciji združenega dela.

3.

Predlog za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem mora vsebovati vse tiste podatke in dokazila, na podlagi katerih je možno ugotoviti, ali so na posameznih delovnih mestih v celoti izpolnjeni pogoji in kriteriji, določeni pod I. tega dogovora.

Podatki in dokazila, na katerih mora temeljiti predlog, morajo vsebovati zlasti:

a) Splošne podatke:

naziv delovnega mesta, pogoje za zaposlitev na delovnem mestu (starost, spol, strokovna izobrazba, delovne izkušnje, zdravstveni in psihofiziološki pogoji in ostali pogoji); število zaposlenih delavcev na delovnem mestu, razpored delovnega časa (delo v eni izmeni, delo v dveh izmenah, delo v treh izmenah, delo v turnusih in druge oblike razporeda delovnega časa).

Ti splošni podatki o delovnem mestu morajo biti navedeni na podlagi ustreznih določb, normativnih predpisov organizacije z označbo naziva normativnega akta in ustreznih členov.

b) Opis delovnega procesa:

opis tehnološkega postopka, ki naj vsebuje, kaj se proizvaja na zadevnem delovnem mestu, kakšna delovna orodja so potrebna, katere surovine se obdelujejo ali predelujejo, kakšen je tehnološki postopek in kdaj se predvideva sprememba tehnološkega postopka.

Opis del in delovnih operacij, s katerim je treba zajeti vsa dela in delovne operacije pri

opravljanju posameznih del z označbo sorazmernega deleža posameznih del v skupni dnevni (mesečni ali letni) delovni aktivnosti na delovnem mestu. Opis mora zajeti tudi podatke o mentalni in fiziološki aktivnosti pri delu.

c) Vzroki nevarnosti za življenje in zdravje na delovnem mestu:

mehanični viri nevarnosti, nevarnosti zaradi električnega toka, nevarnosti v zvezi z gibanjem pri delu, kemijske, fizikalne in biološke nevarnosti, izpostavljenost neprimernim klimatskim pogojem pri delu, nevarnosti zaradi požara ali eksplozije, ostali vzroki nevarnosti.

d) Dokazila o vzrokih, zaradi katerih ni možno preprečiti virov nevarnosti in škodljivosti pri delu

e) Podatke o telesni aktivnosti pri delu:

različni položaji telesa v delovnem procesu, gibanje v prostoru, delo z bremenom, obremenitev rok, ritem dela.

f) Naponi čutil in mentalni naponi:

napor vida, napor sluha, napor drugih čutil, mentalni naponi v zvezi z občutkom odgovornosti za pravičen potek dela.

g) Patološke spremembe zaradi pogojev dela

h) Ostala dejstva, zaradi katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo

i) Sistematičen prikaz dejstev, zaradi katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo

j) Obrazložitev stopnje povečanja zavarovalne dobe

4.

Predlog, podan v smislu 3. točke, preuči strokovna komisija za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem. Člane te strokovne komisije imenuje skupnost izmed strokovnjakov, službe medicine dela, ekonomskih ved, pravnih ved, socioloških ved, tehničnih ved ipd.

Če komisija meni, da je predlog pomanjkljiv, opozori na to predlagatelje z ustreznim napotilom za dopolnitev predloga. Po potrebi pa lahko komisija sama ali s pomočjo druge strokovne ustanove odpravi pomanjkljivost, če meni, da bi bilo to smotrnejše.

5.

Po preučitvi predloga in ugotovitvi dejanskega stanja poda Komisija obrazložen predlog skupnosti v odločitve.

6.

O predlogu odloči skupnost s sklepom. Poprej si še preskrbi mnenje republiškega sveta zveze sindikatov, Gospodarske zbornice in republiškega sekretariata za delo.

Preden skupnost določi, na katerih delovnih mestih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, si mora priskrbeti strokovno mnenje ustreznih strokovnih zavodov in organizacij o težavnosti in škodljivosti dela na teh delovnih mestih, o možnosti uvedbe varstvenih ukrepov za zmanjševanje škodljivih vplivov in rokih, v katerih je možno te ukrepe izvesti ter omejiti ali odpraviti posebno težavnost in škodljivost delovnih mest.

Strokovno mnenje iz prejšnjega odstavka mora temeljiti na znanstveno dognanih metodah in kriterijih.

IV.

Naloge skupnosti in organizacij združenega dela v zvezi z delovnimi mesti, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

7.

Kadar skupnost ugotovi, da so na delovnem mestu podani posebno težki in za zdravje škodljivi pogoji dela predvsem zaradi tega, ker organizacija združenega dela ni izvedla vseh splošnih in posebnih varstvenih ukrepov, ki so določeni s predpisi, oz. drugih ukrepov, s katerimi bi bilo možno zmanjšati ali odpraviti škodljive posledice na delovno zmožnost in zdravje delavca, zahteva od organizacije združenega dela, da v roku enega leta od take ugotovitve izvede potrebne varstvene ukrepe.

Če organizacija združenega dela v roku, določenem v prvem odstavku te točke, ne izvede vseh varstvenih ukrepov, ki bi jih bilo možno uporabiti za odstranitev posebne težavnosti in zdravju škodljivosti dela, bodo podpisniki tega družbenega dogovora sprožili postopek za odpravo takih delovnih mest, če ne ugotovijo, da so na strani organizacije podane okoliščine iz drugega odstavka 1. točke tega dogovora.

8.

Organizacije združenega dela so dolžne same ali v sodelovanju s službo za zaposlovanje zagotoviti delavcem, zaposlenim na delovnih mestih, na katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo, oz. delavcem, ki opravljajo

poklicno dejavnost, ki je omejena z določeno starostjo, potrebna gmotna in druga sredstva za usposobitev za dodaten poklic oz. za ustrezno strokovno usposobitev za drugo delo.

Obveza organizacij, določena v prvem odstavku, se uporablja le za delavce, ki še niso dopolnili 45 (moški) oz. 40 (ženske) let starosti ob začetku uporabe tega družbenega dogovora (varianta: 40 (m) oz. 35 (ž) let starosti).

9.

Če se ugotovi, da so se na posameznih delovnih mestih v organizaciji združenega dela spremenili delovni pogoji ali druge okoliščine, ki vplivajo na priznanje zavarovalne dobe s povečanjem, se za ugotovitev dejanskega stanja uporablja določbe postopka tega družbenega dogovora.

V.

Prispevek za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem

10.

Organizacije združenega dela, pri katerih so delovna mesta, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, plačujejo v celoti prispevek za zavarovalno dobo s povečanjem v smislu 304. člena statuta (54. člen zakona).

Za posamezne organizacije združenega dela se lahko z družbenim dogovorom o financiranju v smislu 299. čl. statuta (49. člen zakona) določijo kriteriji za določitev nižjih stopenj prispevka, vendar se morajo podpisniki sporazumeti o nadomestitvi izpadlega dohodka skupnosti.

VI.

Dolžnosti podpisnikov tega družbenega dogovora v zvezi z beneficirano zavarovalno dobo

11.

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije bo svojo dejavnost na področju delovno-pravne zakonodaje usmeril tako, da bo ta sproti spremljala

vse spremembe v procesu proizvodnje, organizacije in tehnologije dela in pri tem upoštevala in tudi sankcionirala tako zaščito in varnost pri delu, ki bo slonela na najsodobnejših znanstveno-tehničnih izsledkih organizacije in medicine dela.

12.

Gospodarska zbornica SR Slovenije bo skrbela, da se bo v proizvodnji, blagovnem prometu in pri opravljanju gospodarskih storitev delovni proces razvijal in usmerjal v skladu s sodobno znanstveno tehnologijo, tako da bodo izkoriščene vse možnosti za modernizacijo delovnega procesa in delovnih pogojev.

13.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije se bo zavzemal za napredek proizvodnje in poslovanja ter za uveljavljanje sodobne tehnologije in organizacije dela. S svojim družbenim delovanjem bo pomagal uveljaviti delavcem, zaposlenim na delih, ki so posebno težka in za zdravje škodljiva, take delovne pogoje in strokovno raven, da bodo čimbolj zaščiteni pred kvarnimi posledicami težkega in zdravju škodljivega dela.

Nadalje bo nudil delavcem, kadar gre za njihove pravice, ki jih ni mogoče uspešno ščititi s pravnimi sredstvi, polno družbeno in politično zaščito.

14.

Skupnost bo tekoče spremljala problematiko zaposlitev na delovnih mestih, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem. V ta namen bo analizirala posamezne primere starostnih, prav posebno pa invalidskih upokojitev. Opozarjala bo pristojne organe na pomanjkljivosti v zakonodaji s področja delovnega prava, prav posebno pa še s področja varstva pri delu.

S svojim delovanjem bo koordinirala delo podpisnikov tega dogovora in glede na svoje ugotovitve sopodpisnikom in drugim pristojnim organom predlagala ustrezne ukrepe za varstvo in zaščito delavcev na težkih in za zdravje škodljivih delovnih mestih.

15.

Ta družbeni dogovor temelji na soglasju vseh podpisnikov. Vsak podpisnik pa lahko predlaga njegovo spremembo.

16.

Ta družbeni dogovor začne veljati osmi dan po objavi v uradnem listu SRS.

Ljubljana, dne 20. 9. 1973.

ZA REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV
SR SLOVENIJE
ZA GOSPODARSKO ZBORNICO
SR SLOVENIJE
ZA IZVRŠNI SVET SKUPŠČINE
SR SLOVENIJE
ZA SKUPNOST POKOJNINSKEGA IN
INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA
V SR SLOVENIJI

Obrazložitev

Po 43. členu zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. list SRS, št. 54/72) republiški svet Zveze sindikatov, Gospodarska zbornica, izvršni svet Skupščine SR Slovenije in skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji sklenejo družbeni dogovor, s katerim se opredelijo kriteriji in osnove postopka za določanje delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

Poleg navedenih elementov mora družbeni dogovor, v smislu navedenega zakonitega določila, vsebovati še naslednje določbe:

— o osnovah za sklenitev dogovorov in o načinu in rokih, za odpravljanje posebne škodljivosti dela za zdravje;

— o kriterijih, na podlagi katerih bo možno določiti organizacije, ki bodo v celoti plačevale stroške v zvezi z beneficirano zavarovalno dobo, oziroma organizacije, ki bodo kriale le del stroškov, nastalih zaradi povečanja zavarovalne dobe in znižanja starostne meje za pridobitev pravice do pokojnine;

— o dolžnostih podpisnikov v zvezi z obveznim strokovnim usposabljanjem delavcev za dodaten poklic;

— o načinu občasnega premeščanja delavcev na druga delovna mesta;

— o prepovedi dela preko polnega delovnega časa, dolžini delovnega časa, dnevni, tedenski in letni rekreaciji delavcev;

— o stalni ali občasni reviziji delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

Osnovna načela in kriteriji, ki morajo biti podani na posameznem delovnem mestu oz. v določenem poklicu, da je možno zavarovalno dobo šteti s povečanjem, so določeni v 57. členu zakona o temeljnih pravicah o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list SFRJ št. 35/72).

Ker pa so po 82. členu navedenega zakona s 1. januarjem 1973. leta prenehali veljati vsi zvezni predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki so bili v veljavi do omenjenega dne — torej je nehal veljati tudi zakon o delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem (Ur. list SFRJ, št. 17/68, 20/69, 29/71) — je bilo treba s 348. čl. statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji (Ur. list SRS, št. 1/73) uporabo predpisov, veljavnih do 31. 12. 1973, ki so določali delovna mesta, na katerih se za-

varovalna doba šteje s povečanjem, začasno podaljšati tudi po 1. januarju 1973. leta. Pripomniti je namreč treba, da je bilo z navedenim zakonom priznано 201 delovno mesto, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanim trajanjem v pokojninsko dobo.

Na podlagi takega dejanskega stanja je bilo 8. marca 1973. leta posvetovanje vseh podpisnikov družbenega dogovora, na katerem je bilo doseženo soglasje, da mora temeljiti družbeni dogovor na naslednjih načelih:

1. Določitev zavarovalne dobe s povečanjem naj bo poslednji, izjemen ukrep, ki naj bo uporabljen le takrat, kadar je bilo predhodno storjeno vse, da bi se odstranili škodljivi vplivi za zdravje in dela zmožnost zavarovancev. Priznati zavarovalno dobo mimo teh osnovnih načel, ki so vsebovana že v zveznem zakonu, bi pomenilo opustiti skrb za delovnega človeka in ga pustiti še nadalje v težkih in za zdravje škodljivih delovnih pogojih.

2. Glede na načelo, navedeno pod 1, naj bodo določbe družbenega dogovora take, da praviloma ne bo možno priznavati zavarovalne dobe s povečanjem na tistih delovnih mestih, na katerih niso bili predhodno uvedeni vsi varstveni ukrepi, določeni s predpisi, in drugi ukrepi, s katerimi bi bilo možno odpraviti posebno težavnost dela in škodljive vplive za zdravje zavarovancev. Le izjemoma naj bi bilo možno odstopiti od teh načel, in to le takrat, kadar bi takojšnja in celotna sanacija škodljivih vplivov pomenila za organizacijo nezmogljivo finančno breme.

3. Iz načel, določenih zgoraj, izhajajo, da mora družbeni dogovor temeljiti na predpostavki, da se delovna mesta, na katerih se naj zavarovalna doba šteje s povečanjem, ne smejo širiti, temveč postopoma zoževati, seveda le po predhodni uvedbi vseh tistih varstvenih ukrepov, ki odpravljajo oz. zmanjšujejo posebno težavnost in za zdravje škodljivost dela.

4. Ker bo za postopno zmanjševanje oz. odpravo že priznanih delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, potrebno organizacijam združenega dela in drugim organom ter družbenim dejavnikom naložiti z družbenim dogovorom določene naloge, bi bilo treba, da družbeni dogovor verificira skupščina in mu s tem da značaj oblastno-pravnega akta.

Na načelih, navedenih zgoraj, je bil pripravljen letos v marcu osnutek družbenega dogovora, ki je bil nato predmet skoraj 6-mesečne

razprave. Rezultat te razprave so številne pripombe in predlogi, ki se lahko glede na vsebino razvrstijo na več skupin. V prvo skupino je treba uvrstiti take pripombe, ki bistveno posegajo v osnovna načela in kriterije za določanje zavarovalne dobe s povečanjem, torej v same določbe 56. in 57. člena zveznega zakona. Med te je treba uvrstiti nekatere pripombe slovenskih rudnikov, ki so v glavnem naslednje:

a) pogoji za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem naj bi bili izpolnjeni tudi, čeprav je delavec „pretežni del delovnega časa“ zaposlen na težkih delih in ne samo, če je zaposlen „poln delovni čas“;

b) v rudarstvu ni možno odpravljati oz. zmanjševati škodljivih vplivov na delavčevo zdravje s skrajšanjem delovnega časa, z občasnim premeščanjem delavcev na druga delovna mesta, z uvedbo rekreacije itd.;

c) delovnim organizacijam ni možno nalagati obveznosti, da morajo skrbeti za dodaten poklic delavcev, ki še niso dopolnili določene starosti;

d) za rudarstvo je nesprejemljiv pogoj, da se lahko uvede postopek za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem le, če je bil predhodno uveden delovni čas, krajši od polnega;

e) prispevek za kritje stroškov zavarovalne dobe, ki se šteje s povečanjem, naj bo solidaren glede na posebno družbeno pomembnost te gospodarske panoge;

f) pogoj za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem naj bo glede dolžine predhodne zaposlitve enak za vsa država, in sicer tak, da bo možno priznati zavarovalno dobo s povečanjem že od prvega dne zaposlitve dalje na posebno težkih delovnih mestih;

g) med posebne težke delovne pogoje je treba vključiti tudi „delo pod zemljo“.

V drugo skupino pripomb spadajo take, ki sicer ne posegajo neposredno v načela oz. kriterije za določanje zavarovalne dobe s povečanjem, kljub temu pa so občutno prispevale k vsebinski oz. pravno-tehnični izboljšavi osnutka. Med te pripombe je treba uvrstiti strokovno mnenje, ki so jih podale na posamezne člene osnutka znanstvene institucije, kot npr. Institut za medicino dela in Zavod SRS za zdravstveno varstvo.

Podpisniki družbenega dogovora so dne 17. 9. 1973. leta preučili vse dane pripombe in na podlagi njih zavzeli stališče, da se mora osnutek družbenega dogovora dopolniti z vsemi tistimi pripombami, ki očitno niso v nasprotju z ustreznimi določili zakona. Hkrati so podpisniki osvojili stališče, da mora biti družbeni

dogovor enoten in naj le po potrebi določi specifičnosti posamezne gospodarske dejavnosti, če je to nujno potrebno. Zaradi jasnosti naj družbeni dogovor v uvodnih določilih povzame tiste določbe zveznega oz. republiškega zakona, v katerih so določeni kriteriji za določanje delovnih mest, oz. druga temeljna določila. Iz družbenega dogovora naj bo razvidno, da se bo financiranje zavarovalne dobe, ki se šteje s povečanjem, uredilo s posebnim družbenim dogovorom o financiranju, v smislu zakona.

Na podlagi navedenega je predložen v pravno priloženi dopolnjeni osnutek družbenega dogovora, ki je razdeljen na pet razdelkov, in sicer:

– načela oziroma kriteriji (zvezni oz. rep. zakon);

– postopek za ugotavljanje in določanje delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem;

– naloge skupnosti in organizacij združenega dela v zvezi z zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem;

– prispevek za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem;

– dolžnosti podpisnikov družbenega dogovora v zvezi z zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem.

Iz določb tega osnutka je razvidno, da so izpadle nekatere prejšnje določbe, po katerih so bile organizacije združenega dela zadolžene z določenimi nalogami v primeru, da se je delavčeva zmožnost za delo zmanjševala. Poleg tega so bile v tem osnutku upoštevane številne pripombe, ki so bile bolj formalno tehničnega značaja (združevanje posameznih določb, ki so vsebinsko urejale iste zadeve ipd.).

Glede prispevka za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem, je treba omeniti, da bo financiranje prispevka za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem, urejeno s posebnim družbenim dogovorom in da ta osnutek rešuje problem financiranja le načelno. Sicer pa je treba pripomniti, da je sedanji prispevek za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem, določen v takšni višini, da gre več kot polovica stroškov v breme solidarnosti vseh delavcev in da gre torej za to, da se v družbenem dogovoru o financiranju za leto 1974 določijo, katere organizacije še uživajo sedanjo ugodnost, katere pa ne.

Ljubljana, dne 20. septembra 1973. leta.

NA DOBRI POTI

V ZP Iskra razpravljajo o predlogu samoupravnega sporazuma o združevanju v združeno podjetje ● Podpis sporazuma je predviden v novembru letos

Kot sestavni del javne razprave o predlogu samoupravnega sporazuma o združevanju v združeno podjetje Iskra Kranj je bilo minuli tork v Kranju posvetovanje, ki so se ga udeležili predstavniki družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, poslovnega odbora in strokovnih služb ZP Iskra. Posveta se je udeležil tudi predsednik Skupščine SRS Sergej Kraigher. Predlog samoupravnega sporazuma temelji na naslednjih značilnostih: oblikovanje branšnih organizacij, nova opredelitev odnosov z Zavodom za avtomatizacijo in Iskra - Commerceom, oblikovanje lastne banke ter utrditev marketinga.

O branšnih organizacijah v Iskri že dlje razmišljajo, ob ustavnih dopolnilih pa so dobili možnosti za uresničitev te svoje zamisli. Branšna podjetja naj bi združevala po dejavnosti sorodne temeljne organizacije družbenega dela, in to predvsem zaradi skupne programske usmerjenosti, tehnološke specializacije dela, skupne kadrovske politike, sodobne tržne usmerjenosti in drugega. Industrija elementov zabavne elektronike Iskre se je tako organizirala že pred letom, nadaljnji razgovori o tej poti povezovanja pa potekajo precej počasi. Predvideno je, naj bi bil ta proces združevanje zaključen v prihodnjem letu.

Pri tako imenovanih organizacijah skupnega pomena gre predvsem za iskanje takih razmerij med njimi in proizvodnimi organizacijami, ki bodo zagotavljala tesnejše sodelovanje pri načrtovanju poslovnih dejavnosti ter skupno prevzemanje odgovornosti za rezultate. Nova institucija med temi organizacijami skupnega po-

mena pa naj bi bila Iskrina banka. Le-ta naj bi začela proces pridobivanja in združevanja sredstev in najboljšega gospodarjenja z njimi.

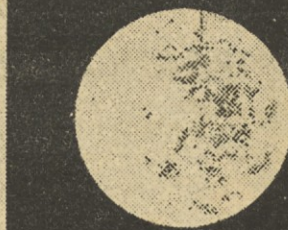
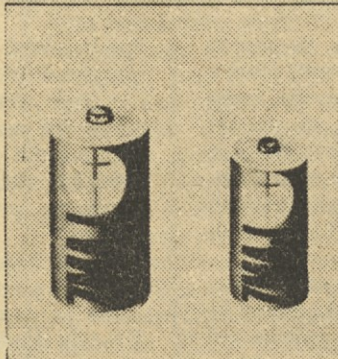
Razprava je ocenila predlog sporazuma kot pomemben napredek pri urejanju odnosov med organizacijami združenega podjetja Iskra. Opozorila pa je na to, da bo potrebno še bolj jasno razmejiti naloge, ki jih bodo TOZD in branšne organizacije opravile same, od tistih, ki jih bodo načrtno prepuščale skupnim službam.

Tej oceni se je pridružil tudi Sergej Kraigher. Dejal je, da je pripravljen sporazum osnova, na kateri bo mogoče še z večjo gotovostjo in pozornostjo do posameznih vprašanj nadaljevati delo za združevanje v združenem podjetju. Brez dvoma bo ta predlog pospešil tudi oblikovanje samoupravnih sporazumov o združevanju TOZD v delovne organizacije in v branšne organizacije. Slabost sedanjega predloga sporazuma pa je zlasti v tem, da ne odpravlja vseh vzrokov, ki so doslej zavi-

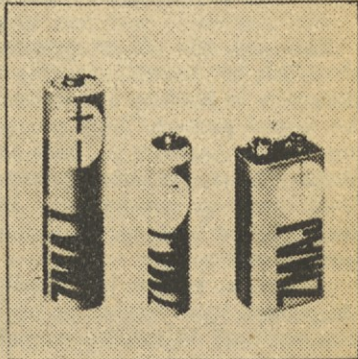
rali svobodnejši razvoj Iskre in ki so bili pogosto izvor različnih nasprotij. Gre za mesto skupnih služb in njihov odnos do TOZD, ki ga je prav v skladu z ustavnimi spremembami mogoče zelo jasno opredeliti. Nujno je, je poudaril tov. Kraigher, da je ta odnos tako neposreden, da delavci v TOZD na svojih osebnih dohodkih občutijo tudi uspeh gospodarjenja skupnih služb in skladov. Zato naj centralni samoupravni organi nikačor ne bodo nepotrebni posredniki, temveč naj rešujejo le tista vprašanja, ki jih je potrebno urejati skupaj.

Ena takih nalog pa je nedvomno spremljanje in proučevanje delitve osebnih dohodkov. Sedaj se osebni dohodki oblikujejo skoraj izključno na merjenju živega dela. Odgovori na vprašanja, kako, denimo, upoštevati minulo delo, dohodek, ki se ustvari v banki in v trgovini, bodo terjali dolgotrajno strokovno delo in potrebno bo veliko naporov za uvajanje novega sistema. Za Iskra kot zelo raznoliko organizacijo z različnimi viri dohodkov bo to še toliko zahtevnejša naloga, ob tem pa tudi zelo pomembna, saj so prav slabosti pri delitvi pogosto vzrok za dezintegracijske težnje.

Javna razprava o samoupravnem sporazumu o združevanju v ZP Iskra bo zaključena v oktobru, v novembru pa naj bi ga organizacije podpisale.



DO LUNE IN NAZAJ... NIKJER BREZ BATERIJE ZMAJ



Komentatorjev stolpec

Predvsem bolj načrtno

V izhodiščih za pripravo stališč in sklepov X. kongresa ZKJ piše, da so eno osrednjih vprašanj našega razvoja - način in oblike vključevanja našega gospodarstva in organizacij združenega dela v svetovno delitev dela. Kot je znano, pa išče naša država takšne oblike vključevanja v tokove svetovnega gospodarstva, ki naj bi zavarovale naše samoupravne odnose pred prodorom in negativnimi učinki tujih družbenih odnosov, hkrati pa omogočale našo večjo udeležbo v naprednih gibanjih v svetu.

Zakaj posvečamo toliko pozornosti prav vključevanju našega gospodarstva v svetovno delitev dela? Ne nazadnje tudi zato, ker nam lahko le aktivna udeležba v poslovnem in ekonomskem življenju sveta zagotovi več veljave pri usmerjanju mednarodne menjave blaga in storitev. Ekonomski odnosi v svetu, predvsem pa interesi združenega kapitala, namreč vedno bolj obvladujejo zunanjo politiko in postajajo njena osnovna gonilna sila, ki vse bolj grozi deželam v razvoju, pa tudi delavskemu razredu v razvitih delih sveta.

Boj proti združenemu kapitalu poteka v zelo različnih razmerah. Zaradi nujnosti lastnega razvoja države v razvoju, pa tudi Jugoslavija, pogosto podlegajo trenutno zelo uspešnim poslovnim kombinacijam, ki pa v resnici povzročajo veliko škodo dolgoročnemu razvoju nerazvitega sveta, in to prav zaradi njihove neenotnosti na ekonomskem področju.

Čeprav pristojni organi še niso do kraja proučili vseh učinkov sedanega zunanjetrgovinskega sistema na gospodarsko življenje, lahko ugotovimo, da imajo napake v zunanjetrgovinskem, predvsem v deviznem sistemu, močan vpliv na organizacije združenega dela kakor tudi pomemben delež pri povečanju inflacije, ki je ni moglo zajeziti niti zaostajanje življenjske ravni delavcev, kar je najmočnejši in najbolj boleč stabilizacijski ukrep.

Ob primernem reševanju ekonomskih odnosov s tujino bi nedvomno lahko bistveno omejili nekatere težavne stabilizacijske ukrepe, razbremenili gospodarstvo, predvsem pa preprečili neenakopraven položaj in izkoriščanje naše države v ekonomskih odnosih s tujino.

In kako uresničiti to nalogo? Gospodarstveniki se zlasti zavzemajo za okrepitev vloge dinarja v mednarodni menjavi dela. Tako sodijo, da bi morali uveljaviti dinar kot našo nacionalno valuto tudi v njeni osnovni mednarodni vlogi, to je v razvijanju in spodbujanju mednarodne menjave v dinarjih. Razumljivo, da bi morali v zvezi s tem določiti tudi obseg zadolževanja v tujini, uskladiti gibanje plačilne bilance in denarnih rezerv s temeljnimi družbenimi dogovori in spodbuditi različne oblike monetarnih sporazumov med državami v razvoju, s pomočjo katerih naj bi uveljavili lastno pariteto in nacionalne valute udeleženk sporazumov v medsebojnih odnosih.

Tako spremenjena politika in praksa v naših ekonomskih odnosih s tujino naj bi izboljšala naše notranje gospodarske razmere, predvsem pa bolj uravnesila našo plačilno bilanco na osnovi menjave in ne pretiranega zadolževanja v tujini. Zmanjševala naj bi tudi ekonomsko spodbudo za odhod naših delavcev na delo v tujino in zaustavila naglo naraščanje cen in življenjskih stroškov. Razumljivo pa je, da uresničitev teh nalog predstavlja osnovni pogoj tudi za uspešno uresničevanje ustavnih sprememb.

V. B.

Slednjič sporazum

Jugoslovanske pomorske luke so podpisale samoupravni sporazum o sodelovanju

Po dolgotrajnem medsebojnem usklajevanju interesov so jugoslovanska pomorska pristanišča te dni podpisala samoupravni sporazum o medsebojnem sodelovanju na področju komercialne in razvojne politike. To je pomemben rezultat že dolgotrajne potrebe, da bi se pristanišča med seboj bolj povežala. Pobuda za povezovanje je dala že prva konferenca samoupravljalcev v lukah, ki je zasidala v Splitu 1969. leta. Da so od takrat pa do sprejema samoupravnega sporazuma pretekla štiri leta, so krivi tudi številni

objektivni vzroki. Naše luke so na različni razvojni stopnji in prav to, povrh pa še neurejeni pogoji gospodarjenja so jih spodbujali k temu, da bi se vsaka zase kar se da hitro razvila. Žal pa pri tem pogosto vse luke niso upoštevale potrebe celotnega jugoslovanskega gospodarstva. Uskladitve razvoja med lukami ni mogel rešiti niti srednjeročni program razvoja luškega pomorskega gospodarstva, ker so ga luke sprejele le kot informacijo ne pa kot obvezo. Prav tako doslej z nobenim dogovorom ni bilo možno

uspešno rešiti problema nelojalne konkurence med lukami.

Samoupravni sporazum, ki so ga v teh dneh podpisale jugoslovanske luke, obvezuje kolektive, da se bodo dogovarjali o medsebojni delitvi dela in specializaciji in na tej osnovi tudi usklajevali razvojne programe. Sporazum tudi obvezuje luke, da bodo sodelovale pri ugotavljanju in uveljavljanju ekonomskih cen luških storitev, da bi si po tej poti izboljšale reprodukcijsko sposobnost in dosegle primerne dohodke predvsem luških delavcev. Da bi se luke izognile nepotrebni konkurenci pri tranzitnem tovoru, sporazum določa, da tarif za obstoječe tranzitne blagovne tokove ni mogoče zmanjševati. Za širše usklajevanje komercialne in tarifne politike pa bodo luke, kot določa sporazum, ustanovile koordinacijski odbor, v katerem bodo predstavniki iz Reke, Kopa, Ploč, Splita in Bara. Osnova za usklajevanje cen pa je določilo sporazuma, da morajo cene luških storitev med drugim zagotoviti: minimalno predpisano amortizacijo, povečanje poprečnih osebnih dohodkov letno najmanj za 10 odstotkov in sklade, ki bodo znašali 5 odstotkov od skupnega dohodka. Če ti minimalni pogoji ne bi bili izpolnjeni, se bodo luke dogovarjale za nove tarife.

Pred dnevi podpisani samoupravni sporazum naj bi torej uredil nekaj bistvenih problemov naših luk, čeprav seveda pa ne vseh. Slej ko prej bo treba zato v sodelovanju narediti še korak naprej. Sporazumevati se bo treba za sodelovanje na posameznih področjih dejavnosti luk, v obravnavi pa je že osnutek dogovora o poslovnem sodelovanju.

(vš)

DELOVNE ORGANIZACIJE V ZASAVJU SI PRIZADEVAJO IZPOLNITI SPREJETE NAČRTE IZVOZA

Možnosti ne kaže zapraviti

Petnajst večjih in nekaj manjših delovnih skupnosti v Zasavju je vse do konca avgusta dokaj uspešno izpolnjevalo svoje letošnje izvozne plane. Nekatere med njimi so imele sicer nekaj težav zaradi pomanjkanja surovin in reprodukcijskega materiala, v glavnem pa so podjetja, zlasti večja, izpolnila vse obveznosti do tujih odjemalcev. Ta mesec pa se bo marsikje zataknilo zaradi pomanjkanja električne energije v minulih dneh.

Vsi zasavski izvozniki so letos načrtovali znatno večji obseg prodaje v tujino, deloma tudi zaradi manjšega povpraševanja na domačih tržiščih in ker lahko za pripravo izvoza najamejo kratkoročne kredite pod ugodnejšimi pogoji. Po drugi strani pa so nekatera podjetja letos osvojila nova tržišča, navezala poslovne stike s številnimi poslovnimi partnerji, ki so zainteresirani za večje dobave blaga. Vsi tuji kupci pa so v pogodbah o letošnji prodaji zahtevali dosledno spoštovanje dogovorjenih rokov dobav blaga.

Zadnji meseci v letu so čas, ko je izvoz iz Zasavja najbolj intenziven. Zato te dni v zasavskih podjetjih proučujejo možnosti za to, da bi kljub omejeni porabi električne energije proizvedli dovolj blaga, predvsem za izvoz. V času, ko se že sklepajo izvozne pogodbe za leto 1974, nihče noče presejati svojih stalnih odjemalcev z neizpolnjenimi obveznostmi. To še posebej zaradi tega, ker v vseh večjih kolektivih v zasavju resno računajo, da bodo prihodnje leto še večje možnosti za izvoz, čeprav že letošnja vrednost izvoza v zasavju ne bo manjša kot deset milijonov dolarjev.

-m-

● TISKOVNA KONFERENCA V TERMOELEKTRARNI ŠOŠTANJ

Urejanje razmer

Prejšnji teden je bila v Termoelektrarni Šoštanj tiskovna konferenca, na kateri je predsednik odbora za prisilno upravo Tone Bole seznanil časnikarje s položajem delovne organizacije, zlasti podrobno pa je spregovoril o prizadevanjih delovnega kolektiva, da skupaj z vsemi drugimi dejavniki čimprej normalizira razmere.

Znano je, da so delavski svet in družbenopolitične organizacije šoštanske Termoelektrarne v celoti sprejele stališča in sklepe izvršnega sveta ter sekretariata CK ZKS ob zaostreni energetski krizi, kar velja tudi za uvedbo prisilne uprave v njihovi delovni organizaciji, saj poudarjajo, da se ne odreka-jo soodgovornosti za izredno

kritične energetske razmere. V Termoelektrarni Šoštanj so zato pripravljene podpreti vse akcije, ki naj pripomorejo k ureditvi razmer in odnosov tako v delovni organizaciji kot v slovenskem elektro gospodarstvu. Prepričani pa so, da bo zavestno delo vse delovne skupnosti in drugih dejavnikov prispevalo, da bo prisilna uprava v Termoelektrarni Šoštanj čim krajša.

Glavna naloga skoraj 500-članske delovne skupnosti Termoelektrarne Šoštanj je v tem času, da hkrati z urejanjem notranjih razmer poskrbi za maksimalno obratovalno pripravljenost vseh naprav in da pospeši priprave na gradnjo Termoelektrarne Šoštanj IV. V najkrajšem času je namreč tre-

ba pripraviti gradbišče, do konca leta pa podpisati pogodbo za dobavo opreme za novo termoelektrarno.

Predstavniki Termoelektrarne Šoštanj so zatrjili, da je elektrarna priključena z vsemi 4 agregati na omrežje in sposobna obratovati s polno zmogljivostjo, to je s 410 MW. Zahodnonemška tvrdka Babcock bo do 1. oktobra predložila načrt za dokončno rešitev konstrukcijske napake na cevju v aktivnem delu kotla. V Termoelektrarni pa računajo, da bi bilo mogoče, upoštevaje energetske razmere, odpraviti to konstrukcijsko napako, zaradi katere je prihajalo do pogostih prekinitev obratovanja med prazniki ob koncu novembra.



BO KURJAVE DOVOLJ?

Smo pač taki, da se spomnimo na prazno drvarnico šele takrat, ko potka na vrata jesen z deževnim in hladnim vremenom. Seveda, treba bo kupiti premog. Toda premoga ni, pravijo trgovci. No, premog je, toda le tisti dražji iz Bosne. Saj vam je jasno, prevoz in tako dalje. Tudi domačega vam ponudijo, le kak mesec ali mesec in pol boste morali počakati in še to ni povsem gotovo.

„Pogodbe, ki smo jih sklenili z našimi premogovniki, to so zasavski in velenjski, bomo letos realizirali le nekako na pol,“ pravijo pri

ljubljskem Kurivu. Seveda, le kako človek pozabi, da ga še za elektriko ni dovolj.

„Naše trenutne zaloge so v primeri s prejšnjimi leti res zelo uboge. Zmrzovati pa vseeno ne bo treba. Dogovarjamo se že z bosanskimi in srbskimi rudniki in kaže, da bomo izpad slovenskega premoga nadoknadili vsaj 80-odstotno.“

Tako zagotovilo ob skoraj praznem skladiščnem prostoru nas sicer čisto ne pomiri, postane pa nam jasno, ne da bi spraševali, da bo letošnja zimska toplota dražja.

aga

UVAJANJE SAMOUPRAVNEGA DELAVSKEGA NADZORA V ZASAVSKIH PODJETJIH

Prvotna zavzetost je splahnela

Čeprav je bilo še pred meseci pričakovati, da bodo v podjetjih pohiteli z uvajanjem delavske kontrole, za kar so se, mimogrede povedano, zavzele tudi osnovne organizacije sindikata, je začetna vnema in pripravljenost znatno uplahnila. Škodljivo, zgrešeno in napačno pa bi bilo krivdo in odgovornost za to naprtili delavcem, pač pa bodo morali prevzeti odgovornost za to poleg samoupravnih organov, vodstev podjetij tudi sindikati.

Zares presenetljivo je, da o uvajanju samoupravnega delavskega nadzora odlašajo celo v nekaterih podjetjih, kjer so bili skrajno najbolj zagreti zanj. Po drugi strani pa so v številnih delovnih skupnostih, kot denimo v Trboveljski strojni tovarni, brez odlašanja uresničili

to pobudo in vsak mesec celo objavljajo v tovarniškem glasilu vse podatke o gibanju gospodarjenja, osebnih dohodkih, najnižjih in najvišjih, izplačanih kilometrinah in dnevnicah, reprezentančnih stroških, celo podatke, za koliko je kolektiv prikrajšan, ker nekateri neupravičeno izostajajo z dela.

Ceprav ni na voljo najnovejših podatkov, pa lahko trdimo, da najmanj v polovici zasavskih delovnih skupnostih še niso izvolili odborov samoupravnega delavskega nadzora ali pa še niso pripravili pravilnikov in poslovnikov za njihovo redno delo. Potemtakem ni čudno, če se v kolektivih šepeta, da nekateri niso za te oblike kontrole in ker niso zanj, je še lep čas ne bo. Stališča sindikatov pa so, kot je znano, da bi morali v

vsaki temeljni organizaciji združenega dela uvesti stalno samoupravno delavsko kontrolo in da naj njen odbor kar največkrat poroča o svojem delu kolektivom. To stališče pa že uveljavljajo v zasavskih premogovnikih, kjer so pravkar končali javno razpravo o osnutkih pravilnika in poslovnika samoupravnega delavskega nadzora, dokončno pa bodo ta dokumenta sprejeli na zborih delovnih ljudi, ko bodo izvolili tudi odbore. V odbore bodo izvolili najmanj dve tretjini članov iz vrst neposrednih proizvajalcev. Pričakujejo, da bodo odbori začeli z rednim delom že prihodnji mesec.

-m-

OBISK V DRAVOGRAJSKEM PODJETJU »AVTOPREVOZ«

Napredek v zadnjih letih

Dravogrjski »Avtoprevoz« tipizira vozni park in kupuje nova vozila, ureja delavnice in tudi sicer skrbi za boljše počutje zaposlenih

Ko smo se te dni pogovarjali z zaposlenimi v dravogrjskem »Avtoprevozu« so povedali, da so v zadnjem razdobju bistveno pospešili razvoj delovne organizacije. Počutje zaposlenih je ena od temeljnih nalog tako samoupravnih organov kot vodstva delovne organizacije. Letos so občutno izboljšali delovne razmere v mehanični delavnici in uvedli v njej delo v dveh izmenah, da bi zagotovili tako kar najhitrejšo odpravljanje pomanjkljivosti na vozilih.

Hkrati z razvojem podjetja skrbijo tudi za potreben kader. Prihodnje leto tako že dobijo prve mehanike, ki jih bodo vzgojili sami. Podpirajo pa tudi želje vseh po dodatnem izobraževanju. V tem šolskem letu imajo slušatelje tako na srednji prometni šoli v Ljubljani kot prvega na zagrebški višji prometni šoli v Zagrebu.

Dravogrjski »Avtoprevoz«, ki ima lastni poslovalnici v Zagrebu in Beogradu, se v zadnjem času ob domačem transportu vse bolj intenzivno vključuje v mednarodni transport, njegovi tovornjaki vozijo predvsem v Francijo, na Nizozemsko in v nekatere vzhodnoevropske države. V letošnjem prvem polletju je »Avtoprevoz« v primerjavi z letom 1972 povečal vrednost mednarodnega prometa kar za 856 %.

Sicer v podjetju izločajo stara vozila, obnavljajo vozni park in ga tipizirajo. Ob vozilih TAM in FAP je zdaj na parkirnih prostorih dravogrjskega »Avtoprevoza« tudi 10 »mercedesov«, ki so jih kupili letos. Vozne zmogljivosti so povečali za kakih 40 %, nasploh pa želijo kar najbolj ustreči strankam. V ta namen so kupili tudi 2 avtovlaka ter več specialnih prikolic, da bodo lahko v vsem ustreli naročnikom.

Dravogrjski »Avtoprevoz« zaposluje zdaj 106 delavcev,

na voljo pa imajo več kot 70 vozil. Prihodnje leto bodo z vključevanjem novih zmogljivosti v promet dosegli že najmanj 20 milijonov dinarjev realizacije. V podjetju računajo, da bi se tesneje povezali s prevoznimi enotami kmetijskih združenj na Koroškem, saj bi tako

inles ribnica

**PRODAJA
POLKNA
VRATA
OKNA
NA KREDIT**

zagotovili še večjo izkoriščenost zmogljivosti vseh partnerjev. Poudarjajo pa še, da so sposobni opravljati vlogo nosilca razvoja in gradnje transportno – skladiščne cone v Dravogradu, kadar bo pač prišlo do začetka uresničevanja te zamisli. (ek)

V RUDNIKU LIGNITA VELENJE SI PRIZADEVAJO POVEČATI IZKOP PREMOMA

Rudarjem pomagajo tudi »prostovoljci«

Velenjski rudarji si prizadevajo, da bi povečali izkop premoga in presegli za letos zastavljene proizvodne naloge.

Rezultati naporov velenjskih rudarjev za povečanje izkopa lignita so že vidni. V šaleškem premogovnem bazenu so zdaj že delali dvakrat v soboto in dvakrat v nedeljo. V štirih dneh, ki jih sicer niso predvideli v delovnem načrtu, so tako nakopali dodatno kar 32.700

● SLOVENJGRAŠKA TOVARNA KOVANIH IZDELKOV GORENJE-FECRO JE DOBILA NOV OBROT

Proizvodnja je (slednjič) stekla

V novem obratu Tovarne kovanih izdelkov Gorenje – Fecro v Slovenjem Gradcu je te dni stekla proizvodnja nerjavečih pomivalnih korit.

V tovarni so računali, da bodo začeli delati nerjaveča pomivalna korita že pred meseci, vendar so imeli težave s stiskalnico. Zdaj so se dogovorili, da jim bodo stiskali korita v mariborskem TAM, v Slovenjem Gradcu pa bodo opravljali vse druge faze dela. Do konca leta pa naj bi končno uredili tudi stiskalnico.

Septembra bodo, kot računajo, že izdelali kakih 2500 nerjavečih pomivalnih korit. Prihodnji mesec naj bi začeli postopoma z delom tudi v drugi izmeni, v decembru pa naj bi izdelali 16.000 pomivalnih korit iz nerjaveče pločevine. (An)

INVESTICIJSKI NAČRTI TGO GORENJE ZA LETO 1974

Nove tovarne, novi proizvodi

V Tovarni gospodinjne opreme Gorenje v Velenju opravljajo tudi letos nekaj večjih investicij, ki bodo vplivale na povečanje proizvodnje in na gospodarjenje v letu 1974. Rekonstruirali so že obrat za proizvodnjo zmrzovalnih skrinj, manjšo rekonstrukcijo so opravili tudi v tovarni hladilnikov, preurejajo orodjarno, zdaj pa so začeli graditi še nov obrat galvanike. Pripravili so tudi že predloge načrtov za gospodarjenje v prihodnjem letu. Medtem ko bo letos doseglo Gorenje proizvodnjo v vrednosti 2,2 milijarde dinarjev, in prodalo na tuje za kakih 450 milijonov dinarjev izdelkov, načrtujejo za prihodnje leto najmanj 3 milijarde din celotnega dohodka ter za 800 milijonov dinarjev izvoza.

V prihodnjem letu naj bi velenjsko Gorenje po prvih predlogih vložilo v kapitalno izgradnjo 150 milijonov dinarjev, 30 milijonov dinarjev pa v gradnjo objektov družbenega standarda. Tako računajo z rekonstrukcijo in nadaljnjo modernizacijo tovarn, nekaj denarja bodo namenili za gradnjo skladišč in ser-

visnih centrov po Jugoslaviji, v načrtu pa je še povečanje zmogljivosti za proizvodnjo televizijskih sprejemnikov in zmrzovalnikov.

Medtem ko bo letos Gorenje v Velenju, skupaj z ljubljansko Metalko in inozemskim partnerjem zgradilo tovarno za proizvodnjo ventilov in razpršilcev, pa načrtujejo za leto 1974 gradnjo kar dveh novih tovarn. V vasi Gorenje, kjer je nastala pred dvema desetletjema tovarna Gorenje, bodo postavili novo tovarno keramičnih ploščic, v kateri bo 200 zaposlenih izdelalo na leto najmanj milijon kvadratnih metrov ploščic. Polovico proizvodnje bodo izvozili. V Rogatcu, v občini Šmarje pri Jelšah, pa bo Gorenje gradilo novo tovarno za proizvodnjo termostatov za hladilniške kompresorje. Na leto jih bodo izdelali 2 milijona, tovarna pa bo zaposlovala kakih 200 delavcev. Pomembno je, da bo Gorenje polovico proizvodnje tudi iz te tovarne prodalo na tuje, zdaj pa mora termostate za hladilniške kompresorje še uvažati. (vs)

»ČEVLJARSTVO ZAŠČITA«

TRBOVLJE

je edino podjetje v Jugoslaviji, ki je osvojilo novi tip rokavic HTZ. Rokavice so po kvaliteti na svetovni ravni in so atestirane pod št. »A«, 716-015, cenejše so in imajo trikrat večjo vrednost kot usnjene.

Slavje planincev pod Raduho

Grohat in Raduho je obiskalo neko nedeljo v avgustu rekordno število planincev in ljubiteljev narave. Zbralo se jih je blizu 1000 iz Mežiške in Zgornje Savinjske doline, pa iz Celja, Ljubljane in od drugod. Stari in mladi. Prišli so, da bi prisostvovali pomembni delovni zmagi, ko je prizadevno Planinsko društvo Mežica na Grohatu pod Raduho, na nadmorski višini 1695 metrov, postavilo novo planinsko kočjo.

Drago Vončina, predsednik Planinskega društva Mežica, ki združuje skoraj 1300 članov in sodi med najštevilnejše planinske organizacije pri nas, je v pozdravnem govoru poudaril, da Raduha že od nekdaj privablja planince. Mežičani so že pred četrto stoletja postavili na Grohatu bivač, ki pa je postal premajhen. Zato so se odločili za gradnjo nove planinske kočje. Planinci so pri gradnji doma, v katerem je poleg kuhinje in 2 jedilnic še 43 ležišč, opravili skoraj 8000 prostovoljnih delovnih ur, društvo pa je v gradnjo vložilo 220.000 din lastnih sredstev ter najelo 100.000 din posojila. Pri zidavi doma je pomagala tudi Planinska zveza Slovenije, ki je prispevala 170.000 din in agregat, pa občini Ravne na Koroškem in Mozirje ter organizacije združenega dela iz Mežiške in Zgornje Savinjske doline.

Potem ko je udeležencem slavja spregovoril v imenu Planinske zveze Slovenije profesor Tine Orel, je predsednik Skupščine občine Mozirje Jože Deberšek izročil svojemu namenu novo planinsko postojanko ter izrekel priznanje graditeljem – planincem iz Mežice.

Alpinisti in planinci iz Mežiške doline so na večer pred slovesnostjo plezali po Raduhi in jo osvetlili v spomin na alpinista iz Črne na Koroškem, Doro Šek in Jožeta Burjaka, ki sta pred desetimi leti tragično preminila v stenah Raduhe.

Številni obiskovalci Grohata so se v nedeljo podali tudi na sam vrh Raduhe. Množičen obisk tega vrha v Savinjskih Alpah pa je dal nedeljskemu slavju še posebno obeležje.

(Ma)

● KOPER

Te dni so se v Koprju pričele druge športne igre delavcev jugoslovanskih luk. Igre organizira osnovna organizacija sindikata Luke Koper. Delavci – športniki iz Ploč, Bara, Pule, Reke, Splitsa, Beograda, Vukovara in Koprja se potegujejo za kar najboljše mesta v kegljanju, balinanju, šahu, namiznem tenisu, malem nogometu, streljanju in v vlečenju vrvi. Najuspešnejše ekipe bodo prejele v spomin na prijetno športno srečanje poleg diplom tudi lične pokale.



Nogometaši Cementarne Trbovlje so osvojili na letošnjih XXIII. letnih športnih igrah gradbenih delavcev Slovenije med 46. ekipami odlično drugo mesto.

Nedeljena ocena

Prihodnja »gradbena olimpiada« bo v Novem mestu

Letošnje sindikalne športne igre gredo počasi h kraju. Na igriščih in v športnih parkih so se zvrstile množice delavcev – športnikov. Mnogim zaposlenim sta postala šport in rekreacija, predvsem po zaslugi marljivih sindikalnih telesnokulturnih delavcev, vsakdanji del življenja, vsakdanja navada.

Tako se nekatere delovne organizacije ponašajo danes že z dolgoletno tradicijo in utečenim delom na športnem področju, medtem ko druge še iščejo poti in se o rekreaciji in aktivnem razvedrilo le pogovarjajo. In med prve, kjer se je športno življenje že dodobra udomačilo, štejejo nedvomno slovenske gradbene delovne organizacije. Ne navsezadnje to potrjujejo tudi vsakoletne športne igre gradbenih delavcev Slovenije, ki štejejo med najboljše organizirane športne manifestacije pri nas.

Zato smo po končanih XXIII. letnih športnih igrah gradbenih delavcev Slovenije tudi poprosili za kratek razgovor oziroma za oceno letošnjih tekmovanj slovenskih gradbenih delavcev nekaj vidnih družbenopolitičnih delavcev, ki aktivno spremljajo življenje in delo ljudi v gradbeništvu.

JANEZ HAMBROŽ, predsednik komisije za šport in rekreacijo pri RO sindikata gradbenih delavcev Slovenije:

„Sodim, da upravičeno imenujejo mnogi ljudje naša vsakoletna športna srečanja »gradbene olimpiade«. Dejstvo namreč je, da so tako letošnje kot tudi igre že nekaj let nazaj imenitno uspele. Še važnejše kot to pa se mi zdi dejstvo, da ne gre le za igre same oziroma le za dvakratno množično športno

manifestacijo v letu (letne in zimske igre!), temveč za sponziranje in živahno vsakodnevno športno življenje v naših delovnih organizacijah. Posebno v nekaterih večjih delovnih kolektivih je namreč organizacija aktivnega oddiha že na razveseljivi ravni. Športna srečanja so takorekoč na dnevnem redu, danes odbojka, jutri mali nogomet, pojutrišnjem kegljanje itd., vsak teden, vsak mesec, skozi



vse leto. In to je tisto, kar pri nas posebno cenimo, kar negujemo in se obenem trudimo, da bi pritegnili v vrste športnikov čim večje število zaposlenih...“

VLADIMIR STIJEPOVIČ, predsednik zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije:

„Igre slovenskih gradbenih delavcev so primer, kako je treba organizirati množična športna srečanja zaposlenih. Po drugi strani pa povsem drži, da imajo slovenski gradbinci na tem pod-

● LJUBLJANA

V Ljubljani so se pričele I. športne igre delavcev v prometu in zvezah Ljubljane. Predstavniki delovnih organizacij se bodo pomerili v malem nogometu, kegljanju, streljanju in šahu. Zaključek iger s podelitvijo prehodnih pokalov in priznanj bo v sredo, 3. oktobra, v Domu JLA v Ljubljani.

ročju dela že bogate izkušnje, športne igre organizirajo na primer že tretje desetletje, kar nedvomno tudi precej prispeva k utečenosti dela in lepim uspehom na športnem področju. Letos sem si že drugič ogledal vašo »gradbena olimpiada«. Iskreno vam povem, da sem navdušen. Navdušen nad vašimi športniki, navdušen nad množičnostjo, nad vašimi športnimi objekti, nad disciplino nastopajočih in seveda še posebej nad poštrevnostjo organizatorjev. Posebno razveseljuje pa je, kot sem že omenil, da se na igrah sreča tako veliko število delavcev in da niso namenjene tekme le peščici športnih izbrancev, kot je to običaj drugod...“

IVAN HOČEVAR, generalni direktor Splošnega gradbenega podjetja Pionir iz Novega mesta:

„Kako ocenjujem letošnje XXIII. igre naših gradbenih delavcev? Nehote mi uhajajo misli dobrih deset let nazaj, ko smo leta 1962 organizirali igre gradbenih delavcev v Novem mestu. Vsekakor, razlika je velika. Takrat je nastopilo blizu 800 športnikov, letos pa se jih je zbralo že skoraj trikrat toliko. Seveda pa ne gre za velik korak naprej le na področju udeležbe. Gre za novo kvaliteto, ki je značilna tako za tekmovalce kot seveda za organizatorje. In ker smo prihodnje leto spet mi na vrsti, da poskrbimo za organizacijo XXIV. letnih športnih iger gradbenih delavcev Slovenije, se bomo morali pošteno potruditi, da bo vse tako, kot smo vajeni, in da bomo gradbinci obdržali sloves kot dobri športniki in sposobni organizatorji...“

A. U.

NOVA GORICA

Druge igre delavcev v prometu in zvezah

Minuli teden je bil v Novi Gorici sestanek organizacijskega odbora, ki ima na skrbi organizacijo II. športnih iger predstavnikov sindikalnih organizacij prometa in zvez Primorske. Prve igre so bile lani v Koprju, letošnje pa bodo v nedeljo 7. oktobra v Novi Gorici. Tekmovanja, za katera se je že doslej prijavilo več kot dvajset ekip vseh primorskih občin, bodo na igriščih Nove Gorice in Solkana. Kriteriji oziroma pravila tekmovanja bodo v celoti taka kot na občinskih sindikalnih športnih igrah. To med drugim tudi pomeni, da bodo morali imeti vsi nastopajoči veljavne zdravstvene in osebne legitimacije.

Druge športne igre predstavnikov sindikalnih organizacij prometa in zvez Primorske se bodo pričele že ob osmih zjutraj s slavnostno otvoritvijo na nogometnem stadionu. Zaključek športnega srečanja pa bo predvidoma ob petih popoldan v novogoriškem Park hotelu. Prvouvrščene ekipe v posameznih panogah bodo prejele pokale in diplome, drugo in tretjevrščene ekipe pa le diplome. Tudi to pot bo za izvedbo množičnega športnega srečanja v Novi Gorici poskrbela tamkajšnja občinska zveza za telesno kulturo, ki ima v svojih vrstah lepo število sposobnih športnih organizatorjev in strokovnjakov.

-a.

UPOKOJENCI MED SEBOJ

V Tolminu so bile v nedeljo, 23. t. m., prve športne igre upokojujencev Primorske. Organizator in pobudnik teh prvih športnih iger upokojujencev je bila komisija za šport in rekreacijo pri društvu upokojujencev Tolmin. Pokrovitelj iger pa je bil občinski sindikalni svet Tolmin, ki je z velikim razumevanjem podprl igre in to organizacijsko in materialno.

Na tekmovanju so nastopila vsa društva upokojujencev Primorske z več kot 150 udeleženci, ki so se pomerili v balinanju, kegljanju, streljanju in šahu. Na svečani otvoritvi iger v domu JLA je najprej pozdravil vse udeležence predsednik društva upokojujencev Vlado Lesjak. Krajši nagovor, ki je požele veliko odobravanje, je imel predsednik občinskega sindikalnega

sveta Evgen Golja. Udeleženci so bili zelo zadovoljni nad odlično organizacijo iger in so se dogovorili, da bodo prihodnje leto igre v Novi Gorici. Zmagovalne ekipe v posameznih panogah in skupni zmagovalec so dobili pokale v trajno last, ki jih je poklonil pokrovitelj.

Skupni zmagovalec prvih športnih iger upokojujencev Primorske je postalo društvo upo-

kojujencev Tolmin. Vrstni red v posameznih panogah: balinanje: 1. Nova Gorica, 2. Postojna, 3. Ilirska Bistrica; kegljanje: 1. Koper, 2. Tolmin, 3. Ilirska Bistrica; streljanje: 1. Nova Gorica, 2. Tolmin, 3. Postojna; šah: 1. Tolmin, 2. Sežana, 3. Idrija; skupna uvrstitev: 1. Tolmin, 2. Nova Gorica, 3. Postojna, 4. Ilirska Bistrica, 5. Sežana. MK

POJEM ŠIROKE IZBIRE, SOLIDNE
POSTRŽEBE, ZMERNIH CEN,
POJEM DOBREGA NAKUPA



TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

„Halo, Milanček, si že pripravljen za šolo? Ura je pol osmih! Pohiti! Imaš vse zvezke in knjige v torbi? Si ugasnil kuhalnik? Glej, da oblečeš jopico, danes je hladno. Pa dežnik vzemi, morda bo dež. Ali si pojedel, kar sem pripravila? Pa da boš priden v šoli, saj veš, kaj mi je zadnjič povedala tovarišica? Iz šole pa takoj domov, si razumel? Ob dvanajstih te bom spet poklicala in če te ne bo...! No, sedaj pa pojdi in glej, da zakleneš stanovanje. Pa priden bodi.“

Milanček hodi v četrti razred in je že pameten fant. Vseeno pa mamico skrbi in ga vsaj dvakrat na dan pokliče iz službe po telefonu. Še sreča, pravi mamica, da imamo doma telefon. Tako lahko vsak trenutek vem, kaj Milanček dela, ko ni v šoli. Vsi starši pa nimajo doma telefona in med delom v službi nenehno premišljajo o svojem otroku. Ali je ugasnil elektriko, se je oblekel dovolj, je zaklenil vrata, je šel iz šole naravnost domov, je pazil, ko je šel čez cesto.

Še in še je vprašan, ki vsak dan mučijo starše otrok, ki so bolj ali manj prepuščeni sami sebi. Tistih otrok, za katere v šolskem varstvu, kot tudi pravijo podaljšanemu bivanju v šoli – niso našli prostora. Ker ni dovolj učilnic, ker ni tovarišic, ker... Ker, skratka, ni denarja, da bi za vse to poskrbeli, čeprav je vsem jasno, da je tako varstvo skoraj za vse otroke potrebno, pravzaprav nujno.

Da bi si ustvarili vsaj približno podobo o tem, kako je s podaljšanim bivanjem otrok na ljubljanskih šolah, smo obiskali štiri od njih in se tokrat pogovarjali z ravnateljico šol Ledina, Vrhovci, Boris Kidrič-Savsko naselje in Valentin Vodnik-Šiška.

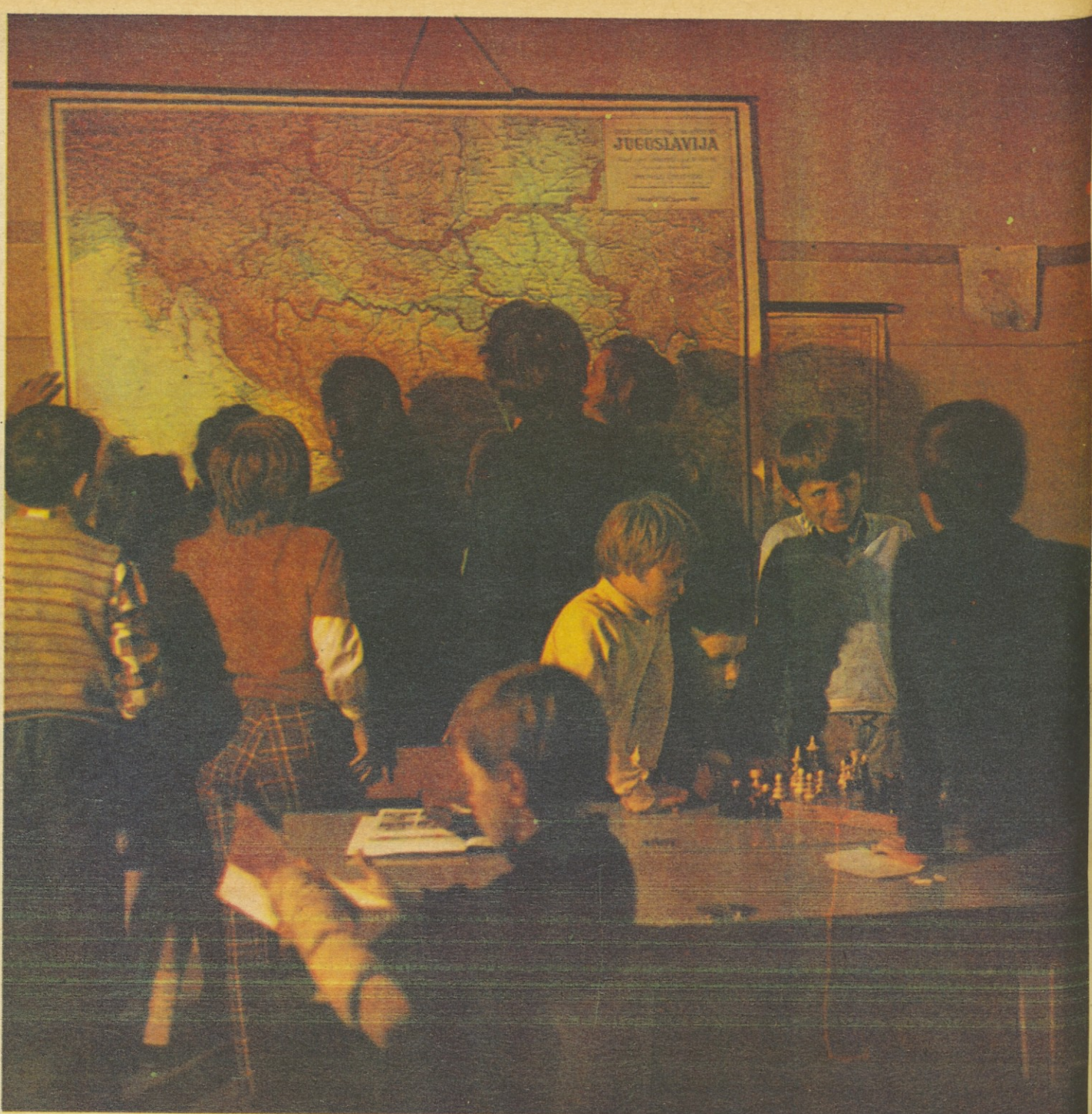
PREMALO PROSTORA – NA VRHOVCIH

„Pred štirimi leti smo organizirali podaljšano bivanje otrok na hodniku in v prostoru, kjer imajo pionirji sedaj temnico,“ je povedovala ravnateljica šole na Vrhovcih Ivanka Žagar-Milovanović. „Potem so, sama sem prišla na šolo šele letos, adaptirali kletne prostore in tako dobili dva prostora, kjer imamo sedaj štiri oddelke podaljšanega bivanja. Tako lahko od 608 učencev sprejmemo v varstvo le vsakega šestega. Trenutno jih imamo 92, prednost pri sprejemu pa imajo učenci prvega in drugega razreda. Sodimo, da je tudi zavoljo vzgoje podaljšano bivanje teh otrok najbolj nujno, saj se tu navadijo na red in delovne navade, ki jim potem ostanejo za vse življenje. Če pa upoštevamo še „novo tehnologijo“ učenja, tu mislim predvsem na matematiko, je to še posebej nujno, saj jim starši pri tem skoraj ne morejo in ne znajo pomagati. Zaradi pomanjkanja prostora na šoli in povečanega števila otrok v našem šolskem okolišju jih moramo celo „izvažati“. Vozimo jih na šole v središče mesta. V podaljšanem bivanju pa smo letos morali odkloniti vse učence od tretjega razreda navzgor. Najmanj sto prošenj smo zavrnili.“

S sredstvi samoprispevka nameravamo dograditi štiri učilnice in telovadnico do leta 1976. Takrat bomo lahko povečali tudi varstvo za štiri oddelke, kar pa bo bržčas še vedno premalo. Danes pa... no, danes rešujemo le nujne primere.“

NI KADROV

Na šoli Borisa Kidriča v Savskem naselju imajo v dveh izmenah 780 učencev. Od tega jih je v podaljšanem bivanju kakih 300, in tč od šeste zjutraj do najkasneje 17. ure.



V ŠOLI KOT DOMA, TODA NE ZA VSE

„V dopolnilno bivanje sprejemamo učence do šestega razreda,“ je razlagal ravnatelj šole Srečko Kadunc. „Prednost imajo seveda tisti iz prvega razreda, teh je tudi največ, kar 125. Iz višjih razredov sprejemamo večinoma tiste učence, ki so „problematični“ in ki jim podaljšano bivanje v šoli ne pomeni samo varstva, temveč predvsem rešuje probleme vzgoje. Prav za to tudi ugotavljamo, da jih večina izdela razred prav po zaslugi podaljšanega bivanja.“

Seveda imamo tudi težave, saj je premalo primernih prostorov, čeprav je šola sorazmerno nova in so v prizidku namensko zgrajeni prostori za varstvo učencev. Tudi kuhinja je bila zgrajena za 150 otrok, se pa samo naših hrani več kot 420. Nevzdržno je tudi to, da otroci, ki prihajajo ob šestih zjutraj in odhajajo domov ob 16. uri, nimajo prostora in možnosti za počitek. Deseturni „delavnik“ je za te malčke brez počitka kar predolg. Tudi če kupimo ležalnike, jih nimamo kam dati.

Poseben problem za nas so kadri, saj pedagogov za varstvo otrok šole ne dajejo. Pomagamo si z učitelji in z absolventi Pedagoške akademije. Pa tudi te težko dobimo zaradi še vedno neurejenih osebnih dohodkov in zaradi nesimpatičnega delovnega časa, ki je od 11. do 17. ure.“

V Savskem naselju imajo otroci možnost varstva tudi ob sobotah od 8. do 13. ure, vendar takrat prihaja v šolo le kakih 25 otrok.

POSKUSNI RAZRED

Na šoli Ledina imajo – kot na večini šol v občini Center – že nekaj let le enoizmenski pouk, zato s prostori za podaljšano bivanje nimajo težav.

„Pri nas smo v podaljšano bivanje sprejeli vse učence, ki so se za to prijavili,“ je povedal ravnatelj šole Milenko Roš. „Sedaj jih je od 517 učencev, kolikor jih je na šoli, v podaljšanem bivanju 211. To so večinoma učenci nižjih razredov. Iz višjih razredov pa jih je le 21. Težave imamo predvsem s kadri, saj se učitelji in profesorji veliko raje zaposlujejo v rednem pouku. Vzrok za to je predvsem delovni čas. V začetku šolskega leta smo imeli tudi težave s prehrano. Vzgojno-varstveni zavod Ane Zihelr, od koder smo prejšnja leta dobivali malico in kosila, so letos začeli obnavljati. Po krajšem času, ko smo hrano dobivali iz Ljudske kuhinje, s katero pa niti otroci niti učitelji nismo bili zadovoljni, smo končno uredili tako, da jo sedaj na splošno zadovoljstvo dobivamo iz doma tehniških srednjih šol, ki je pravzaprav naš sosed.“

„Morda vas bo zanimalo,“ je nadaljeval ravnatelj Ledine, „da smo letos poskusno uvedli novost, o kateri je bilo že govora dolga leta nazaj. V enem od prvih razredov, mimogrede, to je razred otrok, ki se na našo šolo vozi iz občine Vič, smo uvedli celodnevno

bivanje v šoli. Otroci v ponedeljek prinesejo v šolo knjige in sploh vse šolske potrebščine in jih tu tudi pustijo do petka. Takrat jih odnesejo domov, da tudi starši prekontrolirajo njihovo delo. Med tednom so ti otroci v šoli od 6. oziroma 7. ure zjutraj do štirih popoldne. Poleg rednega pouka imajo tudi dopolnilno bivanje, kjer napravijo vse naloge in se tudi sicer pripravijo za naslednji dan, tako da doma nimajo prav nobene skrbi za šolo in se lahko popolnoma posvetijo razvedrilu brez vsake obremenitve in skrbi.“

Kako bo to vplivalo na učni uspeh, pa bomo lahko ocenili šele ob polletju, pravzaprav še najbolj ob koncu šolskega leta.“

TUDI ZAJTRK V ŠOLI

Šola Valentina Vodnika v Šiški je pravi gigant, če jo primerjamo z drugimi ljubljanskimi osemletkami. V starem poslopju, kjer so nižji razredi, in v novem, ki je zgrajeno v neposredni bližini in kjer so višji razredi, je skupaj več kot 1500 učencev. Samo prvega razreda je deset oddelkov, drugega devet in tretjega sedem – skupno 710 učencev. Njihov največji problem so seveda prostori, saj se z

njimi ubadajo tudi pri rednem pouku. Za podaljšano bivanje pa so izkoristili prav vse kotičke na šoli.

„V podaljšano bivanje sprejemamo le učence prvih treh razredov. Imamo 14 oddelkov varstva s 325 otroki. Za več ni prostora,“ je zatrdil ravnatelj šole Mirko Damjan, „čeprav imamo prošenj še za najmanj 80 otrok.“

V novi stavbi, ki je urejena kabinetno in kjer so le višji razredi, imamo letos pouk še v eni izmeni. Drugo leto to ne bo več mogoče. Žal pa nam bodo zato odpadle nekatere interesne dejavnosti. Zelo težko pa bo uvajati dopolnilni oziroma dodatni pouk. Nova stanovanjska naselja, ki nenehno rastejo na našem šolskem okolišju, nam vsako leto povečujejo priliv novih učencev. Tega ne bomo mogli več dolgo zdržati, da o podaljšanem bivanju sploh ne govorim. Gradnja nove šole v bližini pa je predvidena šele za leto 1976.“

Naš zakon o šolstvu govori predvsem o vzgojno-izobraževalnem procesu, o zdravstvenem varstvu in prehrani otrok pa je v zakonu le nekaj stavkov. Naš šolski svet pa je smatral, da je pogoj za uspešen vzgojno-izobraževalni proces prav zdrav otrok, ki ima tudi primerno prehrano. Zato smo si organizirali in zgradili prostore za lastno šolsko ambulanto in jo tudi sami opremili. Prav tako imamo tudi svojo zobno ambulanto.“

Naši otroci lahko poleg malice in kosila dobijo v šoli tudi topel zajtrk. To velja zlasti za tiste, ki prihajajo v varstvo že med šestimi sedmo uro zjutraj. Zajtrk za te otroke smo uvedli potem, ko so naše tovarišice ugotovile, da tisti otroci, ki zjutraj ne jedo, prvi dve uri ne morejo slediti pouku, kot bi morali. Učinek te novosti je presenetljiv. Otroci že prvo uro z lahkoto sledijo pouku in so tudi nasploh bolj živahni.“

Tako sodijo in ocenjujejo podaljšano bivanje otrok v šoli vzgojitelji, pravzaprav bi morali reči ravnateljici štirih ljubljanskih osemletk. Kaj pa mislijo o tem prizadeti starši – seveda spet le nekateri od njih – kakšne so z njihovega zornega kota sončne in senčne strani šolskega varstva, bomo skušali povedati v prihodnji številki.

ANDREJ AGNČIČ

